

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΖ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1/15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1988

ΑΡΙΘ. 1

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Δεκαπενταυγούστου. — Ἀρχιμ. Κρήτης Τιμοθέου, «Ὅσοι πιστοί...». — Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Δημοσθ. Σαθράμη, «Ἡ ἁγία Ρωσία». — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, Θρησκευτικὴ ἐλευθερία. — Χρυσ. Νεαμονιτάκη, Ἀνθη εὐλαθείας στὴν Πόλὴ τῶν ὀνείρων μας. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ποιμαντικὲς ἐπισκέψεις. — Ἀρχιμ. Παντ. Καθρεπτίδη, «Ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς...». — Πρωτοπρ. Σερ. Φαράσολου, Ἀπὸ τὴν τάξη καὶ ψαλμωδία στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ ΚΠόλεως. — Ἐπίκκοιρα. — Δημ. Φερούση, Τὸ βιβλίο. — Μιχ. Γαλανοῦ (†), Βίοι Ἀγίων. — Εὐαγγ. Π. Λέκκου, Εἰδήσεις ποὺ ἐνδιαφέρουν τοὺς Ἐφημερίους. — Νέοι συνταξιούχοι τοῦ TAKE.

● ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυ-
πογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθήναι.

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΝΥΣΣΗΣ

Τὴν 10ῃ Ἰανουαρίου ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴ μνήμην τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μ. Βασιλείου, μεγάλου φιλοσόφου ἐκκλησιαστικοῦ Πατρὸς ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε τὸ 335 καὶ ἀπέθανε μετὰ τὴ σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 381, στὴν ὁποία ἔλαβε μέρος. Στὴν ἀρχὴ ἄσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ρήτορος. Ἦταν ἔγγαμος. Γιὰ τὸν θάνατο τῆς συζύγου του Θεοσεβίας ὁ Ναζιανζηνὸς τοῦ ἔγραψε παραμυθητικὴ ἐπιστολή, στὴν ὁποία τὴν ὀνομάζει «ὄντως ἱεράν, τὴ τῆς Ἐκκλησίας καύχημα, τὸ τοῦ Χριστοῦ καλλώπισμα, τὸ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς ὄφελος, τὴν γυναικῶν παρηγοίαν». Ἔνεκα τῆς χειροτονίας τοῦ συζύγου τῆς σὲ ἐπίσκοπο Νύσσης, ἡ Θεοσεβία εἰσῆλθε σὲ μοναστήρι καὶ χειροτονήθηκε διακόνισσα, σύμφωνα πρὸς συνήθεια τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, τὴν ὁποία ἐπικύρωσε καὶ ἡ ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ὁ Γρηγόριος σπούδασε τὴ ρητορικὴ κοντὰ στὸν ἐθνικὸ Λιβάνιο, ἀλλὰ φαίνεται διὰ τὴν τεραστία θεολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ μόρφωσιν ὧφειλε σὲ αὐτοδιδασκαλία, ποὺ γινόταν συχνὰ σὲ ἀσκητήριον τοῦ Μ. Βασιλείου κοντὰ στὸν Ἰρὶν ποταμὸ μέσα σ' ἓνα παραδείσιον φρυκτὸ περιβάλλον, ὑπὸ τὴν παρότρυνσιν ἢ καθοδήγησιν τοῦ ἀδελφοῦ του Μ. Βασιλείου καὶ τοῦ φίλου του Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Ὁ Γρηγόριος Νύσσης ξεπέρασε τοὺς δύο αὐτοὺς Καππαδόκες σὲ φιλοσοφικὴ μόρφωσιν, ἐντρυνύοντας στὴ βαθειὰ μελέτη ὅχι μόνον τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῶν θησαυρῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς φιλοσοφικῆς διδασκαλίας περισσότερον τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Φίλωνος καὶ τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ καὶ ὀλιγώτερον τοῦ Ἀριστοτέλους, τῶν Στωϊκῶν καὶ Ἐπικουρείων.

Ὁ Γρηγόριος Νύσσης διακρίθηκε στὴ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 381. Ἐγραψε πλῆθος ἐρμηνευτικῶν, δογματικῶν, ἠθικοπρακτικῶν καὶ κηρυκτικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα διακρίνονται γιὰ τὴ βαθυστόχαστη θεολογικὴ σοφία, γιὰ τὴν ὑγιᾶ ἀπολογητικὴν τους χροιά, γιὰ τὸ φιλοσοφικὸ βάθος καὶ τὴν τολμηρὴ κριτικὴ σκέψιν, γιὰ τὴν ὁποία ἴσχυαν ὅσα εἶπεν ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ ὁποῖος δὲν δίσταζε νὰ προτιρέπῃ ἀσφαλῶς καὶ τὸν φίλον του Γρηγόριον Νύσσης: «Φιλοσοφεῖ μοι περὶ κόσμου ἢ κόσμων, περὶ ὕλης, περὶ ψυχῆς, περὶ λογικῶν φύσεων..., περὶ ἀναστάσεως, κρίσεως, ἀνταποδόσεως... Ἐν τοῦτοις γὰρ καὶ τὸ ἐπιτυγχάνειν οὐκ ἄχρηστον καὶ τὸ διαμαρτάνειν ἀκίνδυνον». Ὁ Νύσσης πάντοτε υπέτασσε τὸ ἐκτεταμένον φιλοσοφεῖν στὴ χριστιανικὴ θεολογία, ἐφαρμόζοντας γιὰ τὴ μελέτη τῶν φιλοσόφων τὴν προτροπὴν τοῦ ἀδελφοῦ του Μ. Βασιλείου: «Ὅσον οἰκεῖον ἡμῖν καὶ συγγενὲς τῇ ἀληθείᾳ παρ' αὐτῶν κομισάμενοι, ὑπερβησόμεθα τὸ λειπόμενον».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΩΣ (*)

«Πρὸς οἰκοδομήν» **

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

1. «ΠΟΛΛΟΙΣ ΣΥΝΕΧΟΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΙΣ...»

Εἰς τὰς «Παρακλήσεις» ποῦ ψάλλομεν πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ὡς πρῶτον αἷτημα ἀπευθύνομεν πρὸς Αὐτὴν τό· «πολλοὶς συνεχόμενος πειρασμοῖς, πρὸς Σὲ καταφεύγω σωτηρίαν ἐπιζητῶν». Ἀλλὰ τί εἶναι πειρασμοί; ποῖος ὁ σκοπὸς των; καὶ πῶς πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζωνται;

Πειρασμοί, κατὰ λέξιν, σημαίνει δοκιμασία. Δοκιμασία τοῦ θαύματος τῆς πίστεώς μας. Ἐξ ὁρισμένων περιστάσεων καὶ συνθηκῶν δίδονται πολλάκις ἀφορμαὶ νὰ φανῇ ἡ σταθερότης ἢ μὴ εἰς τὸ χριστιανικὸν μας καθήκον, εἰς τὴν χριστιανικὴν μας γραμμὴν, εἰς τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

Πειρασμοὶ μπορεῖ νὰ εἶναι ὁρισμένοι στενοχωρία εἰς τὴν ζωὴν, θλίψεις, ἀνάγκαι, προβλήματα οἰκογενειακά κ.τ.τ., κατὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ὁποίων θὰ φανῇ «τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως ἡμῶν», κατὰ τὸν θεῖον Ἰάκωβον, κατὰ πόσον «κατεργάζεται ὑπομονήν» (Ἰακ. 1,2), ἡ ὁδηγεῖ εἰς ἀδαρίας καὶ παρὰ συνείδησιν πράξεις καὶ ἀθέτησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλὰ πειρασμοὶ εἶναι κυρίως διάφοροι προκλήσεις πρὸς «τὴν ὑπερίστατον ἁμαρτίαν» (Ἐβρ. 12,1), προερχόμεναι ἄλλοτε ἐξ ἐσωτερικῶν λόγων, (σκέψεων, ἐπιθυμιῶν κ.λπ. Πρβλ. «ἐκαστος πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελεχόμενος καὶ δελεαζόμενος» Ἰακ. 1,14), ἄλλοτε δὲ ἐξ ἐξωτερικῶν ἀφορμῶν καὶ παρακινήσεων πρὸς τὸ κακόν (ἐκ λόγων καὶ παραδειγμάτων κακῶν, ἢ σχέσεων καὶ συναναστροφῶν, ἢ εἰκόνων καὶ θαυμάτων καὶ ἀναγνωσμάτων ἀκαταλλήλων, ἐν γένει ἀπὸ συνθηκῶν καὶ τόπων ὀλισθηρῶν καὶ εὐεπιφόρων πρὸς τὴν ἁμαρτίαν κ.λπ.).

Ἐπιτρέπει δὲ ὁ Θεὸς νὰ συμβαίνουν πειρασμοὶ (ἔταν, ἐννοεῖται, ἡ γένεσις των δὲ ὀφείλεται εἰς ἰδικὰς μας πρωτοβουλίας παρακεκινδυνευμένας καὶ ἀστόχους ἢ ἁμαρτωλὰς), ἵνα δι' αὐτῶν ἀσκηθῶμεν εἰς δύναμιν καὶ ἀποφασιστικότητα ἀποκρούσεως τῶν αἰτίων, καὶ

ἐθισθῶμεν εἰς τὴν ὑπερπήδησιν καὶ ὑπερνίκησιν τῶν προσκοιμμάτων καὶ τῶν ἀντιδράσεων κατὰ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀξία τῆς ἀρετῆς ἀναδεικνύεται περισσότερο, ὅταν ὄχι ἀπλῶς εἰς ὀμαλὰς περιστάσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς ὥρας τρικυμιῶν σφοδρῶν ἐπιτυχᾶνεται ἡ σταθερὰ χριστιανικὴ μας πορεία καὶ ἡ ἀποφυγὴ «πτώσεων» καὶ ἐκτροπῶν.

Κανεὶς πάντως δὲν μπορεῖ νὰ αἰτιάται τὸν Θεὸν διὰ τοὺς ἐπισυμβαίνοντας πειρασμούς, τοὺς ἐξωθοῦντας εἰς ἁμαρτίαν. «Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπὸ Θεοῦ πειράζομαι» (Ἰακ. 1,14). Διότι οἱ πειρασμοὶ τρέφονται ἀπὸ τὰ ἁμαρτωλὰ πάθη μας. Ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει ἀπλῶς τὴν δοκιμασίαν μας εἰς τὰς παρουσιαζόμενας περιστάσεις. Εἶναι δὲ «μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι ὁ ὁκίμος γινόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς» (Ἰακ. 1,12).

Λόγῳ δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, ὡς ἐπιρρεπεῖς πρὸς τὸ κακόν, ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τοῦ Κυρίου νὰ δεώμεθα: «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν». Ἐν πάσῃ ὁμῳς περιπτώσει, ἐὰν εὐρεθῶμεν εἰς πειρασμόν — εἴτε ἐκ θείας παραχωρήσεως (θλίψεων κ.λπ.), εἴτε ἐξ ἄλλων λόγων ἐσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν (ὁπότε ἰσχύει τό· «ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ»), ἐρωτᾶται: Πῶς ὀφείλομεν καὶ πῶς δυνάμεθα νὰ ἀντιμετωπίσωμεν χριστιανικῶς τὴν περίπτωσιν;

Ἀπαιτεῖται ἐν πρώτοις χριστιανικὴ ὑποδομὴ. Θεμέλιον πίστεως καὶ ἀρχῶν χριστιανικῶν. Τὸ οἰκοδόμημα ποῦ ἔχει ἰσχυράν θεμελίωσιν δὲν πίπτει ὑπὸ τὴν σφοδρὴν πίεσιν τῆς καταγίδος (Ματθ. 7, 24-25). ἐνῷ ὁ χωρὶς ἰσχυρὰ θεμέλια οἶκος θὰ πέσῃ καὶ θὰ σωρευθῇ εἰς ἐρείπια (αὐτόθι 26-27). Ὡσαύτως καὶ τὸ πλοῖον, ὅταν δὲν ἔχῃ ἀνάλογον «ἔρμα», συγκλονίζεται καὶ καταποντίζεται «κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ριπιζομένῳ» (Ἰακ. 1,6).

Ἔτσι καὶ ὁ χριστιανός· ἐὰν ἔχῃ πίστιν καὶ ἀρχάς, καὶ δὴ καὶ καλλιέργειαν χριστιανικὴν, ἀποβαίνει «ἔδρατος καὶ ἀμετακίνητος» (1 Κορ. 15,58). Χωρὶς αὐτὰ ὁμῳς τί θὰ τὸν συγκρατήσῃ;

Ἀλλ' εἶναι ἀναγκαῖον καὶ νὰ μὴ ἐκτίθεται εἰς πειρασμόν (πρβλ. «καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν»). Κανεὶς ὅς μὴ αὐταπατάται ὅτι δηθεν εἶναι δυνατὸς καὶ ἄπιστος. «Ὁ δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ» (1 Κορ. 10,12). Ἡ σύνεσις ἐπιβάλλει νὰ ἀποφεύγωμεν τίς «κακοτοπιές», (ἐπικίνδυνα πρόσωπα καὶ πε-

* Εἰς τὸ Τμήμα τοῦτο περιλαμβάνονται ὁμίλια ἰσαριθμοὶ καὶ θεματικῶς ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ 32 Τροπάρια τοῦ μικροῦ Παρακλητικοῦ Κανόνος.

** Ὁρισμένα τινὰ συναφῇ θέματα βλ. καὶ εἰς προσηγηθείσας ὁμίλιας, ἐπὶ τῆς Γενικῆς Θεματολογίας τῆς Ἱ. Παρακλήσεως (ἐν Κεφαλαιῷ Α' τοῦ 6' τόμου).

ριστάσεις). Τὸ ἀντίθετον εἶναι ἀφροσύνη. "Αντικρὺς δὲ ἀντίθετον τοῦ «μὴ εἰσαγγέλης...» εἶναι τὸ γὰ «ἐκπειράσῃ» τις τὸν Θεόν (Ματθ. 4,7).

Ἐν γένει ἡ προσοχὴ καὶ ἡ προσευχὴ ἀσφαλίζουν τὸν χριστιανόν. Τὸ εἶπε ρητῶς ὁ Κύριος· «γ ρ γ ο ρ εῖ τε καὶ π ρ ο σ ε ὑ χ ε σ θ ε, ἵνα μὴ εἰ σ ἔ λ θ η τ ε εἰς π ε ι ρ α σ μ ὸ ν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής» (Ματθ. 26,41).

Ὅθεν «πολλοὶς συνεχόμενος πειρασμοῖς» ὁ πιστὸς καταφεύγει διὰ προσευχῆς εἰς τὸν Θεόν, ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, «σωτηρίαν ἐπιζητῶν».

2. «ΠΑΘΩΝ ΜΕ ΤΑΡΑΤΤΟΥΣΙ ΠΡΟΣΒΟΛΑΙ...»

Εἰς σπουδαιότατα θέματα ἀναφέρονται αἱ «Παρακλήσεις» πρὸς τὴν Παναγίαν. Καὶ περιλαμβάνουν βασικά αἰτήματα, ἀφορῶντα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ χριστιανοῦ καὶ εἰς τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ κατάρτισιν. Ἐκ τῶν πρώτων τίθεται τὸ ζήτημα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν διαφόρων παθῶν.

Τί εἶναι πάθος; Πῶς γεννῶνται; Καὶ πῶς πολεμοῦνται;

1. Τὸ ἁμαρτάνειν εἶναι ἀνθρώπινον. Οὐδεὶς ἀναμάρτητος. Καὶ κανεὶς δὲν εἶναι χωρὶς ἐλαττώματα. Ἡ ἀδιαφορία ὅμως καὶ ἡ ἐμονή εἰς κάποιαν ἁμαρτίαν ἀποβαίνει ὀλεθρία. Τὸ οἷονδήποτε ἐλάττωμα μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀδυναμία. Καὶ ἡ ἀδυναμία καταντᾷ πάθος· δηλ. ἐξελιγμένη καὶ θαθεῖα ριζωμένη ἁμαρτωλὸς κατάστασις, ἡ ὁποία κυριεύει πλέον καὶ αἰχμαλωτίζει τὸν ἄνθρωπον. Αὐτὸ εἶναι τὸ πάθος. Καὶ φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ σημεῖον νὰ λέγῃ· «θέλω, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ τὸ κόψω»! Πλήρης ὁμολογία ἀνελευθερίας. Ὁ Ἄπ. Παῦλος τὴν περιγράφει μὲ τὴν ἐξῆς φράσιν· «Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατεύμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦ μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου» (Ρωμ. 7,23).

2. Αὐτὴ ἡ ἐξέλιξις καὶ ἀνάπτυξις καὶ ἐδραίωσις ἀκολουθεῖ εἰς πᾶσαν ἁμαρτίαν, ἂν δὲν ἀντιμετωπισθῇ ἐγκαίρως. Καὶ τὰ μικρὰ θεωρούμενα ἐλαττώματα καὶ πταίσματα εἶναι δυνατόν νὰ ἐξελιχθοῦν ἀφάνταστα. Προσοχὴ, ἐπομένως, εἰς τὰ δῆθεν «μικρά». Διότι αὐτὰ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ο ΓΛΥΚΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ τοῦ Π. Β. Πάσχου. Εἰσαγωγή στὴν Ὁρθόδοξην λειτουργικὴν πνευματικότητα καὶ ἐνδιαφέροντα ἐρημνευτικὰ σχόλια στὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον καὶ τοὺς Ὑμνοὺς τοῦ Τριωδίου.

ΕΡΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ τοῦ Π. Β. Πάσχου. Περιέχει βίους ἁγίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ κατανυκτικὰ κεφάλαια ὁρθοδόξου πνευματικότητος στολισμένα μὲ πολλὰς βυζαντινὰς εἰκόνες.

εἶναι οἱ ρίζες τῶν παθῶν. Δὲν φθάνει κανεὶς ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ ἐγκλήματα. Ἀγεται εἰς αὐτὰ ἀπὸ μικροτέρων ἐλαττωμάτων καὶ παρεκτροπῶν καὶ σφαλμάτων.

Ὁ Κύριος ἀποσαφηνίζει τὸ πρᾶγμα, μὲ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα, εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίαν Του, λέγων·

«Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐ φανεύσεις...»

Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκὴ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει...».

Καὶ πάλιν·

«Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐ μοιχεύσεις·»

Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. 5, 21-22, 27-28).

Ἡ ὑπερνίκησις τοῦ θυμοῦ ἀσφαλίζει ἀπὸ τὰ χειρότερα. Ἡ πειθάρχησις τῶν βλεμμάτων καὶ τῶν πονηρῶν διαθέσεων προφυλάσσει ἀπὸ θαρύτερα καὶ ἡθικῶς ἐπιλήψιμα.

Χρειάζεται νὰ γίνεταί ἀπὸ τὴν ρίζαν ἡ νέκρωσις τοῦ πάθους, διὰ νὰ μὴ ἀναπτυχθῇ τοῦτο. Ὡς γνωστόν, ὁ μυθικὸς Ἡρακλῆς ἐκαυτηρίαζε τὰς κεφαλὰς τῆς λερναίας ὕδρας, διότι ἄλλως ἀνέκλυτον διπλάσαι...

Παρομοίως ὁμιλεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Ἀδελφοθέου Ἰακώβου, διὰ τὰ συνηθέστατα παραπτώματα τῆς γλώσσης, τὰ ὁποῖα ἂν δὲν καταπολεμηθοῦν, ἀποβαίνουν «ἀκατάσχετον κακόν» (βλασφημίαι, βωμολοχίαι, ὕβρεις, κατάκρισις...). «Ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἥλικην ὕλην ἀνάπτει» (μία μικρὰ φλόγα κατακαίει ὅλην τὴν δάση)! «Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἄνθρωπος, δυνατὸς χαλινάγωγῃσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα» (Ἰακ. 3, στίχ. 2,5,8).

Ἡ ἐγκαίριος λοιπὸν καὶ ριζικὴ ἀντιμετώπισις εἶναι πραγματικὴ ἀσφάλεια.

3. Ἐὰν δὲ κάποιος ἔχῃ κυριευθῇ ἀπὸ ἑνα πάθος, ἢ καὶ περισσότερα, τί μπορεῖ νὰ γίνῃ;

Δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ ἀντίληψις ὅτι «δὲν γίνεται τίποτε»! Δὲν εἶναι ἀπόλυτον τὸ ὅτι τὸ πάθος δὲν κόβεται καὶ δὲν διορθώνεται.

Συνήθως ὑπάρχει ἑλλειψὶς διαθέσεως. Ὅσοι διατυπώνουν κατηγορηματικὰ τὴν ἀποφιν ὅτι τὰ πάθη των εἶναι ἀκαταμάχητα, κατὰ κανόνα στεροῦνται θελήσεως. Δὲν παίρνουν τὴν γενναίαν ἀπόφασιν νὰ ἀγωνισθοῦν. Πολλοὶ δὲν αποφασίζουν οὔτε καὶ νὰ προσπαθήσουν, καὶ θεοβαίως νὰ ἐπιμείνουν εἰς τὴν προσπάθειαν.

Ἡ ἐπιστράτευσις ὅμως θελήσεως καὶ προσπάθειας —ἡ ἀνάληψις ἀγῶνος ἐν ἀνάγκῃ— θὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα. Σὺν Θεῷ πάντοτε. Διότι «τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ ἔστι» (Λουκ. 18,27).

Ὅθεν, προσφεύγοντες εἰς τὴν θείαν χάριν, θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν διόρθωσιν. Εἶναι δὲ πολλάκις θαῦμα ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν «δεσποτείαν» καὶ τὴν τυραννίαν τῶν παθῶν. Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις (εἶναι ἔργον) τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου» (Ψαλμ. 76,11).

Πλεῖστα ὅσα, θαυμαστά ὄντως, παραδείγματα ρι-

ζικῆς μετανοίας, διορθώσεως καὶ μεταβολῆς ἀνθρώπων ὑποχειρίων εἰς διάφορα πάθη ὑπάρχουν.

Καὶ ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος δοθεῖ καὶ συνεργεῖ σπουδαίως εἰς τοῦτο. Διὰ τοῦτο πρὸς Αὐτὴν μετ' ἐλπίδων πολλῶν ψάλλομεν·

«Π α θ ῶ ν μ ε τ α ρ ά σ σ ο υ σ ι π ρ ο σ δ ο λ α ί... Ε ἱ ρ ή ν ε υ σ ο ν, Κ ό ρ η, τ ῆ γ α λ ή ν η τ ῆ τοῦ Ὑ ἱ οῦ καὶ Θε οῦ Σ ο υ, Π α ν ά μ ω μ ε».

3. «ΛΥΤΡΩΘΗΝΑΙ ΜΕ ΤΩΝ ΔΕΙΝΩΝ»

Δὲν εἶναι πάντοτε εὐχάριστα τὰ πράγματα εἰς τὴν ζωὴν μας. Ὑπάρχουν καὶ τὰ λυπηρὰ τοῦ βίου. Διὰ τὰ σοβαρώτερα δὲ ἐξ αὐτῶν δεόμεθα πρὸς τὴν Θεοτόκον «... λ υ τ ρ ω θ ῆ ν α ι τ ῶ ν δ ε ι ν ῶ ν».

Ἰδωμεν· ποῖα ὀνομάζονται δεινὰ καὶ ποῦ ὀφείλονται ταῦτα.

1. Ὁ θεόπλαστος ἄνθρωπος, μέσα εἰς τὸν Παράδεισον, ἦτο πανευτυχής. Δὲν εἶχε τίποτε νὰ φοβηθῇ. «Δ ε ι ν ά» σημαίνει φ ο β ε ρ ά πράγματα. Αὐτὰ ποῦ ὀνομάζομεν συμφοράς. Τὰ ἀπευκταῖα ἐν γένει.

Ὁ Θεὸς ἠθέλησε τὸ τέκνον Του —τὸν ἄνθρωπον— ἄ λ υ π ο ν καὶ ἄ π α θ ῆ ν.

Ὀλόκληρος ἡ περιβάλλουσα φύσις —τὰ ἔμφυχα καὶ τὰ ἄψυχα· αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως καὶ τὰ ζῶντα μεγαλήρως— εἶχαν μίαν ἀδιατάρακτον ἡμερότητα ἀπέναντι τοῦ ἀνθρώπου, ὡς κορωνίδος τῆς Δημιουργίας.

Ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος ἐξῆμλωσε φοβερά τὸν ἑαυτὸν του. Ἐδέχθη τὴν πονηρὰν εἰσέγγησιν τοῦ ὑπὸ τὸν ὄφιν κρυπτομένου διαβόλου, ὅτι δῆθεν ἡ παράδασις τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ θὰ τοῦ εἶναι ἐπωφελής, καὶ ἐδοκίμασε τὴν ἁμαρτίαν, τὴν ὁποίαν ἐφαντάσθη ὡς κέρδος καὶ εὐτυχίαν του.

Ὅμως ἡπατήθη οἰκτρῶς. «Ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος... Τὰ γὰρ ὁ ψ ῶ ν ι α τ ῆς ἁ μ α ρ τ ί ας θ ά ν α τ ος» (Ρωμ. 5,12· 6,23).

Ἐγίναμεν θνητοί, ἐνῶ ἐπλάσθημεν διὰ νὰ εἴμεθα ἀθάνατοι. Καὶ ὁ θάνατος ἀκολουθεῖ, συνηθέστατα, ὥστε, ἀπὸ πολλὰ «δ ε ι ν ά» (βάσανα) ποῦ εὐρίσκουν τὸν ἄνθρωπον.

Τὸ ἠθικὸν κακὸν —ἡ ἁμαρτία— ἐπέφερε καὶ τὸ φυσικὸν κακὸν. Τὸν ἐκ φυσικῶν αἰτίων (θεομηνιῶν, σεισμῶν, ἀσθενειῶν, θανάτων...) προκαλούμενον πόνον· καὶ τὴν «θλίψιν καὶ στενοχωρίαν ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακὸν» (Ρωμ. 2,9).

2. Ρίξα ἐπομένως καὶ αἰτία πάντων τῶν δεινῶν εἶναι ἡ ἁμαρτία· ἡ γενικῶς ἐπικρατήσασα ἁμαρτία. Χωρὶς νὰ ἐπεταί ὅτι οἱ πληττόμενοι ἀπὸ τὰ δεινὰ εἶναι «ἁμαρτωλότεροι παρὰ πάντας» (Λουκ. 13,2).

Εἰς πολλὰς θεδαίως περιπτώσεις τὰ ἐπισυμβαίνοντα δεινὰ εἶναι ἄμεσον ἐπακολούθημα τῶν κακῶν ἔργων, «δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας» (Ἐφεσ. 5,6). Δὲν εἶναι ὅμως πάντοτε τιμωρία καὶ ὀργὴ Θεοῦ ταῦτα.

Εἶναι, ὅχι σπανίως, καὶ ἡ ράβδος τῆς πατρικῆς

ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. «Ὁν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει... Τίς γὰρ ἐστὶν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;» (Ἐβρ. 12, 6-7). Διὰ τῆς παιδαγωγίας ταύτης ὁ Πανάγαθος μεθοδεύει νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ πικροῦ γλυκύ. «Παιδεύει ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ» (Ἐβρ. 12,10).

Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι καὶ οἱ Ἅγιοι —καὶ Αὐτὴ ἡ Παναγία— ὑπέστησαν δεινὰ.

Ὅπως δὲ αὐτὴ ἡ κατ' ἀρχὴν αἰτιώδης σχέσις τῆς ἁμαρτίας πρὸς τὰ δεινὰ ποῦ μᾶς εὐρίσκουν διδάσκει ὅτι πάντως, ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, μόνον κακὰ μπορεῖ νὰ περιμένῃ κανεὶς. Μόνη δὲ ἀσφαλὴς ὁδὸς εἶναι ἡ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τηρήσεως τῶν θείων ἐντολῶν, ὁπότε ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν πατρότητα τοῦ Θεοῦ νὰ ὀμιλῇ εἰς τὴν καρδίαν του («ἀδὲά ὁ πατήρ» Γαλ. 4,6). Καὶ ὅ,τι ἂν τὸν εὕρῃ εἰς τὸν βίον του, ὁ πιστὸς τὸ αἰσθάνεται ὡς ὅχι ἄσχετον πρὸς τὸ θέλημα καὶ τὸ πάνσοφον σχέδιον τοῦ Θεοῦ. «Οἶδαμεν ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν» (Ρωμ. 8,28). Ἐφαρμόζει δὲ καὶ ἐν προκειμένῳ τό· «ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον» (1 Ἰω. 4,18). Καὶ δὲν φοβάται τὰ «δεινὰ» ὁ ἀληθὴς χριστιανός.

Ἀναθεῶν δὲ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν θεῖαν σκέπην, δέεται τοῦ Κυρίου, διὰ τῆς Θεοτόκου·

«Σωτήρα τεκοῦσάν Σε καὶ Θεόν,

δυσωπῶ Παρθένε,

λ υ τ ρ ω θ ῆ ν α ι μ ε τ ῶ ν δ ε ι ν ῶ ν».

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπολίτου Πατρῶν

ΝΙΚΟΛΑΗΜΟΥ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

Θ Ε Ο Μ Η Τ Ο Ρ Ι Κ Α Μ Η Ν Υ Μ Α Τ Α
ΤΟΜΟΣ Α'

Ἀκάθιστος Ὕμνος· Ἡ Ὥδὴ τῆς Θεοτόκου· Θεομητορικὸν Ἑορτολόγιον (Γενέσιον, Εἰσόδια, Εὐαγγελισμός, Κοίμησις, Ἀπόδοσις), Συναξίς, Ὑπαπαντή, Ζωοδ. Πηγὴ, Ἀγία Σκέπη, Τιμία Ἑσθῆς, Ἀγία Ζώνη, Ἑορταὶ θαυμάτων καὶ Εἰκόνων Τῆς).

Ἕνας ἀνεκτίμητος «πανδέκτης», πραγματικὸ θεσαυρεῖον κηρυγμάτων ἐποικοδομητικοῦ περιεχομένου, ποῦ ἀνταποκρίνεται στίς λειτουργικὰ καὶ εορτολογικὰ ἀπαιτήσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Σελίδες 516, δεχ. 800.

Γράψατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασίου 1 — 115 21 Ἀθήνα (τηλ. 722.8008).

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσανίου 2, Πλατ. Κλαυθμῶνος, τηλ. 322.8637.

“ΟΣΟΙ ΠΙΣΤΟΙ...”,

Του Σεβ. Ἀρχιεπ. Κρήτης κ. ΤΙΜΟΘΕΟΥ

Τὸ σοβαρότερο πρόβλημα στὴ ζωὴ μας εἶναι τὸ θέμα τῆς θρησκείας. Πρέπει νὰ ἀπασχολεῖ κάθε ἄνθρωπο, γιατί εἶναι μέσα του ἀσίγαστος ὁ αἰώνιος πόθος, ἡ θαθεῖα νοσταλγία, γιὰ τὸν Θεόν, γιὰ τὴ λύτρωση.

Κανείς δὲν μπορεῖ νὰ ζῇ χωρὶς θρησκεία, γιατί κι ὅταν θὰ θελήσει νὰ τὴν ἀγνοήσῃ ἢ νὰ τὴν πολεμήσῃ στὴ θέση της θὰ μπεῖ κάποιο ὑποκατάστατο τῆς θρησκείας, σὰν αὐτὰ ποὺ ἐπενόησε ὁ σύγχρονος, ὁ «πολιτισμένος» ἄνθρωπος, γιὰ νὰ σκεπάσῃ τὴ θρησκευτικὴ του γυμνότητα καὶ τὴν ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ πίστη.

Ὅσο ὅμως καὶ ἂν εἶναι μεγάλο καὶ σοβαρὸ τὸ θέμα τῆς θρησκείας, ἡ πίστη εἶναι στὴν προαίρεση, στὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος, ποὺ ἐχάρισε τὴν ἀληθινὴ θρησκεία στὸν κόσμο, δὲν ἠθέλησε νὰ παραβιάσῃ τὴν συνείδηση τῶν ἀνθρώπων. Ἐζήτησε νὰ διαφωτίσῃ, νὰ ἐνημερώσῃ, νὰ μεταδώσῃ τὴν ἀλήθεια, γιὰ ὅσους θέλουν νὰ ἀκούσουν καὶ νὰ ἀκολουθήσουν. Εἶναι γνωστὴ ἡ προτροπὴ του, «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν». Τίποτε τὸ ὑποχρεωτικὸ, τὸ ἀναγκαστικὸ. Σήμερα περισσότερο μιλοῦμε γιὰ θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ εἶναι σωστὸ, μόνο ποὺ πίσω ἀπ’ αὐτὸ κρύβεται, ἀπὸ ἀνθρωπινὴ ἀδυναμία, μιὰ πονηρία, μιὰ ὑστεροβουλία. Σ’ αὐτὴ τὴν ἐλευθερίᾳ κρεμνοῦμε τὴν ἀδιαφορία, τὴν ἀδράνεια ἢ καὶ τὴν ἐχθρότητα πρὸς τὴν θρησκεία, γιατί δὲν ὑπάρχει ἡ σωστὴ ἐνημέρωση, ἡ ἐπίγνωση τῆς θρησκείας. Γι’ αὐτὸ καὶ ἡ πίστη εἶναι ἐλαττωματικὴ. Σ’ αὐτὸ βέβαια φταῖνε πολλοὶ παράγοντες βλαπτικοὶ καὶ τότε ἡ πίστη δὲν μένει ἀγνή καὶ φωτισμένη ἀλλὰ τραυματίζεται, ἀλλοιώνεται, ἀδικεῖται.

Οἱ μεγάλες ἀλήθειες τῆς θρησκείας ἀγνοοῦνται καὶ κυριολεκτικὰ κατακρεουργοῦνται. Γι’ αὐτὸ, ὁ κατὰ δάθος θρησκευτικὸς καὶ εὐλαβὴς λαὸς μας παρουσιάζεται νὰ ἀγνοεῖ αὐτὸ τὸ περιεχόμενο τῆς πίστεώς μας καὶ πέφτει θύμα κάθε ἀντιχριστιανικῆς καὶ αἵρετικῆς διδασκαλίας. Στὴν ἐποχὴ μας ἡ σύγχυση γίνεται μεγαλύτερη, γιατί τὰ μέσα ἐνημερώσεως, ὁ τύπος καὶ κάθε εἶδος προπαγάνδης ἀποδλέπουν σὲ ἄλλα πράγματα, ἔχουν ἄλλες ἐπιδιώξεις. Ἡ πνευματικὴ καὶ χριστιανικὴ ἀγωγή, ἰδιαίτερα τῶν νέων, εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτη, γιατί δὲν νοιάζεται πιά γιὰ τὴν πίστη στὸν Θεόν, γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου καὶ γιὰ τὰ μεγάλα ἰδανικὰ ὁ σύγχρονος ὕλιστικὸς ἄνθρωπος. Ἐλάχιστα βοηθᾷ στὴν κατεύθυνση αὐτὴ ἡ τόσο δοκιμαζόμενη οἰκογένεια, ὅπως καὶ τὸ σχολεῖο καὶ αὐτὴ ἡ ἐκκλησία, ποὺ δὲν καταφέρνει νὰ πιάσῃ σὲ πλάτος καὶ σὲ βάθος τὰ μηνύματα τῶν καιρῶν.

Στις ἡμέρες μας ἰσχύει περισσότερο ἡ θλιθερὴ διαπίστωση πὼς ὁ λαὸς μας εἶναι «ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα». Εἴχαμε συνηθίσει νὰ πειθαρχεῖ ὁ λαὸς καὶ νὰ σέβεται. Ἦταν ἡ ὁμαδική, συνολικὴ θρησκευτικὴτητα. Εἴχαμε σχεδὸν ἀπόλυτη ὁμοιογένεια. Ἐκρατούσαμε τίς παραδόσεις, ὅπως τίς παραλάβαμε καὶ τότε ποὺ δὲν νιώθαμε τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸ τους, ἀπαντούσαμε σὲ κάθε ἀπορία, «ἔτσι τὰ βρήκαμε». Σήμερα ἀλλάζουν ὅλα. Συγκλονίζεται τὸ πᾶν. Μεγαλώνει διαρκῶς περισσότερο ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ σύγχυση. Δὲν εἶναι ὅλος ὁ λαὸς μας λαὸς τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι μονάχα οἱ ἁμαρτωλοὶ, ποὺ ζητοῦν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Εἶναι καὶ οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἄπιστοι, ποὺ πολεμοῦν τὸν Θεὸν καὶ ἀρνοῦνται κάθε σχέση μὲ τὴ θρησκεία.

Τώρα χρειάζεται περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλῃ ἐποχὴ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως καὶ ἡ δίωση τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν. Σήμερα ἀπαιτεῖται ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς κληρικοὺς μιὰ πλατεῖα διαφώτιση τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος. Ἡ λατρεία μας καὶ τὰ Μυστήρια εἶναι εὐλογία καὶ θεῖα δωρεὰ ἀλλὰ γιὰ τοὺς πιστοὺς. Τί θὰ γίνῃ μὲ τοὺς ὀλιγόψυχους, τοὺς ὀλιγόπιστους, τοὺς ἀδρανεῖς καὶ ἀδιάφορους χριστιανούς, γιὰ τοὺς πλανημένους καὶ τοὺς ἐπηρεαζομένους ἀπὸ τίς πλᾶνες καὶ τὴν ἀπιστία; Ποιὸς θὰ διαφωτίσῃ αὐτὸν τὸν λαόν, ποὺ διψᾷ τὴν ἀλήθεια καὶ δὲν τὴν βρῆκε, λαχταρᾷ ἀγνή πνευματικὴ ζωὴ καὶ βλέπει νὰ τὸν τρέφουν μὲ δηλητήρια;

Ὁ σωστὸς προσανατολισμὸς καὶ ὁ ἠθικὸς ἐξοπλισμὸς τοῦ λαοῦ μας εἶναι ἡ μεγαλύτερη δύναμη, τὸ ἰσχυρότερο ὅπλο ἐναντίον τῆς διαφθορᾶς καὶ τῶν ποικίλων ἐχθρῶν καὶ ἐπιβούλων τοῦ ἔθνους μας.

Στις κρίσιμες στιγμὲς τὸ μεγάλο προσκλητήριο «ὅσοι πιστοὶ», μᾶς καλεῖ σὲ φωτισμένη ζωὴ καὶ ἔντονη δραστηριότητα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

466. Ὑπάρχει ἡ γνώμη ὅτι κατὰ τὴν ἑβδομάδα ποὺ προηγεῖται τῆς νηστείας τοῦ δεκαπενταυγούστου γίνεται «κατάλυσις εἰς πάντα». Ἄλλοι συμφωνοῦν, ἄλλοι ὄχι. Ποιό εἶναι τὸ ὁρθό; (Ἑρώτησις Αἰδεσ. Λ. Ἑλευθεριάδου).

Ἀπὸ τίς περιόδους τῶν νηστεῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους (Μ. Τεσσαρακοστή, ἁγίων Ἀποστόλων, δεκαπενταυγούστου, Χριστουγέννων) μόνον ἡ πρώτη, ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή εἶναι λειτουργικὰ διοργανωμένα, κατὰ τρόπο μάλιστα ἀληθινὰ θαυμαστὸ καὶ σοφόν. Αὕτῃ μόνῃ ἔχει ὑμνογραφία καὶ ἀκολουθία ἐπιρρεασμένη καὶ ὑπηρετοῦσα στὸ θέμα τῆς νηστείας καὶ κατ' αὐτὴ μόνῃ δὲν τελεῖται ἡ θεία λειτουργία, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς νηστείας καὶ τοῦ κατασκευαστικοῦ καὶ «πενθηροῦ» χαρακτήρος τῶν ἡμερῶν αὐτῶν. Ἡ εἴσοδος σ' αὐτὴ εἶναι διαρθρωμένη κατὰ κλιμακωτὸ τρόπο καὶ στὴν ἀκολουθία καὶ στὴ δίαυτο: κατάλυσις εἰς πάντα, κατάλυσις τυροῦ, νηστεία. Καὶ τοῦτο γιατί αὕτῃ εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν νηστεία, ἡ καθολικὴ νηστεία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ «νηστεία τοῦ Κυρίου», ὅπως τὴν ὀνομάζουν οἱ πατέρες. Οἱ ἄλλες νηστείες ξεκίνησαν ὡς πράξεις ἰδιωτικῆς εὐλαθείας καὶ ἐξ ἐπιδράσεως τῆς μοναχικῆς πράξεως μπηκάν στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, μεταγενέστερα καὶ θαυμασιὰ, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀποκτήσουν τὸ βάρος ἢ νὰ ἐπιρρεάσουν τὴν σπουδαιότητα τῆς Τεσσαρακοστῆς, ποὺ πρὸς διάκρισι ἀπ' αὐτὲς ὀνομάσθηκε «Μεγάλη», ὅπως καὶ εἶναι καὶ παρέμεινε μέχρι σήμερα. Γι' αὐτὸ καὶ οὔτε στὴν ὑμνογραφία τῶν ἡμερῶν τῶν νηστεῶν αὐτῶν ἔχομε ἀναφορὰ στὸ θέμα τῆς νηστείας καί, τὸ σπουδαιότερο, τελεῖται κατ' αὐτὲς ἡ θεία λειτουργία, τὸ πασχάλιο μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι δηλαδὴ ἡμέρες πένθους καὶ κατανύξεως. Σημειωτέον, πὼς οἱ νηστείες αὐτὲς (ἅς τις ὀνομάσουμε «μικρὲς» σ' ἀντίθεσι μετὰ τὴ «μεγάλη») δὲν ἦταν καὶ δὲν εἶναι ἀκόμη οἱ μόνες νηστείες εὐλαθείας. Αὐτὲς κοινῶς ἐπεκράτησαν. Ἄλλες ἔμειναν καὶ μένουν ἰδιωτικές. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρω τὸ γεωργιανὸ καλενδῆριο —ἱεροσολυμιτικῆς προελεύσεως, μεταφρασμένο ἀπὸ τὰ ἑλληνικά, ποὺ σώζεται στὸν κώδικα Σινᾶ 34 τοῦ Ι' αἰῶνος—, ὅπου ἐκτὸς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς σημειώνονται καὶ δεκατρεῖς ἄλλες τεσσαρακονθήμερες ἢ σχεδὸν τεσσαρακονθήμερες νηστείες, ποὺ προηγούνται μεγάλων ἑορτῶν ἢ ἑορτῶν ἁγίων καὶ ποὺ τίς τηροῦσαν, ὅσοι ἤθελαν, ἀπὸ εὐλάβεια πρὸς τοὺς ἁγίους αὐτοὺς. Καὶ σήμερα ἀκόμη σὲ μιά

ἰδιαίτερα συντηρητικὴ ἐπαρχία τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου, τὴν Μητρόπολι Μηθύμνης, τηροῦνται ἀπὸ τοὺς εὐλαβεστεροὺς καὶ συντηρητικωτέροισι πιστοῖς προαιρετικῶς τρεῖς ἐπὶ πλέον τῶν γνωστῶν νηστείες, τοῦ τιμίου Σταυροῦ (1-13 Σεπτεμβρίου), τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου Μηθύμνης, ἰδιαίτερα τιμωμένου τοπικοῦ ἁγίου, κτήτορος τῆς Μονῆς Λειμῶνος καὶ Μυρσινιώτισσης (1-13 Ὀκτωβρίου), καὶ τῶν Ταξιάρχων (1-7 Νοεμβρίου).

Ὅταν αὐτῶν τῶν νηστεῶν, γενικῶν ἢ ἰδιωτικῶν, δὲν προηγεῖται προπαρασκευαστικὴ περίοδος, ὅπως γιὰ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἡ «κατάλυσις εἰς πάντα» κατὰ τὴν ἑβδομάδα μετὰ τὴν Πεντηκοστή δὲν φαίνεται νὰ συνδέεται μετὰ τὴν ἐρχομένη νηστεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἀλλὰ μετὰ τὸν ἑορτασμό τῆς μεγάλης δεσποτικῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, τῆς ὁποίας μετέορτος εἶναι ἡ ἑβδομάδα αὕτη. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ἡ μαρτυρία τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν (Ε', 20, 14), ποὺ γράφηκαν περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' αἰῶνος: «Μετὰ οὖν τὸ ἑορτάσαι ὑμᾶς τὴν Πεντηκοστήν, ἑορτάσατε μίαν ἑβδομάδα καὶ μετ' ἐκείνην νηστεύσατε μίαν. Δίκαιον γάρ καὶ εὐφρανθῆναι ἐπὶ τῇ ἐκ Θεοῦ δωρεᾷ καὶ νηστεύσαι μετὰ τὴν ἄνεσιν».

Ἡ λαϊκὴ εὐσέβεια ὀνομάζει τὴν παραμονὴ τῆς ἐνάρξεως τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων, τὴν ἡμέρα δηλαδὴ τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φιλίππου (14 Νοεμβρίου) «ἀποκρῆς τοῦ ἁγίου Φιλίππου», ἐνωπώντας προφανῶς ὅτι κατ' αὐτὴ γίνεται «κατάλυσις εἰς πάντα». Γιὰ τὸ λαὸ ὁ ὅρος αὐτὸς εἶναι ταυτόσημος μετὰ τὴν κατάλυσι καὶ κρέατος. Ἀπὸ ὅσο γνωρίζω αὐτὸ δὲν μαρτυρεῖται ἀπὸ τὴν παράδοσι. Τὸ Ὠρολόγιο προβλέπει κατάλυσι ἰχθύος. Ἀπὸ δὲ τὰ Τυπικά τοῦ Ἀγίου Ὁρους, τὸ μὲν Τυπικὸ τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Παύλου ὀρίζει «παράκλησιν τοῖς ἀδελφοῖς» (προφανῶς μετὰ τὴν προοπτικὴ τῆς ἐνάρξεως τῆς νηστείας ἀπὸ τὴν ἐπομένη), τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς Ξηροποτάμου «κατάλυσιν ἰχθύος», ὅπως καὶ τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς Διονυσίου, ποὺ χαρακτηριστικὰ σημειώνει: «Ὑπάρχει παλαιὰ συνήθεια, ἦν ἀκολουθοῦμεν, ἐὰν τύχῃ ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Φιλίππου ἐν ἡμέρᾳ Τετάρτῃ ἢ Παρασκευῇ... καταλύομεν ἰχθύας μόνον, ἄνευ τυροῦ». Στὰ μοναστήρια «ἰχθύος κατάλυσις» δὲν σημαίνει «κατάλυσις εἰς πάντα», ποὺ ταυτίζεται μόνον μετὰ τὴν κατάλυσι τυροῦ καὶ αὐγῶν, ὄχι κρέατος. Γιὰ τὴν νηστεία τοῦ δεκαπενταυγούστου δὲν ὑπάρχει τέτοια πρόβλεψις, ὄχι μόνον γιὰ τὴν ἑβδομάδα ποὺ προηγεῖται, ἀλλ' οὔτε καὶ γιὰ τὴν παραμονὴ (31 Ἰουλίου).

“Η ΑΓΙΑ ΡΩΣΙΑ,,

Τοῦ κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΣΑΒΡΑΜΗ

Δρος Θεολογίας, Φιλοσοφίας καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν.
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολωνίας

Στοὺς ἐλπιδοφόρους καρπὸς τοῦ οἰκουμενικοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας ἀνήκει καὶ ἡ συμμετοχὴ τῶν μὴ Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν στὴν ἐτοιμασίᾳ τῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων γιὰ τὴν 1000ῇ ἐπέτειο τοῦ «βαπτίσματος τῆς Ρωσίας», πὺν θὰ ἐορτασθεῖ τὸ 1988. Ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐτοιμασίαις, πάλι, ἀξίζει νὰ προσέξουμε ἰδιαίτερα ἓνα θαυμάσιο ἔργο πὺν —μὲ τίτλο: «Ἡ Ἁγία Ρωσία: χίλια χρόνια ρωσικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας»— κυκλοφόρησε στὸν γνωστὸ καθολικὸ γερμανικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο H e r d e r. Πρόκειται γιὰ ἓνα εἰκονογραφημένο βιβλίον, πὺν ἀποτελεῖται ἀπὸ 160 ἐγχρωμες φωτογραφίες καὶ 120 σελίδες κείμενον, πὺν περιέχουν ἐργασίες δώδεκα γνωστῶν —καθολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν— θεολόγων.

Γενικὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι οἱ συγγραφεῖς κατόρθωσαν, μέσα στὰ πλαίσια δεκαπέντε κεφαλαίων, νὰ προσφέρουν στὸν γερμανόφωνον πνευματικὸ κόσμον μιὰ πλούσια πηγὴ πληροφοριῶν γιὰ τὴν ἱστορία, τὴν εξέλιξι, τὴν ζωὴ κ.λπ. τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Τὸ πρῶτον κεφάλαιον ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ρωσίας μέχρι τὸν ἐκχριστιανισμό τῆς. Τὸ δεῦτερον κεφάλαιον περιγράφει τὴν εξέλιξι τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν Ρωσία μέχρι τὴν ἐπιδρομὴ τῶν Ταρτάρων, καθὼς καὶ τὶς ἐπιδράσεις τοῦ Βυζαντίου.

Τὸ τρίτον κεφάλαιον ἀσχολεῖται μὲ τὴν Τέχνη τῆς Ρωσικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἐνῶ τὸ τέταρτον κεφάλαιον ἐξηγεῖ τὶς θεολογικὲς ρίζες τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων στὴν ρωσικὴ Ἐκκλησία. Κατόπιν ἀκολουθοῦν —στὸ πέμπτον καὶ στὸ ἕκτον κεφάλαιον— σύντομες βιογραφίες γνωστῶν ρώσων θεολόγων καὶ Ἀγίων. Τὸ ἕβδομον κεφάλαιον εἶναι ἀφιερωμένο στὴν Θεοτόκον. Περιγράφει δέ, κυρίως, τὸν ρόλον πὺν παίζει ἡ Λατρεία τῆς Παναγίας μέσα στὰ πλαίσια τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.

Τὸ ὄγδοον κεφάλαιον ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἱστορία τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν περίοδον τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Μογγόλων μέχρι τὴν ἐποχὴ τῶν ἀγώνων γιὰ τὴν μεταρρύθμιση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, καθὼς καὶ μὲ τὸ θέμα: «Τρίτη Ρώμη: Ἡ Μόσχα σὰν κέντρο τῆς Παγκόσμιας Ὁρθοδοξίας». Τὸ ἕνατον καὶ τὸ δέκατον κεφάλαιον εἶναι ἀφιερωμένα στὴν Λειτουργία καὶ στὴν ψαλμωδία τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ἐνδέκατον κεφάλαιον περιγράφει τὴν εξέλιξι τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν διάρκεια τῶν τελευταίων τριῶν αἰώνων καὶ τὸ δωδέκατον κεφάλαιον ἀσχολεῖται μὲ τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὴν Ρωσικὴ καὶ τὴν Καθο-

λικὴ Ἐκκλησία. Μᾶς πληροφορεῖ δέ, μεταξὺ τῶν ἄλλων, γιὰ τὶς σχέσεις αὐτὲς μετὰ τὴν δεύτερη Σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ, καθὼς καὶ γιὰ τὴν συμβολὴ τῶν Ρώσων Θεολόγων στὴν προετοιμασία αὐτῆς τῆς Συνόδου. Τὸ δέκατον τρίτον κεφάλαιον εἶναι ἀφιερωμένο στὸν θεολογικὸν Διάλογον ἀνάμεσα στὴν ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ τὴν Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία τῆς Γερμανίας ἀπὸ τὸ 1959 μέχρι τὸ 1986. Τὰ δύο τελευταῖα κεφάλαια —τέλος— ἀσχολοῦνται μὲ τὶς Ἐκκλησίες καὶ τὶς θρησκευτικὲς κοινότητες πὺν δὲν ἀνήκουν στὴν ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ μὲ τὴν σημερινὴ εὐσέβεια τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.

Οἱ 160 ἐγχρωμες φωτογραφίες ζωντανεῦν τὸ περιεχόμενο τῶν κειμένων, μεταφέροντάς μας κοντὰ στοὺς ἀδελφούς μας τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας καὶ διευκολύνοντάς μας νὰ ζήσουμε μαζὺ τοὺς τὸν πλοῦτον τῆς ὀρθόδοξῆς τοὺς Παραδόσεις —ἱστορικὰ κέντρα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Τέχνη καὶ Ἀρχιτεκτονικὴ, εἰκόνες, πολύτιμα εἰκονοστάσια κ.λπ.— καθὼς καὶ τὴν σύγχρονη θρησκευτικὴ τοὺς ζωὴ: Λειτουργίες, ἐκκλησιαστικὲς γιορτές, τὴν ζωὴ στὰ Μοναστήρια, μυστήρια κ.λπ.

Ὁ οἰκουμενικὸς χαρακτήρας αὐτοῦ τοῦ θαυμάσιου ἔργου γίνεται ἀκόμη πιὸ αἰσθητὸς ἂν διαβάσουμε τοὺς τρεῖς προλόγους, τοὺς ὁποίους ἔγραψαν ὁ Πατριάρχης Μόσχας Π ο ι μ ῆ ν, ὁ Πρόεδρος τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας Heinz Joachim Held καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μονάχου καὶ Καρδινάλιος Friedrich Wetter.

Πολὺ σωστὰ γράφει ὁ Πατριάρχης Ποιμὴν ὅτι αὐτὸ τὸ βιβλίον συμβάλλει στὴν ἐπιτυχία τοῦ κοινῶν ἔργου τῶν Ἐκκλησιῶν: στὴν ἐνότητα δηλαδὴ καὶ τὴν εἰρήνην. Σὰν γέφυρα πὺν ἀποβλέπει στὴν ἔνωσιν τῶν Λαῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τὸ χαρακτηρίζει ὁ Held. Καὶ ὁ Καρδινάλιος Wetter τονίζει ὅτι αὐτὸ τὸ ἔργο ἐξυπηρετεῖ τὸν οἰκουμενικὸν Διάλογον, δεδομένου ὅτι συντελεῖ στὴν γνωριμία καὶ κατανόησιν τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα — Τηλ. 72.18.308.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ
Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

7) Ἡ ἀποψι τοῦ κ. Παραρᾶ.

Κατὰ τὴ δευτέρῃ ἡμέρᾳ τῶν Ἡμερίδων περὶ «θρησκευτικῆς ἐλευθερίας» μίλησε ὁ κ. Π. Παραρᾶς, σύμβουλος ἐπικρατείας, μὲ θέμα τὴ νομολογία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Καὶ αὐτὸς ὁ ὁμιλητὴς ἀναφέρθηκε στὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ στοὺς περιορισμούς της ὅταν ἀπειλεῖται ἡ δημόσια τάξι, τὰ χρηστὰ ἥθη, ἡ υἰεία καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων.

Σχετικὰ μὲ τὴν ἴδρυσιν εὐκτηρίων οἴκων ἀνέφερε μεταξὺ ἄλλων ὅτι στὶς περιπτώσεις ποὺ τὸ περιεχόμενο τῆς λατρείας περιλαμβάνει πράξεις ποὺ ἐμπίπτουν στοὺς περιορισμούς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, μποροῦν νὰ ἐφαρμοσθοῦν καὶ μέτρα προληπτικά.

8) Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ νομικοί.

Στὸ πρόγραμμα ἀνεφέρετο σὰν εἰσηγητὴς ὁ πρόεδρος τῶν Καθολικῶν Νομικῶν τῶν Παρισίων. Ὅμως δὲν παρευρέθη ὁ ἴδιος καὶ ἀπεστάλη ἐκπρόσωπος, ποὺ μίλησε γιὰ λογαριασμό τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Νομικῶν τῆς Γαλλίας. Ὁ εἰσηγητὴς αὐτὸς ἀνεφέρθηκε στὶς παγκόσμιες προεκτάσεις τῶν ἀρχῶν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ὑπογράμμισε ἰδιαίτερα τὴν ἀρνησὶ κάθε εἰδους διακρίσεων, τὴν ἀλληλεγγύη καὶ τὸν ἀλληλοεμπλουτισμό. Ἡ ἀγωγή, εἶπε, πρέπει ν' ἀποβλέπη στὴν κριτικὴ σκέψιν καὶ ἰκανότητα καὶ στὴν πίστιν στὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν προσωπικῶν δικαιωμάτων, εἶπε ὁ ὁμιλητὴς, δὲν πρέπει νὰ ἐπιδεικνύεται ἐπιθετικὸ πνεῦμα καὶ εἶναι χρήσιμο νὰ ἀκοῦμε τί ἔχει νὰ μᾶς πῇ ὁ ἄλλος ὅταν μιλάμε γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Αὐτὸ ὅμως ποὺ ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ἀπὸ ὅσα ἀνέφερε ὁ ὁμιλητὴς, εἶναι τὰ λεχθέντα γιὰ τὸν συναγωνισμό μεταξὺ τῶν ἐξουσιῶν. Ἡ θρησκεία, εἶπε, εἶναι καθολικὴ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μὴ ἐκφρασθῇ στὰ ζητήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Λειτουργεῖ σὰν μιὰ «ἄλλη ἐξουσία» καὶ ἀποδίδει ἐπίσης στὸ καλὸ τοῦ κοινοῦ. Ἐντάσεις ποὺ δημιουργοῦνται εἶναι ἀναπόφευκτες, ὅμως ἀποτελοῦν πηγὴ γιὰ τὸν ἐξαγνισμό τῆς ἐννοίας τῆς ἐξουσίας.

Καταλήγοντας τόνισε πὼς δὲν πρέπει ν' ἀρκεσθοῦμε στὰ κείμενα· σὰν νομικοί, δὲν εἶναι νὰ φοβοῦμαστε τὸν ἄλλον, ποὺ εἶναι διαφορετικὸς· αὐτὸ θὰ ἐσήμαινε ἔλκειψιν αὐτοπεποιθήσεως.

9) Ἐπίθεσι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ὅλο πνεῦμα τῶν «ἡμερίδων» ἐστρέφετο ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἐδίδετο ἡ ἐντύπωσι πὼς θέ-

λει νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ Δυτικὸ μεσαίωνα. Ἡ ἐντύπωσι αὕτῃ ἐκαλλιεργεῖτο τουλάχιστον ἀπὸ τὴν κ. Μαραγκοπούλου, ἡ ὁποία διηύθυνε τὴ συζήτησι. Βασικὴ θέσι τῆς ἦταν, ὅπως ἀναφέραμε, ὅτι ὅχι οἱ θρησκευτικὲς ὁμάδες, ἀλλὰ οἱ Ἐκκλησίες, —ἐννοῶντας φυσικὰ στὴ δική μας χώρα τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν—, παραβιάζουν τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, καταπιέζουν τοὺς δικούς των καὶ ζητοῦν νὰ ἐξοντώσουν τοὺς ἄλλους!

Ἡ κ. Μαραγκοπούλου ἐννοοῦσε προφανῶς τίς ἀκραίες προτεσταντικὲς ὁμάδες ποὺ θάλθηκαν γὰ «ἐκ-χριστιανίσουν» τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ τοὺς ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὴν «εἰδωλόλατρεία» τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Ὅμως στὴ σκέψιν τῆς εἶχε κυρίως τοὺς «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῦᾶ». Τοῦτο ἐγινε φανερό κατὰ τὴ δική μου παρέμβασι, τὴ δευτέρῃ ἡμέρᾳ τοῦ συνεδρίου: Στὸ ἀκουσμα τοῦ ὀνόματος «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῦᾶ» διέκοψε ἀπὸτομα τὸν ὁμιλητή, χωρὶς νὰ πολυνοιάζεται γιὰ τὰ προσχήματα, ἀπειλῶντας πὼς θὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὸ λόγο, ἀγνοῶντας τοὺς διεθνεῖς κανόνες ποὺ ρυθμίζουν τὸ ρόλο ἐκείνου ποὺ διευθύνει τὴ συζήτησι.

Σ' αὕτῃ τῇ θέσιν ἡ πρόεδρος τοῦ συνεδρίου ἐνισχύθηκε, ὅπως θὰ δοῦμε, ἀπὸ τὸ ἀκροατήριον, ποὺ ὅπως ἀναφέραμε ἀπετελεῖτο ἀπὸ ὑπεύθυνους παράγοντες διαφόρων εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀκραίων προτεσταντικῶν ὁμάδων καὶ ἄλλων κύκλων, ποὺ δραστηριοποιοῦνται στὴ χώρα μας, μαζὶ μὲ τοὺς νομικοὺς των συμβούλους. Ἐξαίρεσι ἀπετέλεσαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος, ποὺ παρευρέθη κατὰ τὴ δευτέρῃ ἡμέρᾳ, ὁ κ. Μαρῖνος, ποὺ μίλησε συνειδητὰ σὰν Ὁρθόδοξος χριστιανός, ὁ κ. Χρήστος Γιανναράς καὶ ὁ κ. Γιάννης Μηλιώνης, ποὺ θρέθηκε στὴν αἵθουσα ἀπρόσκλητος (βλ. ἄρθρον τοῦ στὴν ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», 1.1.1986). Ἡ στάσι τοῦ πλήθους, ποὺ προφανῶς κατόπιν εἰδικῆς προσκλήσεως παρευρέθη σ' αὐτὸ τὸ συνέδριον, ἦταν ὁμοιογενής: ἐχθρικὴ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἀλλὰ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τίς θέσεις τοῦ προεδρείου καὶ ἀπὸ τὴν τυχὸν Α ἢ Β σκοπιμότητα, ποὺ ἐκλήθη νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ συνέδριον, πρέπει νὰ πούμε πὼς οἱ ξένοι ὁμιλητὲς ἔθεσαν τὸ θέμα τους μὲ μεγάλη ἀντικειμενικότητα καὶ τὸ διαφώτισαν ἀπ' ὅλες τίς πλευρές. Ἀπέδειξαν πὼς τάσσονται μὲν ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ ὅχι ὑπὲρ τῆς ἀπολύτου θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τῆς κάθε θρησκείας.

Γνωρίζουν πὼς σήμερα, ἰδιαίτερα στὸ χωρὸ τῆς Δύσεως, δροῦν στὸ ὄνομα τῆς θρησκείας ὁμάδες, ποὺ ἐπιδιώκουν οἰκονομικοπολιτικοὺς σκοποὺς καὶ ἐπικαλοῦνται τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία μόνον γιὰ νὰ ἐξουδετερώσουν τὴν ἐναντίον τους κριτικὴ. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ

Εὐρωκοινοβούλιο εξέδωκε ειδικό ψήφισμα (κατόπιν γνωματεύσεως τῆς νομικῆς ἐπιτροπῆς), τὸ ὁποῖο συνιστᾷ τὴν συνεργασία τῶν κρατῶν - μελῶν, γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπισι τῶν ομάδων αὐτῶν (βλ. διβλίο μας «Πνευματικὸς διασμός» νέες αἱρέσεις, μιὰ πραγματικὴ ἀπειλὴ).

Ἀλλὰ αὐτὴ τὴν λεπτὴν πλευρὰ τοῦ ζητήματος φαίνεται πῶς ἀγνοοῦν οἱ δικοὶ μας, κατὰ τὰ ἄλλα διακεκριμένοι ὁμιλητές, ὅσοι θέβαια δὲν ἐπιδιώκουν γιὰ λόγους ἰδικῆς τῶν θρησκευτικῆς ἰδεολογίας ἢ γιὰ ἄλλη, ἀγνωστὴ σὲ μᾶς αἰτία, νὰ τὴν παραμερίσουν συνειδητά.

10. Π ρ ο κ α τ ἄ λ η ψ ι ;

Ἀπὸ ὅσα ἀναφέραμε γίνεται φανερό πῶς τὸν τελευταῖο καιρὸ οἱ ομάδες ποὺ δραστηριοποιοῦνται στὴ χώρα μας μὲ σκοπὸ τὸν «φωτισμὸ» ἢ τὸν «εὐαγγελισμό» τῶν Ἑλλήνων μὲ βάσι τὰ πρότυπα ποὺ εἶναι ξένη στὴ δική μας παράδοσι καὶ τὸ δικό μας πολιτισμὸ, ἔδωκαν σὰν στόχο τὴν κατάλυσι τῶν νομικῶν φραγμῶν, ποὺ προστατεύουν τὴν πνευματικὴ μας ταυτότητα ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς μας συνειδήσεως ἀπὸ θάναυσεσ καὶ ἀθέμιτες ἐπεμβάσεις.

Ἀντὶ οἱ νόμοι αὐτοὶ νὰ χαρακτηρισθοῦν ἀπαραίτητοι καὶ ἐπὶκαιροί, δεδομένου ὅτι στὴν ἐποχὴ μας παρουσιάζεται ὀξὺτατο τὸ πρόβλημα τῆς παραβιάσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῶν ἐλευθεριῶν, κυρίως τῶν νέων, ἀπὸ ομάδες ποὺ ἰσχυρίζονται πῶς αὐτὸ τὸ ἔργο τελεῖται στὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς λατρείας, χαρακτηρίζονται μεσαιωνικοὶ καὶ ἡ χώρα μας στιγματίζεται γιὰ «σκοταδιισμό»!

Ἡ ἀπαγόρευσι τοῦ προσηλυτισμοῦ, ὅπως ἀναφέρεται στὸ ἰσχύον σύνταγμα, δὲν προστατεῖ καμμία θρησκεία ἔναντι ἄλλης, ἀλλὰ τὴ θρησκευτικὴ συνείδησι ἀπὸ ἀθέμιτες ἐπεμβάσεις καὶ τὸν πολίτη ἀπὸ «παγιδεύσεις», ποὺ ὁλοκληρωτικὲς παραθρησκευτικὲς ὁργανώσεις ἔχουν ἀναγάγει σήμερα σὲ ἐπιστήμη. Ἄν δεχθοῦμε πῶς ἡ θρησκευτικὴ συνείδησι τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀναπόσπαστο μέρος τῆς προσωπικότητός του, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παραδεχθούμε πῶς οἱ νόμοι, ποὺ ἔχουν σκοπὸ τὴν προστασίαν τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως ἀπὸ ἀθέμιτες, κακόβουλες καὶ μερικὲς φορές, χυδαῖες ἐπεμβάσεις, δὲν εἶναι σκοταδιστικοὶ ἀλλὰ προοδευτικοὶ καὶ ἰδιαίτερα ἀναγκαῖοι γιὰ τὴν προστασίαν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως.

Ἀλλὰ στὴ χώρα μας ὑπάρχουν κύκλοι, ποὺ κόπτονται γιὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, ὅμως ἀποδεικνύεται πῶς ἐγνοοῦν τὰ «δικαιώματα» αὐτῶν τῶν ομάδων. Μὲ τὴν κατάργησι τῶν νομικῶν φραγμῶν ζητοῦν νὰ ἐπιτραποῦν ἀθέμιτες ἐπεμβάσεις στὴ θρησκευτικὴ συνείδησι, ἵσως γιὰτὶ σὲ κάποιον σημεῖο συναντῶνται καὶ οἱ προθέσεις τῶν κύκλων αὐτῶν μὲ τὸ στόχο τῶν ξένων προπαγανδιστῶν.

Διαπιστώσαμε ἐπὶ παραδείγματι πῶς οἱ ὁργανωτὲς τῶν «Ἡμερίδων» μὲ θέμα τὴ «θρησκευτικὴ ἐλευθερία» δὲν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ σεβασθοῦν οὔτε κατὰ τὴν ὥρα τῆς συζητήσεως στὰ πλαίσια τῶν συνεδριάσεων τὸ δικαίωμα, ποὺ ὤφειλε νὰ ἔχη ὁ καθένας ποὺ ἐλάμβανε

τὸ λόγο, νὰ ἐκφράσῃ ἐλεύθερα τίς ἀντιλήψεις του περὶ «θρησκευτικῆς ἐλευθερίας».

Παραθέτουμε ἐδῶ ἀπομαγνητοφωνημένο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴ δική μας παρέμβασι.

«Προεδρεῖο (= Π.) : Μὲ συγχωρεῖτε, ζητήσατε τὸ λόγο αἰδεσμιώτατε;

A. Ναί!

Π. Ὅριστε παρακαλῶ!

A. Θὰ εἶχα πολλὰ νὰ πῶ θὰ περιορισθῶ, ὥστε νὰ εἶμαι στὰ ὅρια τοῦ διλέπτου. Θὰ ἀναφερθῶ στὶς χθεσινὲς θαυμάσιες κατὰ πάντα εἰσηγήσεις καὶ ἰδιαίτερα σὲ ἓνα σημεῖο ποὺ ἔθιξε ὁ κ. TARDU· εἶπε ὅτι ὑπάρχουν ὠρισμένες θρησκευτικὲς ομάδες, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν καθαρὰ θρησκευτικὸ κίνητρο, ἀλλὰ οἰκονομικοπολιτικὸ καὶ οἱ ὁποῖες σὲ κάποια στιγμή θὰ μπορούσαν ν' ἀποκτήσουν μεγάλη σημασία. Αὐτὰ εἶπε ὁ κ. TARDU, ἐνῶ ὁ κ. KISS ἀνέφερε μερικὲς ἀπ' αὐτὲς τίς ομάδες, ὅπως τὴ σαηντόλοτς, τὴν Ἑνωτικὴ Ἐκκλησία τοῦ Σάν Μσουν Μούν, τὴ Ντιδάιν Λάιτ Μίσιον τοῦ Ὁμκαρανάνα καὶ ὁρισμένες ἄλλες.

Ἡ κυρία Μαραγκοπούλου ἀνέφερε στὸ ἀνοιγμα χθές, ὅτι ὑπάρχουν ὠρισμένες ομάδες, ἡ μᾶλλον ὠρισμένα ἄτομα, εἶπατε, τὰ ὁποῖα μέσω τῆς θρησκείας καταπιέζουν τοὺς δικούς τους καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐξοντώσουν τοὺς ἄλλους...

Π. Ἐκκλησίες, ἐκκλησίες!

A. Ἐκκλησίες, ναί...».

Σχολιάζοντας τὸ σημεῖο αὐτὸ διαπιστώνουμε πῶς ὑπῆρξε μεγάλη διάστασι ἀπόψεων μεταξὺ τῶν παραγόντων τοῦ Στρασβούργου καὶ τῆς Γενεύης, ὅπως αὐτὲς ἐκφράστηκαν ἀπὸ τοὺς κ.κ. TARDU καὶ KISS, σὲ σχέση μὲ τίς ἀπόψεις τῶν Ἑλλήνων ὁργανωτῶν τῶν «Ἡμερίδων», ποὺ αὐτοστιλοφοροῦνται προστάται τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Κατὰ τὴν ἀποψι τῶν διακεκριμένων ξένων ὁμιλητῶν ὑπάρχουν ομάδες ποὺ ἐπικαλοῦνται τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, ἐνῶ στὴν οὐσία ὑπηρετοῦν οἰκονομικοπολιτικούς σκοποὺς καὶ ἀποτελοῦν ἀπειλὴ γιὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ τοὺς δημοκρατικούς θεσμούς· αὐτὸ ἐγνοοῦσε ὁ κ. TARDU ὅταν ὑπογράμμισε πῶς αὐτὲς οἱ ομάδες θὰ μπορούσαν σὲ κάποια στιγμή ν' ἀποκτήσουν μεγάλη σημασία.

Ὅμως κατὰ τὴν ἀποψι τῶν Ἑλλήνων ὁργανωτῶν τῶν «Ἡμερίδων» μὲ θέμα τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία οἱ ομάδες αὐτὲς δὲν καταπιέζουν κανένα, οὔτε προσπαθοῦν νὰ ἐξοντώσουν κανένα· εἶναι ἐντελῶς ἀκίνδυνες καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προστατευθοῦν καὶ νὰ ἐνισχυθοῦν. Ἐκεῖνες ὅμως ποὺ εἶναι ἐπικίνδυνες εἶναι οἱ παραδοσιακὲς Ἐκκλησίες καί, «φυσικά», ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ ὁποία «καταπιέζει τοὺς δικούς της καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐξοντώσῃ τοὺς ἄλλους»!

Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀκόμη ἀπόδειξι πόσο συντονισμένες εἶναι οἱ προσπάθειες γιὰ νὰ ἀλλοιωθῇ ἡ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας στὴ συνείδησι τοῦ λαοῦ καὶ πόσο ἐπιτακτικὸ εἶναι τὸ καθήκον τῶν κληρικῶν νὰ ξαναδώσουν τὴ λαμπρότητα τῆς ἀληθινῆς εἰκόνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἐνισχύσουν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴν αὐτοπεποίθησι τῶν πιστῶν, ὥστε νὰ αἰσθάνονται τιμὴ γιὰ τὴν ιδιότητά τοῦ μέλους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

ΑΝΘΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΜΑΣ(*)

Τοῦ κ. ΧΡΥΣ. Ι. ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗ

Ἀπὸ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἀποκαταστημένης πλέον «Παλαιᾶς Ἐκκλησίας» τῆς ἀφιερωμένης στὴν τοῦ Θεοῦ Εἰρήνην, πέρασαν ἄλλα 27 χρόνια. Καὶ τότε, ἄλλη φωτιά, ἤρθε νὰ καταστρέφει τὸ ἄτριο καὶ ἓνα μέρος ἀπὸ τὸν νάρθηκά της.

Ζούσε, ἀκόμα, ὁ μεγάλος αὐτοκράτορας, ὁ Ἰουστινιανός. Διάνυε, τὸ τελευταῖο ἔτος τῆς πλούσιας σὲ ἔργα ζωῆς του. Καὶ ἀμέσως, παρὰ τὴν ἀδυναμία τοῦ γήρατος, ἔδωκε ἐντολὴ στὸν νεώτερο Ἰσίδωρο, γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Ναοῦ.

Στὸν Ὀκτώθριο τοῦ 740, ὅμως, ἓνας φοβερός σεισμός ἀπ' αὐτοὺς ποὺ κάθε τόσο κάνουν τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ περιοχὴ νὰ τρέμει δημιούργησε ἐδῶ ἐκτεταμένες ζημιές, ποὺ ἀποκαταστάθηκαν στὴν ἐποχὴ τοῦ Λέοντα τοῦ Γ', ἢ τοῦ γιοῦ του, τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ε'. Ἔτσι, ἀπὸ τότε, τὸ ὠραῖο αὐτὸ ἱστορικὸ καὶ σεβαστὸ μνημεῖο, μὲ διάφορες ἐπισκευές ἢ καὶ μὲ προσθήκες ποὺ ἔγιναν στὶς μεταγενέστερες ἐποχές καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀκόμα, διασώθηκε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Μετὰ τὴν Ἀλωσὴ ὁ ναὸς κλείστηκε μέσα στὰ ἐξωτερικὰ τεῖχη τοῦ σουλτανικοῦ ἀνακτόρου Τὸπ - Καπί, καὶ στὴν περιοχὴ τῶν ἐγκαταστάσεων τῶν φοβερῶν Γενιτσάρων, ποὺ τὸν χρησιμοποιοῦσαν γιὰ ἀποθήκη τοῦ ὀπλοστασίου τους. Ἔτσι, λίγο μετὰ τὴν ἐξόντωσή τους, στὰ 1826, ἡ Ἁγία Εἰρήνη, μπόρεσε νὰ μετατραπῇ σὲ ἀποθήκη ἀρχαιοτήτων καὶ εἰδικώτερα, παλιῶν ὀθωμανικῶν ὀπλῶν. Μόνο στὰ τελευταῖα τριάντα χρόνια, ὁ ὠραῖος ναὸς, καθαρίστηκε ἀπὸ τὰ ξένα πρὸς τὸν προορισμὸ του στοιχεῖα καὶ ἀκόμα, μὲ μέρμινα τῶν Ἀμερικανῶν καὶ οἱ σοβάδες ποὺ χρησιμοποίησαν οἱ σκοταδιστὲς φανατικοὶ Μουσουλμάνοι, γιὰ νὰ σθῆσουν τὰ χριστιανικὰ σύμβολα καὶ τὰ μωσαϊκὰ, ἔχουν κατὰ ἓνα μέρος ἐξαλειφθεῖ.

Ὁ Ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Εἰρήνης, ποὺ εἶναι βασιλικὴ στὸν μικτὸ τύπο τοῦ Τρούλλου, μὲ σταυροειδὲς σχῆμα, εἶναι ξακουστός γιὰ τὴν ἀκουστικὴ του, ποὺ τὴν πέτυχαν ἀναπανάληπτοι βυζαντινοὶ τεχνίτες πάνω στὰ θαυμάσια ἐμπειρικὰ πρότυπα τῆς ἐποχῆς τους. Αὐτὴν τὴν ὑπέροχην ἰδιοτυπία τοῦ ἐκμεταλλεόμενου οἱ Τούρκοι, τὸν χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ ὀργανώσουν μέσα σ' αὐτὸν συναυλίες, κάνοντας ἔτσι «μνημόσυνα μὲ ξένα κόλλυβα». Μέσα στὸ χώρο τοῦ ἱστοικοῦ ναοῦ ἓνα μωσαϊκὸ ποὺ ἔχει διασωθεῖ ἀπὸ τὴν λύσσα τῆς εἰκονομαχίας καὶ ἔχει καθαρισθεῖ, δείχνει ἓνα μαῦρο σταυρὸ ὀρθωμένο σὲ τρεῖς θαυμάσιες πάνω σὲ ἔδαφος καὶ φόντο ὀλόχρυσο τριγυρισμένο ἀπὸ ἓνα καλλίγραμμο γεωμετρικὸ πλαίσιο. Τόσο αὐτὸ τὸ ψηφιδωτὸ, ὅσο κι αὐτὰ ποὺ βρίσκονται στὸ νάρθηκα ἀποδίδονται στὴν Ἰουστινιανεία ἐποχὴ.

Ἐξω ἀπὸ τὸ ναὸ στὰ νότιά του, μὲ ἀνασκαφὲς ἐρέ-

θηκαν θεμέλια, ποὺ σύμφωνα μὲ τοὺς ἀρχαιολόγους, ἀνῆκαν στὸ κτίριο τοῦ «Ξενοδοχείου» τοῦ ἁγίου Σαμφῶν ποὺ σύμφωνα μὲ πληροφορίες ποὺ διάσωσε ὁ χρονογράφος τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς Προκόπιος, βρίσκονταν ἐκεῖ. Ὁ Σαμφῶν, ἓνας γιατρός ποὺ ἄσκησε τὴν ἐπιστήμην του στὴν ἐποχὴ τῆς Βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὸ ἴδρυσε, ἐφαρμόζοντας τὰ διδάγματα τοῦ Χριστοῦ μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ βοηθεῖ τὸν πάσχοντα πλησίον. Γεννήθηκε στὴ Ρώμην ἀπὸ πλούσιους γονιούς, φίλους τῶν γραμμάτων. Προικισμένος μὲ εὐφυΐα, μνήμη καὶ φιλομάθεια, διακρίθηκε τόσο στὴν φιλολογία καὶ τὴ φιλοσοφία, ὅσο καὶ στὴν ἱατρικὴ, ποὺ τελικὰ ἄσκησε. Ἀφήνοντας τὴν Παλιὰ, ἤρθε στὴ Νέα Ρώμην καὶ ἐγκαταστάθηκε σ' αὐτὴν γιὰ νὰ σταθεῖ παρηγοριὰ καὶ προστασία τῶν φτωχῶν. Διηγούνται γι' αὐτόν, ὅτι μπαίνοντας στὰ φτωχόσπιτα μὲ γεμάτα τὰ χέρια, ἔδινε ἀπ' αὐτὰ μὲ τὰ χέρια ἀδειανά. Στὸ «Ξενοδοχεῖο» του, ἄσυλο ἀγάπης γιὰ κάθε πονεμένο, ἐφάρμοσε τὰ ὅσα ὁ Κύριος διδάξε στὴν ἀριστουργηματικὴ παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτη, ποὺ πρόσφερε βοήθεια στὸν ἄτυχον ὁδοιπόρο, τὸ θῦμα τῆς ληστείας, τὸν γυμνὸ, τραυματία, μισοπεθαμένο καὶ ἀδοξήθητο στὴν ἐρημιὰ τῶν πέντε δρόμων. Πέρασαν, ὅπως ἀναφέρει ἡ παραβολή, ἀπὸ μπρός του καὶ εἶδαν τὸ χάλι του ἐπώνυμοι καὶ ἀνώνυμοι, ἀλλὰ ὅλοι «ἤλθον, εἶδον καὶ ἀντιπαρήλθον» καὶ μόνοι αὐτὸς ὁ παρακατιανὸς τῆς εὐσεβείας, τὸν ἐσπλαχνίσθη. «Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο θηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ: ἐπιμελήθητι αὐτοῦ καὶ ὅ,τι προσδapaνήσῃ, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι» (Λουκ. κεφ. 10,30).

Ἔτσι, στὸ «Ξενοδοχεῖον» τοῦ ὁ Σαμφῶν, κυριολεκτικὰ σπενδόμενος γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῆς δυστυχίας, χάριζε στοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς πεινασμένους καὶ σὲ κάθε ἄνθρωπο ποὺ χτυποῦσε τὴν θύρα του, ὅχι μόνον ἱατρικὴ, ἀλλὰ καὶ γενικὴ βοήθεια. Αὐτὸς, εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Ἰουστινιανός, ποὺ ἄρρωστος ζήτησε καὶ πέτυχε τὴ βοήθειά του, σὰν ἔμαθε τὴν πυρπόλησιν τοῦ, πρωτοπόρου γιὰ τὴν ἐποχὴ του, Ἰδρύματός του, ἀπὸ τὴν τρέλλα τῶν στασιαστῶν, διέταξε τὴν χωρὶς ἀναβολὴ ἀνοικοδόμησίν του καὶ μάλιστα, σὲ καλλίτερα, ἀνετώτερα καὶ μεγαλύτερα πρότυπα.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἀκόμα ὅτι ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (536 - 552), ποὺ διατέλεσε ὡς πρσδύτερος «ξενοδόχος» δηλ. προϊστάμενος τοῦ Ξενοδοχείου, ὅταν ἀνέβηκε στὸν ὑψηλὸ θρόνον τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐκτιμώντας τὸ ἔργο τοῦ Σαμφῶν, τὸν χειροτόνησε πρσδύτερο. Ἔτσι ὁ ἅγιος αὐτὸς ἄνθρωπος περιβεβλημένος καὶ μὲ τὴν χάριν τῆς ἱερωσύνης, ἐξακολούθησε νὰ στοχεύει στὸν πανῆρο στόχον ποὺ εἶχε θέλει στὴ ζωὴ του, μέχρις ὅτου σὲ βαθιὰ γεράματα, μέσα στὴν γαλήνην καὶ τὴν χαρὰ ποὺ χαρίζει μόνον ὁ Χριστός, ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸ τῆς διάδοσης. Ἡ Ἐκ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 350 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17/1987 τεύχους.

κλησία μας αναγνωρίζοντας την καθαρότητα και την αγιότητα του βίου του και δεχόμενη πώς η θέωση περιβάλλει τον χριστιανό, όχι μόνον στην ξρημο, αλλά και μέσα στην αναταραχή του κόσμου, με την τήρηση του ιερού νόμου της αγάπης, τον αναγνώρισε όσιο και ώρισε χρόνο έορτασμού της μνήμης του, την 27ην 'Ιουνίου, μέρα της ιερής μετástασής του στον αιώνιο Κύριο της Ζωής.

Είναι αλήθεια πολύ λυπηρό πού από τó κτίριο αυτό του Τεμένους της 'Αγάπης —του μόνου κεφαλαίου, πού όσο ξοδεύεται τόσο πολλαπλασιάζεται— δέν μένουν σήμερα παρά μόνον λίγα απομεινάρια. Τά θεμέλια...

Η ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΘΕΟΔΟΣΙΑΝΑ ΤΕΙΧΗ

Στή σφαίρα του ακατόρθωτου βρίσκεται ή περιγραφή της θείας τελειότητας. Αυτή ούτε μετριέται, ούτε και με ακρίβεια παριστάνεται. Κάθε σχετική απόπειρα είναι από μιás άρχης άποτυχημένη.

Ένα τέτοιο θείο έργο είναι, άναμφισβήτητα, ή 'Ιερά Μονή του Σωτήρος Χριστού της Χώρας. Είναι, μετά την 'Αγία Σοφία, τó πιό ένδιαφέρον μνημείο της Κωνσταντινούπολης. Συμβολίζει τó κάλλος και τόν λόγο, την τέχνη και τόν πολιτισμό της βυζαντινής εποχής τού 12ου αιώνα.

Σάν πρωτοθεμελιώθηκε, στά παλιά, βρίσκονταν στή «Χώρα» —δηλαδή στή μη συνοικισμένη περιοχή της Πόλης— έξω από τά τείχη του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Τελικά, όμως, με τόν καιρό, με την αύξηση τού πληθυσμού και την πύκνωσή του και στήν περιοχή αυτή, έπαψε νά βρίσκεται στή «Χώρα». Κράτησε, όμως, στά χείλη του Λαού, την όνομασία της και μάλιστα, χωρίς αναφορά, στον Κύριο και Σωτήρα Χριστό, στο όνομα τού 'Οποίου και καθαγιασθηκε. 'Ακολουθήθηκε κι έδω ή συνήθεια, από τόν 'ίδιο λαό, τόν ελληνικό, πού στά 'Ιερά του, πολλές φορές, δίνει όνομασίες άσχετες πρós τούς τιμώμενους με αυτά άγίους.

Στίς άρχές τού 5ου αιώνα κοσμοϊστορικά γεγονότα συγκλόνιζαν την Εύρώπη. Βαρβαρικά φύλα μετα-

κινόνταν από τόν βορρά πρós τόν πλουτοπαραγωγό νότο. 'Απ' όπου κι άν περνούσαν, σπέρναν καταστροφή. Στήν Κωνσταντινούπολη, πρωτεύουσα τεράστιου κράτους πού είχε ύποτάξει λαούς και χώρες, ήταν σωρευμένοι άπειροι θησαυροί και τά θλέμματα τών φτωχών και πεινασμένων, ήταν μοιραίο, νά στρέφονται άρπακτικά πρós αυτή. Μέσα σ' αυτό τó κλίμα τού κινδύνου, άποφασίσθηκε από τόν αυτοκράτορα Θεοδόσιο τόν Β', —πού πήρε τόν τίτλο τού Μικρού από την ιστορία, για νά ξεχωρίζει από τόν παππού του, στόν όποιο είχε χάρισει τόν τίτλο τού Μεγάλου— ή άνέγερση νέων μεγάλων τειχών, πού νά περιλάμβαναν όλη την μεγάλη Πολιτεία, όπως αναπτύχθηκε.

Τó σχέδιο ήταν τόσο μεγάλο, όσο και σπουδαίο. 'Εκείνη την εποχή δέν υπήρχε τó καταστρεπτικό πυροβολικό και ή περιτείχιση μιás πόλης άποτελούσε θαυσιακό στοίχειο της ασφάλειάς της.

Με τά τείχη αυτά, πού αποκλήθηκαν «Θεοδοσιανά», από τó όνομα τού αυτοκράτορα, πού έδωσε την έντολή της άνύψωσής τους, ή 'Ιερά Μονή τού Σωτήρος της Χώρας, την όποιαν επισκεπτόμαστε, δρέθηκε μέσα στήν περιοχή της Μεγάλης περιτειχιμένης πιά Πολιτείας, με την περαίωσή τους δέ πού έγινε στά 413 μ.Χ. όλοι πιστεύουν πώς αυτά θά έμεναν εις τόν αιώνα και θά ήταν άπόρθητα.

Μέρα με τή μέρα, όμως, ό φοβερός 'Αττίλας όλο και έπεκτεινόταν. Αυτός σάν Βασιλιάς τών Ούννων, σωστή κατάρτα της 'Ασίας, επί κεφαλής της Χρυσής 'Ορδής του, δίνοντας στόν έαυτό του τόν τίτλο της Μάστιγας τού Θεού και διαφημίζοντας πώς χορτάρι δέν φύτρωνε, εκεί πού πατούσε τó πόδι του αλόγου του, άλλοτε με τόν τρόπο και άλλοτε με την σφαγή και την καταστροφή και κυρίως, με την όρμη της άγριας στρατιάς του, κατώρθωσε νά ύποτάξει, κάτω από τó ματωμένο σπαθί του λαούς και χώρες, πού τρέμαν στο άκουσμά του. 'Ολόκληρος ό χώρος από τόν Δούναβη στή Βόρεια Θάλασσα και από τόν Ρήνο στήν Κασπία ύποτάχθηκε στο σκήπτρο του. 'Εφταξε μ' αυτούς όλους ένα είδος Κοινωνίας Κατατομαγμένων 'Εθνών, πού στρατεύονταν στο νεύμά του και έτσι έφτασε νά νικήσει σ' ανατολή και σέ δύση τούς άνίκητους αυτοκρατορικούς στρατούς. Μόνος νικητής του στάθηκε ό θρυλικός στρατιωτικός τού δυτικού ρωμαϊκού Κράτους, ό 'Αέτιος (390 - 454) πού επί κεφαλής Γερμανικών φυλών τόν κατάρρώπωσε στή μάχη τών Καταλανικών πεδίων. Παρ' όλα αυτά, ό 'Αττίλας έβαλε άμεσο στόχο του την 'Αλωση της Κωνσταντινούπολης, και την κατάκτηση τών από αιώνας σωρευμένων εκεί θησαυρών.

'Ακατάσχετα φιλόδοξος σκόπευε, από εκεί, νά προχωρήσει στήν ύποταγή σ' αυτόν όλόκληρης της τότε γνωστής Οικουμένης.

Και ενώ αυτή ήταν ή κατάσταση της χρυσής 'Ορδής στήν Εύρώπη από την άλλη, στήν Χρυσή Πολιτεία, πού περίμενε νά δεχθεί τó επόμενο χτύπημα σφαγής και όλεθρου τού μεγάλου στρατηλάτη, ένας φοβερός σεισμός στά 447 μ.Χ., ήρθε, νά γίνει σύμμαχος του και νά γκρεμίσει τó «άπόρθητον» τείχος. 'Η άπελπισία τών κρατούντων στο Βυζάντιο, ήταν άπόλυτα εύλογη. Αυτό από τó όποιο περίμεναν τή σωτηρία τους έπαυε νά ύπάρχει. Και τότε, στήν ώρα εκείνη, στή

Επισκόπου

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Α. ΨΑΡΙΑΝΟΥ

Μητροπολίτου Σερβίων και Κοζάνης

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

(Πενηνταδύο όμιλίες για τή θεία Λειτουργία.

Όχι μόνο για τó λαό, αλλά και για τούς ιερείς).

'Εκδοση 'Αποστολικής Διακονίας, σελίδες ιθ' + 438, δρχ. 650.

Βιβλιοπωλείο 'Δραγατσάνιου 2 — Πλατεία Κλαυθμώνος.

Γράψατε: 'Ιασίου 1, 115 21 'Αθήνα, τηλέφ. 722.8008.

φωνή και στην πρόσκληση του Αυτοκράτορα για την αποκατάσταση των μισογρεμισμένων τειχών, έλοι —στην κυριολεξία— μικροί και μεγάλοι, πλούσιοι και φτωχοί, δυνατοί και αδύνατοι τρέξαν με προθυμία να γνώσουν μπροστά στον άμεσα επερχόμενο κίνδυνο τη δύναμή τους, με αποτέλεσμα έργο που χρειαζόταν χρόνια δλόκληρα για ν' αποκατασταθεί, να τελειώσει μέσα σε δύο μόνο μήνες. Αυτό ήταν το θαύμα της πίστης των Ελλήνων. Τό «όχι», που και τότε προβλήθηκε, για να μην περάσει ο θάρβαρος.

Σε λίγα χρόνια, ήρθε χωρίς κανείς να το περιμένει, το τέλος του άγχους της Αυτοκρατορίας, κυριολεκτικά από Θεού! Στο Τοκάι της Άνω Ούγγαρίας, φημισμένο μέχρι σήμερα για τα περίφημα κρασιά που παρασκευάζονται από τ' άμπέλια της γύρω όρεινης περιοχής ο μισοάγριος μονοκράτορας, σκέφτηκε να τελέσει τους γάμους του με μια κόρη «εὐπρεπούς» —όπως γράφουν οι χρονογράφοι του— οικογενείας. Την ξανθή Γερμανίδα Ίλντικ... Ποιός μπορούσε να προβάλει άρνηση σε τέτοιο γαμπρό...

Γι' αυτό το λαμπρό γάμο, που είχε προγραμματισθεί να γίνει πριν από τη νέα έκστρατεία του Άττίλα κατά του Βυζαντίου, και για την οποία θα τον ακολουθούσε στρατός Ούγγων και συμμάχων τους 500.000 όπλιτών, τα πιο έκλεκτα φαγητά και διαλεκτά κρασιά από το Τοκάι και τη λοιπή Ούγγαρία συγκεντρώθηκαν.

Η τέλεση του γάμου του Μεγάλου Άρχηγού συμπληρώθηκε σύμφωνα με όλα τα έθιμα των Ούγγων και μετά απ' αυτήν οι «έκλεκτοι» προσκεκλημένοι επέπεσαν άκάθεκτοι στα φαγητά και στα ποτά του γαμήλιου τραπέζιου, με πρώτο και καλλίτερο, βέβαια, τον γαμπρό που είχε δίπλα του την ωραία νύφη. Έφαγε και ήπιε, —ποιός μπορεί να ξέρει πόσο— και στα τελευταία —επειδή θα έπρεπε να έχει, τότε, στα 453 και τα χρονία του, αφού από τα 434 μ.Χ. ήταν βασιλιάς— ξαφνικά, από την άρτηριακή πίεση, που θα είχε

άνεβει σε δυσθεώρητα ύψη, παρουσίασε μία ρινορραγία, πράγμα που φάνηκε σε όλους πολύ συνηθισμένο. Έλα όμως που το αίμα, παρ' όλα τα γιατροσόφια δεν ήθελε να σταματήσει! Όλοι οι τριγύρω του προσπαθούσαν να τον βοηθήσουν, αλλά εις μάτην. Η «μάστιγα του Θεού» —ποία ειρωνεία!— άρχισε να ξαμιάζει και τελικά έπεσε σε κώμα, έχασε τον κόσμο και έφυγε, αφήνοντας και μονοκρατορίες και σχέδια και έκστρατείες και δόξες και τήν... νύφη έρημη και σκοτεινή. Ματαιότης ματαιότητων, τα πάντα ματαιότης εν τῷ κόσμῳ τούτῳ». Είναι πολύ κρίμα, που ο καθένας από μᾶς δεν μπορεί να δει το τέλος του και να παρακολουθήσει την κηδεία του. Αν αυτό συνέβαινε ο κόσμος ίσως να ήταν κάπως καλύτερος.

Με αυτά όλα, βέβαια, η Μονή της Χώρας, που τώρα θαυμάζουμε, έμεινε σ' ένα κλοιό ασφάλειας, μέχρι και τον 11ο αιώνα. Στην εποχή του μεγάλου αυτοκράτορα, του Ίουστινιανού, χτίστηκε στη θέση της ένας ναός τύπου βασιλικής, που πάλι αυτός αντικαταστάθηκε με μεγαλύτερο από τον έπαρχο Κρίσπο, στα 612. Στα τέλη του 11ου αιώνα, η κουροπαλάτισσα και δούκαινα Μαρία, πενθερά του αυτοκράτορα Άλεξίου του Α' του Κομνηνού, άνάμεσα στα χρόνια 1077-1081, έχτισε αυτή την εκκλησία που τώρα αντικρύζουμε με τροῦλλο, αυτό δε το κτίσμα που το αποτελεῖωσε και το συμπλήρωσε ο Ίσακ Σεβαστοκράτορας, 3ος γιός του Άλεξίου Κομνηνού, ανακαινίσθηκε στις αρχές του 14' αιώνα από τον Θεόδωρο τον Μετοχίτη, Μεγάλο Λογοθέτη (Πρωτοπουργό) του αυτοκράτορα Ανδρονίκου του Β' και έπαυξήθηκε με την κατασκευή έξωνάρθηκα και ένός παρεκκλησίου, που χρησιμοποιήθηκε για την ταφή έπίσημων προσώπων, στολισμένο με θαυμάσια μωσαϊκά και υπέροχες τοιχογραφίες.

Ποιός έμπνευσμένος καλλιτέχνης να 'ναι αυτός που φιλοτέχνησε όλα αυτά τα θαυμάσια καλλιτεχνήματα είναι άγνωστο. Αυτός ο άγνωστος, δίνει το μέτρο μᾶς εποχής και ένός πολιτισμού στο σύνολο. Είναι ο μεγάλος άνώνυμος. Όλη του η καλλιτεχνική εργασία είναι διάχυτη από το θείο φῶς της Χριστιανοσύνης μέσα στα πλαίσια και της έμπνευσης του ελληνικού πνεύματος. Έδῳ η τέχνη του ψηφιδωτού φτάνει στην τελειότητα και βοηθεί για την ανάδραση την πνευματική του προσευχόμενου σ' αυτόν, στα πόδια της θείας καθέδρας.

Είναι, βέβαια, κανόνας η διαπίστωση, πῶς ενώ η υλική πρόοδος προχωρεί με άλματα, ο πολιτισμός και η τέχνη που τον ακολουθεί, χρησιμοποιεί πολλές φορές δῆμα σημειωτόν.

Άπό τότε, που ο Θεός ὠδήγησε αυτόν τον άγνωστο σε μᾶς να κατασκευάσει αυτά τα άριστουργήματα, κανένας καλλιτέχνης δεν έχει κατορθώσει, έστω και αντιγράφοντας ιδέες να δημιουργήσει —αυτό είναι το ρῆμα που προσήκει— κάτι ισάξιο με τα υπέροχα μωσαϊκά που αντικρύζουμε. Οι τοιχογραφίες που μᾶς ὑποδέχονται στον έξω νάρθηκα των Πρωτεργατών του Χριστού Άποστόλων Πέτρου και Παύλου, είναι τόσο ζωντανές, ὥστε θαρρείς πῶς είναι έτοιμες να μιλήσουν. Συναρπάζουν τον έπισκέπτη, μετατρέποντάς τον σε

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ

του ψυχωφελεστάτου και θαυμαστοῦ θιβλίου
δνομαζομένου

ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

με στόχασες πνευματικαίς και κατάνυξιν
εις κάθε κεφάλαιον

Η «Μίμησις» αυτή του Χριστού διαφέρει βασικῶς από όλες τις μέχρι τώρα μεταφράσεις εις την ελληνικήν. Είναι η πληρεστέρα, από ὀρθόδοξου έπόψεως.

Ανατύπωσης καλαίσθητος κατὰ το πρωτότυπον έκδόσεως Ένετίας, έτους 1770. Με έγκρισιν και εὐλογίαν της 'Ι. Συνόδου της Έκκλησίας μας.

Σελίδες 532, έξώφυλλον εις τετραχρωμίαν, δρχ. 800 (πλέον ταχυδρομικά).

Κεντρική διάθεσις: Α π ο σ τ ο λ ι κ ή
Δ ι α κ ο ν ι α, 'Ιαίου 1, 115 21 Αθήνα, τηλ.
722.8008.

εφαρμόζεται αυτό που στην αρχή ανέφερα, πώς είναι ακατόρθωτο να περιγράψει κανείς τη θεία τελειότητα. θαυμάσιό. Και οι άλλες και τα άλλα; Σ' αυτά όλα

Τὴν αποκάλυψη αὐτῆς τῆς θείας ὠραιότητος, τὴν ὀφείλομε στὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ τελικὰ, στὴν ὑπέροχη ἐργασία τῶν εἰδικῶν τεχνιτῶν ποὺ καθάρισαν αὐτὰ τὰ ἀριστουργήματα, ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς σοβάδες ποὺ ἐπισώρευσαν οἱ Τούρκοι σκοταδιστές.

Αὐτά, μετὰ τὴ μετατροπὴ τοῦ καλλιτεχνήματος αὐτοῦ σὲ τζαμί στὰ 1511 ἀπὸ τὸν εὐνοῦχο Μεγάλο Βεζύρη τοῦ Σουλτάν Μπαγιαζήτ τοῦ Β' Ἀτῆς Ἀλῆ Πασᾶ, προσπάθησαν νὰ ἐξαφανίσουν οἱ χοτζάδες. Ἀδιαφοροῦσαν γιὰ τὸ θαῦμα τῆς καλλιτεχνικῆς ἀπόδοσής τους. Γι' αὐτούς, ποὺ ζοῦσαν μέσα σὲ θαθὺ σκοτάδι, ὅλα αὐτὰ ὄχι μόνον δὲν εἶχαν ἀξία, ἀλλὰ καὶ ἦσαν ἔργα γκισούρηδων, ἀντίθετα πρὸς τὸ Κοράνι, ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀφανισθοῦν. Ἔτσι, συντελέσθηκε αὐτὸ τὸ ἀνοσιούργημα καὶ ἀπὸ τότε, χρειάσθηκε νὰ περάσουν 350 χρόνια, ὁπότε ἕνας σεισμὸς συνέβαλε στὸ νὰ σκεπασθεῖ ἡ ντροπή.

Ραγίσματα μεγάλα καὶ πτώσεις τῶν σοβάδων ἔγιναν καὶ ἔτσι ἐπὶ Σουλτάν οὐλ Ἀζίζ στὰ 1875, διατάχθηκαν ἐργασίες ἐπιδιόρθωσης τοῦ τεμένους, ὁπότε καὶ μ' αὐτὲς φανερώθηκαν, ὅσο μπορούσε νὰ κατορθωθεῖ, τὰ ἀριστουργήματα, ποὺ ἀφήκαν ἀναυδούς ὅσους τ' ἀντίκρυσαν. Μ' αὐτὴ τὴν αποκάλυψη, ὅμως, δὲν καθάριστηκε τὸ μεσαῖο μέρος τοῦ ναοῦ, καὶ αὐτὸ τὸ ἔργο τὸ ἀνέλαβε καὶ τὸ διεκπεραίωσε μὲ ἐπιτυχία τὸ Βυζαντινὸ Ἰνστιτούτο τῆς Ἀμερικῆς, στὸ ὁποῖο ἡ ἀνθρωπότητα, γι' αὐτὴν τοὺς τὴν συμβολὴν στὸ ἔργο τῆς διαφύλαξης τῆς κληρονομίας τοῦ Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ, ὀφείλει νὰ διατηρεῖ εὐγνωμοσύνη.

Τὰ μωσαϊκὰ καὶ οἱ τοιχογραφίες τῆς Μονῆς τῆς Χώρας, ὅπως ἔχουν ἀποκαλυφθεῖ, ἀποτελοῦν συνθέσεις ἀπὸ τίς πιὸ σπουδαῖες βυζαντινῶν καλλιτεχνημάτων. Στ' ἀλήθεια εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἐνδιαφέροντα μουσειακὰ συγκροτήματα τοῦ κόσμου. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς εἶναι παραπλήσια στὴν ἐποχὴ μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ ἐργασία τοῦ Τζιόττο ντὲ Μπουντόνε τοῦ πρωτοπόρου μεγάλου ζωγράφου τῆς Φλωρεντίας καὶ φίλου τοῦ Ντάντε. Ἐχουν τὸ ἴδιο γνῶρισμα μὲ τὴν ζωγραφικὴ καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ χαρακτῆρα ἐκείνου ἀφοῦ καὶ ὁ ἀγνωστός καλλιτέχνης τῆς Μονῆς τῆς Χώρας, πρωτοπόρος, καὶ ὁ ἔξοχος ζωγράφος τῆς Φλωρεντίας, σημειώνουν ἐλαφρὴ ἀπόκλιση ἀπὸ τὴ συμβατικὴ βυζαντινὴ παράδοση.

Ἀκολουθώντας τὴν τακτικὴ καὶ τὴν παράδοση στὰ καλλιτεχνήματα τῶν βυζαντινῶν ναῶν, ὁ ὑπέροχος, ὁ ἀφθαστος στὴν ἐργασία τοῦ καλλιτέχνης τῆς Μονῆς, ποὺ τὰ ἐδημιούργησε, τὰ ἔχει κατατάξει στὴν τοποθέτησή τους σὲ ὁμάδες συνθέσεων. Ἔτσι, ἡ πρώτη σύνθεση εἰκόνων, μωσαϊκῶν καὶ τοιχογραφιῶν βρίσκεται στὸν ἔξω καὶ στὸν ἔσω νάρθηκα καὶ ἀναφέρεται στὸν Κύριο καὶ Σωτῆρα Παντοκράτορα, σ' Αὐτὸν ποὺ εἶναι ἀφιερωμένη ἡ ἐκκλησία μὲ τὴν ἐπιγραφή ὅτι Αὐτὸς εἶναι ἡ «Χώρα τῶν ζώντων», δίνοντας ἔτσι μίαν συμπλήρωση στὴν ὀνομασία τῆς Μονῆς, ποὺ στὸ στόμα τοῦ λαοῦ εἶχε τὸν προσδιορισμὸ «τῆς Χώρας». Τὸ μωσαϊκὸ αὐτὸ εἶναι στὴν τέχνη τοῦ τέλειο καὶ ἐντυπωσιακὸ. Παραπλήσια βρίσκεται ἓνα ἄλλο ποὺ ἀπεικονί-

ζει τὴν Παναγία Θεοτόκο, ἀφοῦ καὶ σ' Αὐτὴν ἦταν ἀφιερωμένος ὁ Ναός, ἄλλος στὸν Θεόδωρο τὸν Μετοχίτη ποὺ ἦταν ἀπὸ τοὺς ἱδρυτὰς αὐτοῦ τοῦ θαυμάσιου συγκροτήματος. Αὐτὸ τὸ ψηφιδωτὸ στὸν ἑσωτερικὸ νάρθηκα ἐμφανίζει τὸν βυζαντινὸ ἄρχοντα μὲ ἐπίσημη στολὴ καὶ μὲ σκιάδιο νὰ προσφέρει τὴν ἐκκλησία του στὸν Κύριο τῆς Χώρας τῶν ζώντων. Ἀκόμα, ἐντυπωσιάζουν δεξιά κι ἀριστερά οἱ θαυμάσιες ἀπεικονίσεις τῶν μεγάλων θεμελιωτῶν τῆς Ἐκκλησίας, τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. Τὸ χέρι τοῦ καλλιτέχνη ποὺ τίς ἀπέδωσε προσέφερε στὴν ἀνθρωπότητα ἔργο πραγματικὰ θεῖο, γεμάτο ἔκφραση καὶ ζωντάνια.

Ἄλλη σύνθεση, ὅσο προχωροῦμε, ἀναφέρεται στοὺς προγόνους τοῦ Χριστοῦ, ἄλλη στὸν κύκλο τῆς ζωῆς τῆς Παναγίας, ποὺ βρίσκεται στὸν ἔσω νάρθηκα, ἄλλη στὸν κύκλο τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ, στὸν κύκλο τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωτῆρα καὶ ὕστερα ὑπάρχουν μέσα στὴν ἐκκλησία τρεῖς θαυμάσιες ἀπεικονίσεις μὲ τὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου, μὲ τὸν Χριστὸ ποὺ κρατεῖ τὸ Εὐαγγέλιο ἀνοιχτὸ στὸ κεφάλαιο 11,24 κατὰ Ματθαῖο «Ἐλθετε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς».

Δεξιά στὴν εἴσοδο ὑπάρχει μιὰ «Δέηση». Ἐκεῖ παραστάνεται ὁ Κύριος μὲ τὴν Μητέρα Του Παναγία Θεοτόκο στὰ δεξιά καὶ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη στ' ἀριστερά. Ψηλὰ ἀπεικονίζονται οἱ μορφὲς τῶν δωρητῶν. Στὰ δεξιά τῆς Θεοτόκου στέκεται ὁ γιὸς τοῦ «Υψηλοτάτου» Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, Ἰσαὰκ Παρφυρογέννητος. Καὶ στὴν ἄλλη πλευρά, κάτω ἀπὸ τὴν ἄλλη μορφή, μπορεῖ κανεὶς νὰ διαβάσει μιὰ φράση μόνο κατὰ τὸ ὑπόλοιπο ποὺ ἔχει διασθεῖ. Σ' αὐτὴ ἀναγράφονται: «... Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου, ἡ Δέσποινα τῶν Μογγόλων, Μελένη Μοναχῆ». Αὐτὴ πρέπει νὰ ἦταν ἡ ἡ Μαρία ἑτεροθαλὴς ἀδελφὴ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Β', γνωστὴ σὰν Δέσποινα τῶν Μογγόλων ἢ μιὰ ἄλλη Μαρία, νόθος ἀδελφὴ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Β' ποὺ παντρεύτηκε ἓνα Χάν τῶν Μογγόλων τῆς Χρυσῆς Ὀρδῆς καὶ πῆρε τὸ ὄνομα τῆς Μελένης. Αὐτά, βέβαια, τὰ λέγουν οἱ ἀρχαιολόγοι ποὺ προσπαθοῦν νὰ δώσουν ἐξηγήσεις σ' αὐτὲς τίς ἀναγραφές.

Ἐμεῖς δὲν ἔχομε νὰ ἐισχωρήσουμε σ' αὐτὲς τίς λεπτομέρειες. Λεπτομέρειες πολὺ μικρὲς σ' ἓνα τόσο μεγάλο ἔργο ποὺ θαυμάζουμε καὶ ποὺ μᾶς δίνει μιὰ ὀψη μεγαλειώδη τοῦ μετεώρου, ποὺ ἀποδίδεται μὲ δυὸ μόνον λέξεις: Βυζαντινὸς Πολιτισμὸς.

(Συνεχίζεται.)

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ι Ω Β

* Ἡ ζωὴ καὶ τὰ πάθη τοῦ *

(Τόμοι Α' καὶ Β')

Κυκλοφορεῖ ἀπὸ τίς ἐκδόσεις
τῆς Ἀποστολικῆς Διοικήσεως

Σελίδες 366 καὶ 302, Δραχ. 650 ἕκαστος.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Ποιμαντικές επισκέψεις

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Πανεπιστήμιο και ζωή

Κύριο χαρακτηριστικό αλλά και στόχος τῆς σύγχρονης ποιμαντικῆς θεολογικῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἡ μέθασή τὴν βιωματικὴ ἐμπειρία ἐμβάθυνση σὲ θεολογικὲς ἔννοιες καὶ συνειδητοποίηση τῶν ποιμαντικῶν προβλημάτων. Ὁ στόχος αὐτὸς ἐπιτυγχάνεται μεταξὺ ἄλλων καὶ μὲ τὶς ἐπονομαζόμενες «ποιμαντικὲς ἐπισκέψεις». Πρόκειται γιὰ εἰδικὸ τεχνικὸ ὄρο πού δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὴν τρέχουσα ἔννοια τῆς ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως, παρόλο ὅτι περιλαμβάνει πολλὰ στοιχεῖα πού ἀνήκουν σ' αὐτήν.

Οἱ «ποιμαντικὲς ἐπισκέψεις» ἐντάσσονται στὸ γενικότερο πρόγραμμα ποιμαντικῆς θεολογικῆς ἐκπαιδεύσεως πού παρέχεται στὸ Τμήμα Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν¹. Μακρὰ παράδοση τοῦ μαθήματος τῆς Ποιμαντικῆς τὶς θεωρεῖ ἀναπόσπαστο τμῆμα τῆς πιδὸς πάνω ἐκπαιδεύσεως καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἀποτελοῦν προκαταρκτικὸ στάδιο ἐνὸς προγράμματος τῆς «ἐπὶ τοῦ πεδίου ἀσκήσεως» τῶν φοιτητῶν, ἡ ὁποία καὶ τοὺς προπαρασκευάζει γιὰ τοὺς χώρους τοὺς ὁποῖους θὰ ἀσκήσει ὁ ποιμένας ἢ καὶ ὁ θεολόγος καθηγητὴς τὸ λειτουργημά του στὸ μέλλον².

Μετὰ ἀπὸ κατάλληλη προετοιμασία στὴν τάξη, οἱ φοιτητὲς ἐπισκέπτονται τοὺς ἐπιλεγμένους χώρους (ἐνορίες, νοσοκομεῖα, ἱδρύματα κ.τ.τ.) συζητοῦν μὲ τοὺς ὑπευθύνους καὶ συνεχίζουν τὶς συζητήσεις καὶ μετὰ μέσα στὴν τάξη. Συνήθως ἀποτυπώνουν μὲ φωτογραφικὰ στιγμιότυπα τὶς συναντήσεις, καταγράφουν στὸ μαγνητόφωνο τὸν διάλογο ἐκεῖ καὶ συγγράφουν μία ἔκθεση ὅπου περιγράφονται τὰ πεπραγμένα καὶ οἱ ἐντυπώσεις.

Υπάρχει ὁλόκληρη σειρά τέτοιων ἐκθέσεων, μαγνητοφωνήσεων καὶ φωτογραφιῶν πού διαζωγραφοῦν αὐτὴ τὴν μακρὰ παράδοση γιὰ τὴν ὁποία κάναμε λόγο. Οἱ φοιτητὲς πού δὲν μπόρεσαν νὰ συμμετάσχουν ἔχουν

τὴν δυνατότητα νὰ δανεισθοῦν γιὰ νὰ ἀκούσουν τὶς κασέτες καὶ νὰ διαβάσουν τὴν περιγραφή ὥστε καὶ αὐτοί, ἔστω καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, νὰ ζήσουν αὐτὲς τὶς στιγμές³.

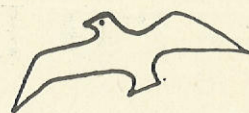
Σὲ ὁρισμένους φοιτητὲς ὑποκινεῖται τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ περαιτέρω δραστηριοποίησή τους στοὺς χώρους πού ἐπισκέφθηκαν. Ἔτσι βλέπουμε μερικοὶ νὰ γίνονται «ποιμαντικοὶ βοηθοί» ἐφημερίων πού ἐργάζονται σὲ μεγάλα νοσοκομεῖα καὶ νὰ συμπαρίστανται στὸ τεράστιο ἔργο πού ἐπιτελεῖται ἐκεῖ. Ἀναλαμβάνουν τακτικὲς ἐπισκέψεις στοὺς θαλάμους, ἐξυπηρετοῦν, συζητοῦν μὲ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ μεταφέρουν τοὺς διαλόγους αὐτοὺς στὸν ὑπεύθυνο ἐφημέριο καὶ στοὺς πανεπιστημιακοὺς ὑπευθύνους παίρνοντας ἀνάλογες οδηγίες καὶ συζητώντας τὰ προβλήματα πού ἀνακύπτουν.

Τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς «ἀσκήσεως» εἶναι πολὺ ἐνθαρρυντικά καὶ οἱ φοιτητὲς μας ἐνισχύονται στὶς προσπάθειές τους αὐτές, τὶς ὁποῖες ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπεκτείνουν καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς δραστηριοτήτων τῆς ποιμαντικῆς διακονίας ἔχοντας ἐνστερνισθεῖ τοὺς στόχους καὶ τὴν συμβολὴ τῶν ποιμαντικῶν ἐπισκέψεων γιὰ τὴν τωρινή τους κατάρτιση καὶ τὴν μελλοντική τους ὑπεύθυνη ἀσκηση τοῦ ποιμαντικοῦ λειτουργήματος.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα ἡ ἀπάντησή τῆς τελειόφοιτου ἱερέως φοιτητοῦ μας (τοῦ π. Εὐαγγέλου Ζώρζου) γιὰ τὸ πῶς ὀρίζει καὶ πῶς ἀντιλαμβάνεται τὴν λειτουργία τῶν ποιμαντικῶν ἐπισκέψεων στὴν θεολογικὴ ἐκπαίδευση. Ἀποδίδει πραγματικὰ τὶς προθέσεις ἀλλὰ καὶ τὶς προσδοκίες τῶν διδασκόντων πού δίνουν ἀρκετὸ βάρος σ' αὐτὴ τὴ μορφή ἐκπαδεύσεως.

Καταχωρίζουμε εὐθὺς ἀμέσως τὴν ἀπάντησή του πιστεύοντας ὅτι αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ ἐκπαίδευση δὲν προσιδίδει μόνον στοὺς φοιτητὲς τῆς Θεολογικῆς Σχο-

σέ δρόμους ποιμαντικής διακονίας

λῆς, ἀλλὰ μπορεῖ νά ἐπεκταθεῖ ἐκ μέρους τῶν ἐφημερίων καί πρὸς ὅλους τοὺς λαϊκοὺς συνεργάτες τῆς Ἐκκλησίας μας στὶς ἐνορίες τους.

Ὅρισμός, στόχοι, συμβολή

Σὰν ὁ ρ ι σ μ ὸ στὸ θέμα τῶν «ποιμαντικῶν ἐπισκέψεων» θὰ λέγαμε ὅτι εἶναι ἡ προσπάθεια πού γίνεται ἀπὸ τὴν Θεολογικὴ Σχολή, πού δίνει τὴν εὐκαιρία στοὺς ποιμένας καὶ λαϊκοὺς νά διώσουν μιὰ κατάσταση μέσα σὲ ὁρισμένους χώρους ὅπως σὲ ναοὺς, σὲ νοσοκομεῖα, σὲ ἱδρύματα καὶ σὲ ἐπὶ μέρους φροντίδες τῆς ἐνορίας ὅπως εἶναι τὸ «Σπίτι Γαλήνης Χριστοῦ» γιὰ νά πάρουν καὶ νά δώσουν ὁρισμένα στοιχεῖα πού θὰ τοὺς εἶναι χρήσιμα καὶ ἀπαραίτητα στὴν καθόλου σταδιοδρομία τους.

Οἱ σ τ ὅ χ ο ι εἶναι πολλοί. Τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα θὰ ἀποκομίσει κάποιος ἀπὸ μιὰ οἰανδήποτε ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη θὰ εἶναι πολλὰ καὶ ὠφέλιμα. Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι κάνουμε μιὰ ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη σὲ μιὰ ἐνορία, θὰ ἔχουμε τὴν εὐκαιρία νά γνωρίσουμε ἀπὸ κοντὰ πῶς λειτουργεῖ αὐτὴ ἡ ἐνορία. Πῶς κατανέμεται ὁ κάθε τομέας τοῦ ἐνοριακοῦ ἔργου στὸν κάθε ποιμένα. Πῶς λειτουργεῖ κάθε ποιμένας στὸν τομέα του. Τί ἀποτελέσματα ἔχει. Τί προοπτικὲς ὑπάρχουν κ.λπ. Ὅλα αὐτὰ νομίζω ὅτι θὰ μᾶς βοηθήσουν (ἰδίως τοὺς ἱερεῖς) νά κάνουν σύγκριση μὲ τὸ δικό τους ἔργο στὴ δική τους ἐνορία καὶ ἀνάλογα νά βοηθήσουν.

Μία ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη σὲ ἓνα νοσοκομεῖο, βοηθεῖ ἀπεριόριστα νά διώσουμε ἀπὸ κοντὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πόνου. Ἐπίσης πῶς ἐργάζεται ὁ ἐντεταλμένος ἱερέας πού ἐξυπηρετεῖ ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ ἀσθενῶν. Κυρίως ὅμως ἐδῶ, σὲ μιὰ ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη στὸ νοσοκομεῖο, θὰ πρέπει νά δώσουμε καὶ μεῖς κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας. Λίγα λόγια παρηγοριάς, ἓνα χᾶδι, ἓνα χαμόγελο πού θὰ βοηθήσουν ἴσως τὸν ἀσθενῆ νά ξεπεράσει ὅσο γίνεται πρὸς ἀνῶδυνα τὸ πρόβλημά του. Εἶναι δὲ ἀπεριόριστη ἡ ἱκανοποίηση πού αἰσθάνονται αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸ ἐλάχιστο πού τοὺς προσφέρει.

Μία ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη σὲ ἓνα ἱδρυμα, ὅπως αὐτὸ πού ἐπισκεφθίκαμε σ' αὐτὸ τὸ ἐξάμηνο, μᾶς βοηθᾷ καὶ μᾶς παρέχει πληροφορίες: Πῶς λειτουργεῖ αὐτὸ τὸ ἱδρυμα. Τὰ κορίτσια π.χ. πού εὐρίσκονται ἐκεῖ ἀπὸ

ποῦ προέρχονται, πῶς βοηθοῦνται νά ξεπεράσουν τὰ προβλήματά τους κ.λπ.

Τέλος μιὰ ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη στὸ «Σπίτι γαλήνης τοῦ Χριστοῦ», βοηθᾷ ἰδίως τοὺς ποιμένας πού τυγχόν ἔχουν στὴν ἐνορία τους «Σπίτι Γαλήνης» νά πάρουν στοιχεῖα ἀπὸ τὸν ὑποδειγματικὸ ἴσως τρόπο πού λειτουργεῖ καὶ νά τὰ κάνει πράξη στὴν ἐνορία τους.

Σ υ μ β ὶ ἄ λ λ ο υ ν λοιπὸν πολὺ θετικά αὐτὲς οἱ ποιμαντικὲς ἐπισκέψεις στὴν θεολογικὴ ποιμαντικὴ ἐκπαίδευση, διότι τόσο ὁ ἱερέας ὅσον καὶ ὁ λαϊκὸς πού αὐριο θὰ γίνεῖ διδάσκαλος, θὰ πάρουν στοιχεῖα καὶ θὰ ἐμπλουτίσουν τίς γνώσεις τους μέσα στὰ πλαίσια τῆς Ποιμαντικῆς. Συγχρόνως ὅμως δίνουν καὶ κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους, στὰ νοσοκομεῖα καὶ σὲ ἄλλα ἱδρύματα, ὅπως λίγη στοργή, λίγο κουράγιο, λίγη κατανόηση μέσα στὴν ἀποξενωμένη κοινωνία μας.

1. Οἱ «ποιμαντικὲς ἐπισκέψεις» γίνονται στὸ πλαίσιο τοῦ μαθήματος τῆς Ποιμαντικῆς ὑπὸ τὴν ἐθὺν τοῦ π. Γεωργίου Εὐθυμίου, βοηθοῦ καὶ τὴν συμπράταξη τῆς δ. Βαρβάρας Γιαννακοπούλου ἐπιστ. συνεργάτιδος στὸν Τομέα Χριστ. Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαιπομάνσεως.

2. Βλ. τὴν περιγραφή μιᾶς τέτοιας ἐπισκέψεως σὲ Σπίτι Γαλήνης Χριστοῦ, στὸ «Δελτίον Ἐνημερώσεως Ἑφημερίδας Χριστ. Ἀλληλεγγύης Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», τεῦχος Ἀπριλίου 1977, σ. 3, ἀπὸ τὴν Ταμεία τοῦ Σ.Γ.Χ. Τασία Ἀθανασιάδου.

3. Τὴν ἐννοιολογικὴ θεμελίωση μιᾶς τέτοιας ποιμαντικῆς ἐκπαιδεύσεως ἔχουμε ἀναπτύξει στὸ βιβλίο μας Σ υ μ β ο υ λ ε υ τ ι κ ῆ Ποιμαντικῆ, Ἀθήνα, Ἐκδ. «Δύχνος», 1985, σ. 89-93 (πρβλ. σ. 77 κ.ε.) καθὼς καὶ στὰ Σ τ ι γ μ ῖ ὁ τ υ π α καὶ π ε ρ ι π λ α ν ῆ σ ε ι ς σ ἐ δ ρ ὀ μ ο υ ς π ο ι μ α ν τ ι κ ῆ ς διακονίας, τεῦχος 1, σ. 41-43. Γιὰ τὴν προετοιμασία καὶ τὴν διεξαγωγὴ τῶν ποιμαντικῶν ἐπισκέψεων βλ. Γ. Κορναράκη, Ποιμαντικῆ, μετὰ στοιχείων Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας, Ἀθήνα 1972, Παράρτημα: Αἱ ποιμαντικαὶ ἀσκήσεις, σ. 197-203.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὲς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νά σημειώνουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

“Ο ΕΝ ΤΟΙΣ ΟΥΡΑΝΟΙΣ...”,

Του Πανος. Ἀρχιμ. κ. ΠΑΝΤ. ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗ
Ἱεροκήρυκος Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν

Α'

Στὴν πρώτη φράση τῆς Κυριακῆς προσευχῆς ὑπάρχει ἓνας λόγος, πὺν ἀξίζει νὰ στρέψουμε σ' αὐτὸν τὴν προσοχή μας. Λέγει ἡ πρώτη αὐτὴ φράση ὅτι ὁ Πατέρας μας εἶναι «ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Τί σημαίνει αὐτό; Τί εἶναι αὐτὸς ὁ οὐρανός;

Βέβαια, ἔννοεῖ ἐν πρώτοις ὁ λόγος τὸν κοσμικὸ χῶρο, πὺν ἀπλώνεται πάνω μας, ὅπως τὸν φαντάζονταν, σύμφωνα με τὶς δυνατότητες τῆς ἐποχῆς, πὺν λέχθηκε γιὰ πρώτη φορὰ αὐτὴ ἡ προσευχή. Ἡ Π. Διαθήκη βλέπει τὴν γῆ σὰν κέντρο τοῦ σύμπαντος. Καὶ τὴ γῆ αὐτὴ τὴν βλέπει ἐπίπεδη. Πάνω ἀπ' τὴ γῆ εἶναι ὁ χῶρος τοῦ ἀέρα, ὅπου πραγματοποιοῦνται τὰ ἀτμοσφαιρικὰ φαινόμενα. Καὶ πάνω ἀπ' τὸν ἀέρα ἓνας θόλος, πὺν με τὴν εἰκόνα του ἐκφράζεται τὸ αἶσθημα τοῦ μεγαλείου, πὺν μᾶς ἀγγίζει, ὅταν τὸν ἀτενίζουμε. Καὶ πάνω ἀπ' αὐτὸν τὸν θόλο βρίσκεται ὁ χῶρος τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶναι στημένος ὁ θρόνος τῆς μεγαλωσύνης Του.

Αὐτὲς τὶς παραστάσεις τῆς Π. Διαθήκης δὲν πρέπει νὰ τὶς δεχθοῦμε σχολαστικά. Ἀλλωστε ἔχουν πρὸ πολλοῦ ξεπεραστεῖ. Καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ ἀκόμη σήμερα τὸ ξέρουν αὐτό. Ἄν ὅμως ἡ μόρφωσή μας δὲν μᾶς ἔχει στενέψει τὴν ὁρατότητα, καταλαβαίνομε ὅτι αὐτὲς οἱ παραστάσεις δὲν εἶναι ἀφελεῖς. Γιατὶ εἶναι εἰκόνες, πὺν ἐκφράζουν πρῶτα - πρῶτα αὐτὸ πὺν βλέπομε. Ἀλλὰ σημαίνουν πολὺ περισσότερα. Εἶναι σύμβολα, πὺν ἐκφράζουν τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ. Με τὸ μυστήριο τοῦ ὕψους ἐκφράζουν τὸ μεγαλεῖο. Κι ἀκόμη ἔχουν κι ἄλλο νόημα. Ὅποιοι σήμερα λέγει «οὐρανός», κατὰ κανὸνα ξέρει ὅτι ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι ἓνας χῶρος με ἐπίπεδα. Ξέρει ὅτι ἡ σφαιρικότητα τῆς γῆς δὲν ἐπιτρέπει κανένα «ἐπάνω» καὶ «κάτω» με ἀπόλυτη ἔννοια. Τὸ ἐπάνω πὺν λέμε εἶναι σχετικό. Σημαίνει πάνω σχετικὰ με τὸν ἄνθρωπο. Ἀλλὰ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ - φυσικὸ χῶρο, ὑπάρχει ἓνας ζωντανός, προσωπικός, ὑπαρξιακὸς χῶρος: Εἶναι ὁ χῶρος ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, πὺν μέσα σ' αὐτὸν ἀναπνέει, προσπαθεῖ, ἀποφασίζει, ἐνεργεῖ. Σ' αὐτὸν τὸν χῶρο τὸ «πάνω», τὸ «ὑψηλὸ» παῖρνει καὶ μιὰ ἔννοια ἀξιολογική. Ὅ,τι εἶναι πῶς πάνω, εἶναι πῶς ἀξιόλογο.

Στὴν Κ. Δ. συναντᾶμε μιὰ ἀκόμη παράσταση, πὺν προχωρεῖ ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ ὕψους σὲ μιὰ νέα εἰκόνα - ἔννοια. Στὴν α' ἐπιστολὴ πρὸς Τιμόθεον (κεφ. στ', 15-16) ὁ Παῦλος λέγει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι «ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασία, φ ὡ ς ο ἰ κ ὠ ν ἀ π ρ ὀ σ ι τ ο ν, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται». Μιὰ εἰκόνα γεμάτη μυστήριο. Σ' αὐτὴν ἐκφράζεται κάτι ἀνάλογο μ' ἐκεῖνο, πὺν ἐκφράζεται, ὅταν λέμε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι

ψηλὰ. Ἀντὶ ὅμως γιὰ τὴν ἔννοια τῆς περιοχῆς, τοῦ χῶρου, τοῦ ὕψους, ἔχομε τὴν ἔννοια τοῦ φωτός. Τὸ «φῶς» εἶναι σύμβολο γιὰ τὸ πνεῦμα, συγκεκριμένα γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Καὶ ἔτσι ὁ οὐρανὸς γίνεται νοητὸς σὰν φῶς. Ἐνα ἅγιο φῶς, πὺν κανένα δημιουργημα δὲν μπορεῖ νὰ εἰσχωρήσει: «ἀπρόσιτον». Ἐκεῖ στὸ χῶρο τῆς ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ δὲν μπορεῖ νὰ ἀνεβεῖ κανεὶς. Μόνον με τὴ χάρι τοῦ ἁγ. Πνεύματος μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ μιὰ προσέγγιση.

Ἡ ἔννοια τοῦ οὐρανοῦ ὡς ὕψους καὶ ὡς φωτός καὶ τῆς προσευχῆς ὡς μιᾶς ἀναβάσεως, ἀννψώσεως βρίσκει στὴν Ἁγία Γραφή καὶ μιὰ τρίτη εἰκόνα. Με τὴν εἰκόνα αὐτὴ ἡ μεγαλωσύνη τοῦ Θεοῦ κλίνει, σκύβει πρὸς ἐμᾶς. Καὶ τὰ λόγια μας βρίσκουν τὸν δρόμο πρὸς Αὐτὸν ἀνοιχτό. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ ἐκφράζεται με τὴ φράση: «τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ». Ἄς θυμηθοῦμε τὸ στίχο: «ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν δούλον σου» (Ψαλ. 118,135). Μ' αὐτὴν τὴν εἰκόνα ἐκφράζεται ἓνα αἶσθημα, πὺν ἔχομε, ὅταν κοιτάζουμε τὸν οὐρανὸ. Ὅτι ἀπὸ κεῖ ψηλὰ κάτι μεγάλο, ἅγιο, ἀκτινοβόλο κατευθύνεται πρὸς ἐμᾶς. Γι' αὐτὸ λέει πάλι ὁ Ψαλμωδὸς: «Μὴ ἀποστρέψης τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ» (Ψαλ. 142,7). Ἐνα γνωστὸ φαινόμενο δίνει τὸ φόντο γι' αὐτὴν τὴν εἰκόνα: Ὁ ἥλιος λάμπει χαρούμενος. Ἐπειτα ὅμως κρύβεται πίσω ἀπ' τὰ σύννεφα καὶ ὁ ἄνθρωπος νιώθει ὅτι ἔχασε τὴν θαλπωρὴ του. Ἐτσι παρακαλεῖ ὁ ψαλμωδὸς τὸ Θεὸ νὰ μὴ μᾶς στερήσει τὴ θαλπωρὴ τῆς θέας τοῦ προσώπου Του.

Αὐτὲς οἱ ἔννοιες συμπυκνώνονται στὴν εἰκόνα τοῦ οὐρανοῦ με τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ ὕψους. Ὑπάρχει ὅμως καὶ μιὰ ἄλλη διάσταση ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὕψος, πὺν σχετίζεται με τὸ Θεό. Ἡ διάσταση τοῦ βάθους, τῆς ἐσωτερικότητος. Αὐτὴν τὴν ἐκφράζει πολὺ χαρακτηριστικὰ ὁ Ἀπ. Παῦλος στὶς ἐπιστολές του. Στὸν πιστὸ ὑπάρχει ἓνα βάθος ἄλλο ἐκτὸς ἀπ' τὸ φυσικὸ. Δὲν σημαίνει τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα σὲ ἀντίθεση με τὴν ἐπιφάνεια τοῦ σώματος. Οὔτε ἀκόμη τὴν ψυχὴ σὲ ἀντίθεση με τὸ σῶμα. Οὔτε τὸ ὑποσυνείδητο σὲ ἀντίθεση με τὴν συνείδηση. Εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ διάσταση τοῦ πιστοῦ, πὺν δημιουργεῖ σ' αὐτὸν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἐκεῖ κατοικεῖ ὁ Θεὸς καὶ δημιουργεῖ τὴν «καινὴ κτίση», τὴν νέα ζωὴ μέσα στὸν ἄνθρωπο. Ὁ νέος ἄνθρωπος, πὺν γεννᾶται μέσα στὸν παλαιό, εἶναι ὁ ἀληθινὸς ἑαυτός μας γιατί σ' αὐτὸν ζεῖ ὁ Χριστός. Καὶ ζεῖ στὸν κάθε πιστὸ ἔτσι ὥστε ὁ καθ' ἓνας νὰ εἶναι ἓνα μοναδικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο πρόσωπο. Ἐκεῖ μέσα στὸν κάθε ἄνθρωπο ὑπάρχει ἓνας δρόμος γιὰ τὸν οὐρανὸ. Δὲν ὁδηγεῖ πρὸς τὰ πάνω, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἔσω, πρὸς τὸ βάθος. Καὶ ἔτσι ἔχομε τοὺς δύο πόλους τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεως: Τὸ «ἐπάνω» καὶ ὄχι τὸ «κάτω», πὺν σημαίνει ὑλικότητα, ἀλλὰ τὸ «ἔσω». Πρὸς τὰ πάνω καὶ πρὸς τὰ ἔσω ἀναπτύσσεται ἀληθινὰ ἡ προσωπικότητά

μας. Γιατί σ' αὐτὲς τὶς κατευθύνσεις συναντᾶμε τὸ Θεό. Βέβαια, τὸ «πάνω» καὶ τὸ «ἔσω», τὸ ὕψος καὶ τὸ βάθος σὲ σχέση μετὰ τὸν Θεὸ εἶναι εἰκόνες, ποὺ ἐκφράζουν τὸ ἄρρητο. Εἶναι χρήσιμες γιὰ μᾶς, ποὺ ζοῦμε καὶ σκεπτόμαστε μέσα στὴ χωρικότητα. Γιὰ τὸν Θεὸ τὸ ὕψος καὶ τὸ βάθος εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτό. Πρὸς τὰ ἐκεῖ κατευθύνεται ἡ προσευχή μας ὅταν λέμε: «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». «Τὸ δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὅταν εἴπῃ οὐκ ἐκεῖ τὸν Θεὸν συγκαλείων, τοῦτο φησὶν, ἀλλὰ τῆς γῆς ἀπάγων τὸν εὐχόμενον καὶ τοῖς ὑψηλοῖς προσηλὼν χωρίοις καὶ ταῖς ἄνω διατριβαῖς» (Χρυσόστομος).

Ὁ σημερινὸς ὁμως ἄνθρωπος ἔχει ξεχάσει τὶς διαστάσεις τοῦ ὕψους καὶ τοῦ βάθους. Ἔστω κι ἂν διασχίζει τοὺς οὐρανούς με ὑπερηχητικὲς ταχύτητες ἢ εἰσχωρεῖ στὰ ἔγκατα τῆς γῆς γιὰ πυρηνικὲς δοκιμές. Καὶ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ ξεχάσε αὐτὲς τὶς διαστάσεις, ἡ ζωὴ του ἔχει γίνει πεζή, ἐπίπεδη, ρηχὴ. Αὐτὸ τὸ ὀνομάζουν πολλοὶ ρεαλισμό. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ κακῶς νοούμενος πραγματισμὸς μᾶς κάνει νὰ προδίδουμε, δι' εὐγενέστερο ἔχει τὸ μυστήριον τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως. Γι' αὐτὸ καλούμεθα κάθε φορὰ ποὺ λέμε: «Πατέρα μας ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» νὰ ξεφεύγουμε ἀπὸ τὶς ἐπίπεδες διαστάσεις, ποὺ ἰσοπεδώνουν τὴν ζωὴ μας καὶ νὰ βροῖσκει τὶς διαστάσεις τοῦ ὕψους καὶ τοῦ βάθους. Χωρὶς τὴ διάσταση τοῦ ὕψους μένομε χαμηλά, μᾶς ἀπορροφᾷ ἡ καθημερινότητα καὶ ἀποξηραίνεται ἡ ψυχὴ μας ἰκμάδα. Χωρὶς τὴν διάσταση τοῦ βάθους γινώμαστε ἐπιφανειακοί, ἐπίπλαστοι, ψεύτικοι καὶ γι' αὐτὸ διεσπασμένοι. Γι' αὐτὸ μόνο στὴ συνάντησιν μετὰ τὸν Πατέρα μας «τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» —μ' Αὐτὸν ποὺ βρίσκεται ἄνω καὶ ἔσω— μπορούμε νὰ βροῦμε τὸν ἀληθινὸ ἑαυτὸ μας. Τὴν ἐσωτερικὴν μας ἐνότητα καὶ ἁρμονία.

Β'

Εἶδαμε στὸ προηγούμενο κεφάλαιο πὼς αὐτὸ τὸ «ἐν τοῖς οὐρανοῖς» δὲν ἐκφράζει χωρικότητα. Δὲν σημαίνει δηλ. ἓνα χῶρον, ὅπου βρίσκεται ὁ Θεός. Εἶναι μιὰ εἰκόνα, γιὰ νὰ ἐκφρασθεῖ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ. Μήπως ὁμως μ' αὐτὴν τὴν εἰκόνα ἐκφράζεται ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι, ὡς ἀποχωρισμένος ἀπὸ τὶς δημιουργημένες δυνάμεις καὶ ἐξαρτήσεις, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἐπομένως μακριὰ ἀπ' αὐτούς, ποὺ τὸν ἀναζητοῦν μετὰ τὴν προσευχή; Ὁχι βέβαια.

Τὸ ἀντίθετο ἰσχύει. Ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν ταυτίζεται μετὰ τὸν κόσμον, ποῦρε νὰ στρέφεται πρὸς τὸν κόσμον, ὅπως μᾶς λέγει τὸ Εὐαγγέλιο, δηλ. μετὰ ἀγάπην ποὺ χαρίζει, δωρίζει, αὐτοπροσφέρειται. Ἄς προσπαθῇσιν νὰ τὸ διαφωτίσιν αὐτὸ μετὰ ἓνα παράδειγμα ἀπὸ τὴ ζωὴ μας. Ἄς πάρουν δύο ἀδελφία, ποὺ, ἐπειδὴ εἶναι ἀδελφία, συνδέονται μετὰ ἑνὴ ἐγκάρδια σχέση καὶ ἂς πάρουν καὶ δύο ἄλλα πρόσωπα ποὺ εἶναι ἄσχετα καὶ ξένα. Συναντῶνται ὁμως κάποτε καὶ ἐνώνουνται μετὰ τὴν φιλίαν ἢ τὴν ἀγάπην. Σὲ ποιά ἀπὸ τὶς δύο σχέσεις ὑπάρχει μεγαλύτερη προσέγγισις; Τὰ δύο ἀδελφία προέρχονται ἀπ' τὸ ἴδιο αἷμα, ἀπ' τὴν ἴδια οἰκογένεια. Οἱ ρίζες τοὺς βρίσκονται στὴν ἴδια γῆ καὶ μιλοῦν τὴν ἴδια γλῶσσαν. Γι' αὐτὸ εἶναι ἄμεσα συνδε-

μένα. Μετὰ τὴν προϋπόθεσιν, βέβαια, ὅτι αὐτὴ ἡ ἐγγύτητα δὲν μεταβάλλεται στὸ ἀντίθετό της, δηλ. σ' ἐκείνη τὴν ἐχθρότητα, ὅπως τὴν συναντᾶμε μερικὲς φορές δυστυχῶς σ' αὐτὴ τὴν σχέση —θυμίζω τὴν φράσιν: μισοῦνται ὡς ἀδελφία—. Γενικὰ βέβαια, ἐκτὸς αὐτῆς τῆς ἐξαιρέσεως, ὑπάρχει ἀνάμεσά τοὺς ἐκείνη ἡ αὐτονόητη σχέση καὶ συμπαράστασις, ποὺ ὀνομάζομε ἀδελφικότητα.

Τὰ ἄλλα δύο ἄτομα, τὰ ἄγνωστα ἴσως προηγουμένως, ποὺ προέρχονται ἀπὸ διαφορετικὲς ρίζες, συναντῶνται κάποτε, διασταυρῶνται τὸ βλέμμα τοὺς —τὸ ἐσωτερικὸ τοὺς βλέμμα, ποὺ βλέπει τὴν οὐσίαν τοῦ ἄλλου— καὶ συνδέονται μετὰ τὴν φιλίαν, τὴν ἀγάπην μετὰ ἐμπιστοσύνην καὶ πιστότητα. Αὐτοί, ἀκριβῶς ἐπειδὴ πλησίασαν ἀμοιβαῖα, ἐνῶ πρῶτα ἦσαν ξένοι, πετυχαίνουν μιὰν ἐντελῶς ἄλλην ἐγγύτητα. Ὡς φίλοι ἢ σύζυγοι ἢ συνάδελφοι καὶ συνεργάτες. Αὐτὸ βέβαια εἶναι μιὰ εἰκόνα, ποὺ ποῦρε ὁμως νὰ μᾶς βοηθήσῃ κάπως νὰ καταλάβομε τὴν σχέση τοῦ Θεοῦ μετὰ τὸν κόσμον καὶ ἐμᾶς. Νὰ καταλάβομε δηλ. ὅτι ἡ ἀπόστασις τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον —ἡ ποιοτικὴ ἀπόστασις, θὰ ἔλεγα— ποὺ ἐκφράζεται μετὰ τὸ «ἐν τοῖς οὐρανοῖς», δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ στρέφεται πρὸς ἐμᾶς μετὰ ἀγάπην καὶ νὰ δημιουργεῖ μιὰ μοναδικὴν σχέση.

Ἐπάρχει μιὰ ἄποψη γιὰ τὴν σχέση τοῦ Θεοῦ μετὰ τὸν κόσμον ποὺ ταυτίζει τὸν Θεὸ καὶ τὸν θεωρεῖ ἓνα μετὰ τὸν κόσμον. Ὡς τὴν αἰτία ἢ τὴν ρίζαν ἢ τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου. Οἱ μῦθοι καὶ ὁ πανθεϊσμὸς σκέπτονται ἔτσι. Καὶ ἐνῶ φαίνεται ὅτι ὑπάρχει μιὰ μεγάλη προσέγγισις Θεοῦ καὶ κόσμου στὴν πραγματικότητα δημιουργεῖται μιὰ σύγχυσις Θεοῦ καὶ κόσμου. Ἐνῶ τὸ Εὐαγγέλιο μᾶς λέει ὅτι ὁ Θεὸς μετὰ τὴν ὑπεροχικὴν ἐλευθερίαν Του, ἀπὸ τὸν «οὐρανόν» Του στρέφεται πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ὁχι ἀναγκαστικά, ἀλλὰ ὡς κύριος τῶν καιρῶν, τῶν πραγμάτων καὶ τῶν καταστάσεων. Καὶ ἔτσι δημιουργεῖται μιὰ προσωπικὴ σχέση μετὰ τὸν κάθε ἄνθρωπον «ἐν ἀγάπῃ». Καὶ διαμορφώνεται ὁ νέος ἄνθρωπος. Εἶναι μιὰ σχέση μοναδική. Μιὰ ἀνάβασις, ποὺ ἀρχίζει ἀπ' τὸν ἔσω ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεὸ καὶ μιὰ κατάβασις τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸ ὕψος Του πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

Ἔτσι, ὅταν προσευχόμεσθα λέγοντας τὴν φράσιν «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», ἀναζητᾶμε τὸν Θεὸ ἀνεβαίνοντας πρὸς τὸ ὕψος τῆς μεγαλωσύνης Του καὶ τὸ βάθος τῆς ἀγάπης Του. Κάνομε δηλ. ἓνα ἀποφασιστικὸ βῆμα ἔξω ἀπ' τὸν δικὸν μας χῶρον πρὸς τὸν χῶρον τοῦ Θεοῦ. Οἱ λόγοι μετὰ τοὺς ὁποίους ἀρχίζει ἡ ἱστορία τῆς ἀγιότητος, δηλ. ἡ κλήσις τοῦ Ἀβραάμ εἶναι: «ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου... καὶ δεῦρον εἰς τὴν γῆν, ἣν ἂν σοι δεῖξω» (Γέν. ιβ' 1). Καὶ ἐμεῖς δὲν εἴμαστε ἐγκλωβισμένοι θὰ ἔλεγα στὴ «γῆ» μας καὶ στὴ συγγενείαν μας ὡς μέσα σὲ δίχτυ; Χιλιάδες ἐξαρτήσεις καὶ δεσμίματα οἰκογενειακά, ἐπαγγελματικά, κοινωνικά, πολιτικά μᾶς περιορίζουν. Οἱ συνέπειες τῶν ἐνεργειῶν μας μᾶς δένουν. Παντοῦ ἀναιμωβάνομε εὐθύνες, ποὺ μετὰ μᾶς πιέζουν. Μόλις ὁμως μὲ σοβαρότητα ποῦμε «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», ἀνοίγει γιὰ μιὰ στιγμή τὸ δίχτυ καὶ ἐλευθερωνόμαστε. Προχωροῦμε στὴν ἀπλοχωρίαν —στὸν ἀνοιχτὸ ἐλεύθερον χῶρον τοῦ Θεοῦ— καὶ βρίσκομε τὸν ἀληθινὸ ἑαυτὸν μας. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ ὅταν ζητᾶμε τὸν Θεὸ πρὸς τὰ ἔσω. Σὲ πόσῃ ἐπιφανειακότητι

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑ ΣΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΝΑΟ Κ/ΠΟΛΕΩΣ

Τοῦ Πρωτοπρ. κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΦΑΡΑΣΟΓΛΟΥ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Με τὴν παρούσα ἐργασία δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κάνω φιλολογικὸ δοκίμιο, οὔτε καὶ νὰ συντάξω νέο τυπικὸ ἢ τυπικὴ διάταξη τῆς Ἐκκλησίας (αὕτη ὑπάρχει σὶὶ Τυπικὸ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Γεωργίου Βιολάκη), παρὰ μόνον νὰ παρουσιάσω στὸν ἀναγνώστη ἐντυπώσεις ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις μου στὸν Πατριαρχικὸ Ναό, πὺν εἶχα τὸ εὐτύχημα σὰν κανονάρχῃς καὶ λαμπαδοῦχος σὶα χρόνια τῶν πατριαρχῶν Βενιαμίν, Μαξίμου καὶ Ἀθηνάγορα νὰ παρακολουθῶ ἀπὸ κοντὰ καὶ νὰ ἀπολαύσω ὅλη τὴ μεγαλοπρέπεια τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ τελετῶν τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, συγχρόνως δὲ καὶ νὰ μεταδώσω ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ γραφοῦν ἀπὸ τὴν ἀγραφὴ παράδοση καὶ τάξη τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου, διότι ὁ Πατριαρχικὸς Ναὸς ἀποτελεῖ τὸ πρότυπο ψαλμωδίας γὰ τὸὺς ψάλτες καὶ τὸ πρότυπο λειτουργικῆς τάξεως γὰ τὸὺς κληρικοὺς.

Θὰ ἤθελα ἀκόμη νὰ ἀναφέρω στὸν ἀναγνώστη ὅτι τὰ κεφάλαια τῆς ἐργασίας αὐτῆς γράφθηκαν κατὰ καιροὺς ἀνεξάρτητα τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἔχουν ὅμως ὅλα ἓνα κοινὸ σημεῖο καὶ ἓνα εἶδωλο, νὰ μᾶς μεταφέρουν κοντὰ στὴν παράδοση τοῦ Πατριαρχείου μας.

Τέλος, ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ἔχει τὴ γνώμη τοῦ γράφοντος μόνον, ἀλλὰ συγκεντρώνει ἀπόψεις διαφόρων ἱεροψαλιτῶν, μουσικολόγων καὶ ἄλλων συγγραφέων γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς καὶ τὸ Πατριαρχεῖο.

Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἔργο μου αὐτὸ τὸ ἀφιερώνω σ'

αὐτοὺς πὺν μόχθησαν καὶ μᾶς παρέδωσαν εἴτε μετὰ τὸ λόγο καὶ τὴν πέννα τοὺς εἴτε μετὰ τὴν ψαλτικὴ τέχνη τοὺς τὴν ἱερὴ αὕτη παρακαταθήκη τῆς παράδοσης τῶν πατέρων μας.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ μας Μουσικὴ εἶναι «τέχνη καὶ ἐπιστήμη»¹.

Ἑλληνες καὶ ξένοι ἱστοριογράφοι συμφωνοῦν ὅτι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἤχοι καὶ γενικὰ τὸ σύστημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἔχει ἄμεση σχέση μετὰ τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ σύστημα.

Ὅλοι οἱ μουσικοὶ καὶ οἱ ὕμνογράφοι ἀπὸ τὸν 3ο μέχρι τὸν 7ο αἰῶνα, πὺν ἐμφανίζεται ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἦταν βαθειὰ ποτισμένοι ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ παιδεία καὶ γνώριζαν κατὰ βάθος τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ, ὅπως φαίνεται ἄλλωστε καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα τοὺς².

Ἡ μουσικὴ αὕτη, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη τέχνη, ἐμφανίστηκε στὴν ἀρχὴ ἀτελῆς, ἐξελίχτηκε ὅμως καὶ ἀναπτύχθηκε διὰ μέσου τῶν αἰῶνων μέχρι σήμερα.

Ἡ ἀκμὴ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς μαζί μετὰ τὴν Ὑμνολογία τῶν πρώτων αἰῶνων, ἀρχίζει ἀπὸ τὰ

1. Ἀρ. Κωνσταντινίδου, Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ὡς τέχνη καὶ ἐπιστήμη, εἰς Ἑπετηρίς τοῦ Συλλόγου Φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς, Ἀθῆναι 1970, σελ. 9.

2. Κωνσταντίνου Πανᾶ, Ἑλληνικὴ Μουσικὴ, εἰς Ἑπετηρίς τοῦ Συλλόγου Φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς, Ἀθῆναι 1970, σελ. 51.

εἴμαστε διεσπασμένοι! Μέσα σὲ σπίτια, σὲ δρόμους, σὲ γραφεῖα, σὲ ἐργοστάσια. Ἀλλὰ καὶ μέσα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας. Εἴμαστε ψυχικὰ σκορπισμένοι ἀπὸ τὶς ὁρμές μας, τὶς σκέψεις μας, τὶς ἐπιθυμίες μας, τὶς προσπάθειές μας. Ὅλα αὐτὰ μᾶς διαλύουν, μᾶς πνέζουν, μᾶς πνίγουν. Μόλις ὅμως ἀναζητήσουμε τὸ Θεὸ στὴν ἐσωτερικότητά τοῦ βάθους, τότε βρίσκομε τὴν ἐγγύτητα στὴν ὁποία ἀνήκομε. Τὸν τόπο, πὺν μᾶς ὑποδεικνύει ὁ Θεός, ὅπου εἴμαστε «ἐν αὐτῷ» καὶ κερδίζομε τὸ κέντρο τῆς ὑπάρξεώς μας.

Γι' αὐτὸ κάθε συνειδητὴ ἐπανάληψη αὐτῆς τῆς προσευχῆς —πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς— εἶναι καὶ ἓνα βῆμα πρὸς τὴν ἀγιότητα. Ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν κόσμο τὴν ἀλαζονεία τοῦ καὶ τοῦ δείχνει τὴν ἀληθινὴ του πραγματικότητα. Κι ἔτσι προχωροῦμε ἀπὸ τὸν κόσμο

πρὸς Ἐκεῖνον, πὺν μετὰ μιὰ ἀσύλληπτη μεγαθυμία τὸν ἐδημιούργησε καὶ τὸν συντηρεῖ συνεχῶς. Ἔτσι παίρνουν ὅλα τὶς ἀληθινές τοὺς διαστάσεις: ὁ κόσμος, ὁ Θεὸς καὶ δημιουργὸς τοῦ, ὁ ἄνθρωπος, πὺν τὸν ἐπικαλεῖται, ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μόνον εἶναι δυνατὴ κάθε προσευχὴ καὶ ἐπὶκληση.

Ὅταν σκεπτόμαστε ὅλα αὐτὰ καὶ ξαναγυρίζομε πότε - πότε σ' αὐτὲς τὶς σκέψεις, τότε πυκνώνουν —φορτίζονται— κατὰ κάποιον τρόπο οἱ λέξεις αὐτοῦ τοῦ ἁγίου κειμένου. Γίνονται πλήρεις, σπουδαίες, σοβαρές. Μέσα στὴ σύντομη δηλ. αὕτη προσευχὴ συμπυκνώνεται καὶ συγκεντρώνεται ὅλο τὸ νόημα τῆς ζωῆς μας, πὺν βρίσκει τὴν καταξίωσή της στὴ σχέση μας μετὰ τὸν Θεό, τὸν πατέρα μας τὸν «ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

τέλη του 7ου αιώνα με τον Ρωμανό τον Μελωδό, τον «Πίνδαρο» της εκκλησιαστικής ποιήσεως στο Βυζάντιο.

Στην Βυζαντινή περίοδο ήκμασαν εξαίρετοι μουσικοί και ύμνογράφοι: Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ Μπάχ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, Κοσμάς ὁ Μελωδός, Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, Φώτιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, Λέων ὁ Σοφός, Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, αὐτοκράτωρ, Κασσιανὴ Μοναχὴ, Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης, ποὺ θεωρεῖται ἡ μεγαλύτερη μορφή ἔπειτα ἀπὸ τὸ Δαμασκηνό, Ξένος ὁ Κορώνης, Πρωτοφάλης Ἀγίας Σοφίας, Ἰωάννης ὁ Κλάδας, Λαμπαδάριος Ἀγίας Σοφίας κ.ἄ.

Μετὰ τὴν Ἀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453), ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ἔμεινε στὴν οὐσία τῆς ἡ ἴδια. «Οἱ χριστιανοὶ συσπειρώθηκαν γύρω ἀπὸ τὸν Πατριάρχη καὶ τὸ Πατριαρχεῖο. Ὁ Πατριάρχης ἦταν ὁ θρησκευτικὸς καὶ πολιτικὸς ἀρχηγὸς τοῦ Γένους. Τὸ Πατριαρχεῖο, ὁ Πατριαρχικὸς Ναός, ἡ Μεγάλὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ὑπῆρξε ἡ κιβωτὸς ὅπου τὸ Βυζαντινὸ μέλος βρῆκε καταφύγιο καὶ διασώθηκε ὡς τὶς μέρες μας»³.

Πρωταρχικὸ ρόλο σ' αὐτὸ ἔπαιξε ἡ διαδοχὴ τῶν Ἀρχόντων Πρωτοφάτων καὶ τῶν Ἀρχόντων Λαμπαδαρίων τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ποὺ διατήρησαν ὅλη τὴν λειτουργικὴ καὶ τυπικὴ τάξη καὶ παράδοση ἀπὸ τοὺς χρόνους ἐκείνους πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀλωση μέχρι σήμερα.

Στὴν περίοδο αὕτὴ διακρίνονται ἑξαίρετοι μουσικοί: Μανουὴλ ὁ Χρυσάφης, Βαλάσιος ἱερεὺς, Γεώργιος Ραιδεστηνός, Παναγιώτης Χαλάτσογλου, Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἰάκωβος Πελοποννήσιος, Πέτρος Βυζάντιος κ.ἄ.

Τὸ ἔτος 1814, ἡ Μεγάλὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀποφάσισε τὴ σύσταση Μουσικῆς Ἐπιτροπῆς με τὴν ἐντολὴ νὰ ἐπινοήσῃ καὶ νὰ ἐφεύρῃ νέα παρασημαντικὴ γραφὴ εὐκολώτερη.

Ἔτσι ἡ μέχρι σήμερα σωζόμενη μουσικὴ εἶναι ἔργο τοῦ Χρυσάνθου, τοῦ Γρηγορίου καὶ τοῦ Χουρμουζίου⁴, τῶν τριῶν ἐφευρετῶν τῆς νέας μουσικῆς γραφῆς, οἱ ὅποιοι μετέγραψαν καὶ μᾶς χάρισαν τὶς ἱερὲς μελωδίες τῶν παλαιῶν μας μουσουργῶν. Ἐκτοτε δὲ βλέπουμε καὶ ὅλα τὰ κλασσικὰ μουσικὰ κείμενα τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς νὰ ἐγκρίνονται ἀπὸ

τὴν Μεγάλὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καὶ νὰ ἐκδίδονται πρῶτα στὸ Βουκουρέστι καὶ στὸ Παρίσι καὶ ἔπειτα στὴν Κωνσταντινούπολη⁵.

Στὴ συνέχεια διακρίνουμε δεινούς μουσικούς: Πέτρο τὸν Ἐφέσιο, Θεόδωρο Φωκαέα, Παναγιώτῃ Κηλτζανίδῃ, Γεώργιο Σαρανταεκκλησιώτῃ, Νικόλαο Βλαχόπουλο, Γεώργιο Βιολάκη, Ἰάκωβο Ναυπλιώ-

5. α) Ἀναφέρουμε ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις αὐτὲς σὲ συλλογὲς ἢ ἀνθολογίες, ποὺ ἀναφέρονται στὸν Πρόλογο τοῦ Πανδέκτη τοῦ ἔτους 1850: Πέτρου Λαμπαδαρίου, Ἀναστασιματάριον, Βουκουρέστιον 1818. — Τοῦ αὐτοῦ, Δοξαστάριον σύντομον, Βουκουρέστιον 1820. — Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος (ἐφευρέτου τῆς νέας μεθόδου), Ἀναστασιματάριον, Βουκουρέστιον 1830. — Πέτρου Λαμπαδαρίου, Δοξαστάριον, Βουκουρέστιον 1835, δύο τόμοι. — Θεοδώρου Φωκαέως, Εἰρμολόγιον καλλιφωνικόν, Βουκουρέστιον 1835. — Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, Εἰρμολόγιον Καταβασίων, Βουκουρέστιον 1835. — Ἰωάννου Λαμπαδαρίου, Εἰρμολόγιον Καταβασίων, Βουκουρέστιον 1839. — Κωνσταντίνου Πρωτοφάτου, Βουκουρέστιον 1841, δύο τόμοι. — Ἰωάννου Λαμπαδαρίου, Ἀναστασιματάριον, Βουκουρέστιον 1846. — Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, Συλλογὴ, Βουκουρέστιον 1831. — Χρυσάνθου ἀρχιμανδρίτου, (τοῦ κατόπιν ἀρχιεπισκόπου Δυρακίου καὶ μετὰ Προύσης, ἐφευρέτου τῆς νέας μεθόδου), Θεωρητικόν, Παρίσι 1819. — Τοῦ ἰδίου, Θεωρητικόν τὸ Μέγα, Τεργέστη 1828. — Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, Κωνσταντινούπολις 1824, δύο τόμοι. — Θεοδώρου Παπᾶ Παράσχου Φωκαέως, Κωνσταντινούπολις 1834, δύο τόμοι. — Ἰωάννου Λαμπαδαρίου καὶ Στεφάνου Α' Δομεστίκου, Κωνσταντινούπολις 1838. — Θεοδώρου Φωκαέως, Ἀνθολογία, Κωνσταντινούπολις 1837, δύο τόμοι. — Τοῦ ἰδίου, Θεωρητικόν, Κωνσταντινούπολις 1842. — Κωνσταντίνου Πρωτοφάτου, Κωνσταντινούπολις 1846, δύο τόμοι. — Θεοδώρου Φωκαέως, Μέλισσα, Κωνσταντινούπολις 1847, τρεῖς τόμοι. (Ἰωάννου Λαμπαδαρίου καὶ Στεφάνου Α' Δομεστίκου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, Πανδέκτη, Κωνσταντινούπολις 1850, 1ος τόμος, Πρόλογος, σελ. β', ὑποσημειώσεις).

β) Ἐπίσης ἀναφέρουμε ἐνδεικτικῶς ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις αὐτὲς ποὺ ἔχουμε ὑπ' ὄψιν ἀπὸ τὴν προσωπικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Πρωτοφάτου τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Στοκχόλμης Νικολάου Νικολαΐδῃ, τὸν ὁποῖο καὶ εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὴν εὐγενικὴ προθυμία τῆς παραχώρησής: Ἰωάννου Λαμπαδαρίου, Εἰρμολόγιον (αὐτῶν Καταβασίων Πέτρου Πελοποννησίου), Κωνσταντινούπολις 1839, β' ἐκδοσις, 494 σελίδες. — Θεοδώρου Φωκαέως, Μουσικὴ Μέλισσα (περιέχουσα ἐπιτομὴν τινὰ Ἀνθολογίας νεωτέρων μαθημάτων Ὁρθοῦ καὶ Λειτουργίας), Κωνσταντινούπολις 1848, τόμος 4ος, 230 σελίδες. — Τοῦ ἰδίου, Μηρολόγιον, Τριῶδιον, Πεντηκοστάριον, 304 σελίδες. — Ἰωάννου Λαμπαδαρίου καὶ Στεφάνου Α' Δομεστίκου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, Πανδέκτη, (απεριέχων τὰ μαθήματα τοῦ Ἑσπερινοῦ), Κωνσταντινούπολις 1850, τόμος 1ος, 416 σελίδες. — Τῶν ἰδίων, Πανδέκτη, (αἱ τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησιαστικῆς ὕμνωδίας τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ), Κωνσταντινούπολις 1851, τόμος 2ος, 856 σελίδες. — Τῶν ἰδίων, Πανδέκτη, (απεριέχων τὰ μέγιστα μαθήματα τῆς τε παπαδικῆς καὶ τοῦ Μαθηματάριου), Κωνσταντινούπολις 1851, τόμος 3ος, 542 σελίδες. — Τῶν ἰδίων, Πανδέκτη, (αἱ τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησιαστικῆς ὕμνωδίας τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, περιέχων ὅλα τὰ μαθήματα τῆς Λειτουργίας), Κωνσταντινούπολις 1851, τόμος 4ος, 894 σελίδες. — Παναγιώτου Γεωργιάδου Προουσαέως, Ἀπάνθισμα (απεριέχων μέρος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐνιαυσίου ἀκολουθίας, Ἑσπερινοῦ, Ὁρθοῦ, Προηγιασμένων, ἄσας τὴν θείαν καὶ ἱερὰν Λειτουργίαν, μετὰ τῆς Νεκρωσίου ἀκολουθίας), Κωνσταντινούπολις 1861, 304 σελίδες. — Θεοδώρου Φωκαέως, Ταμεῖον Ἀνθολογίας, (απεριέχων ἄσας τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐνιαυσίου ἀκολουθίαν Ἑσπερινοῦ, Ὁρθοῦ, Λειτουργίας, Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ τῆς Λαμπροφόρου Ἀναστάσεως μετὰ τινων Καλλοφωνικῶν

3. Γεωργίου Τσατσαρώνη, Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ διὰ μέσου τῶν αἰώνων, εἰς Ἐπετηρίδας τοῦ Συλλόγου Φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς, Ἀθῆναι 1970, σελ. 74.

4. Γεωργίου Παπαδοπούλου, Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, Ἀθῆναι 1890, σελ. 329.

τη, Κωνσταντῖνο Πρίγγο, Θρασύβουλο Στανίτσα, Βασίλειο Νικολαΐδη καὶ Λεωνίδα Ἀστέρη, Πρωτοψάλτη τῶρα τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἡ Βυζαντινὴ αὐτὴ Μουσικὴ ποὺ παραλάβαμε εἶναι μουσικὴ προσευχητικὴ, μουσικὴ λατρευτικὴ καὶ λέγεται Βυζαντινὴ, διότι ξεκίνησε καὶ ἀναπτύχθηκε στὸ Βυζάντιο.

Στὴν Κωνσταντινούπολη, τὴν πρωτεύουσα τοῦ Βυζαντίου, ἦταν ἡ θρησκεία μας ὀπλισμένη καὶ στολισμένη μὲ τίς περίλαμπρες τέχνες. Τὴν εἰκονογραφία μὲ τὴν ψηφιδογραφία, τὴν ἀρχιτεκτονικὴ, τὴ λογοτεχνία μὲ τὴν ὕμνογραφία καὶ τὴν ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ.

Σήμερα ἐμεῖς οἱ ἀπόγονοι καὶ κληρονόμοι τῆς αὐτοκρατορίας, ἔχουμε ἓνα θησαυρὸ ὁλοζώντανο. Τὰ ἱερὰ τροπάρια τὰ ὁποῖα ἔγραψαν καὶ μελοποίησαν καὶ ἔψαλλαν μέσα στὴν Ἁγία Σοφία, συνεχίζονται καὶ σήμερα τὰ ἴδια, μὲ τὴν ἴδια μουσικὴ, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο στοὺς ναοὺς μας τίς βραδυὲς τῶν Χαιρετισμῶν καὶ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας, ὅπου οἱ ἐκκλησίες μας δὲ χωροῦν τοὺς ὁρθοδόξους πιστοὺς μας.

Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ, «ἡ Μουσικὴ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τοῦ Ἰωάν-

νου Κουκουζέλη καὶ τοῦ Ξένου Κορώνη, ποὺ ἦταν στὶς μέρες τοῦ Βυζαντίου ἡ κατ' ἐξοχὴν μουσικὴ τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν πατριαρχῶν».

(Συνεχίζεται)

νούπολις 1894. — Ἰακώβου Ναυπλιώτου καὶ Κωνσταντίνου Κ. Κλάββα, Τὸ Δοξαστῆριον Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου (ἀεξηγηθὲν πιστῶς ἐκ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γραφὴν ὑπὸ τοῦ Πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Γεωργίου Βικολάκη, τοῦ ἀρχαίου μέλους ἀδιαφόρου διαφυλαχθέντος), Κωνσταντινούπολις 1899, τόμος 1ος, 288 σελίδες, καὶ τόμος 2ος 615 σελίδες. — Ἀγαθαγγέλου Κυριαζίδου, Ἐν Ἄνθος τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, (ἀπεριέχον τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὁρθρου καὶ τῆς Λειτουργίας μετὰ καλλοφωνικῶν Εἰρμῶν), Κωνσταντινούπολις 1896, 438 σελίδες. — Τοῦ ἰδίου, Αἱ δύο Μέλισσαι (ἡ Μουσικὴ Ἐκκλησιαστικὴ, ἡτοὶ Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὁρθρου καὶ τῆς Λειτουργίας μετὰ Καλλοφωνικῶν Εἰρμῶν, Ψαλμῶν, Πολυχρονισμῶν καὶ Θεωρητικῶν), Κωνσταντινούπολις 1906, τόμος 1ος, 719 σελίδες. — Γεωργίου Πρωγάκη, Μουσικὴ Συλλογὴ (Ἑσπερινός, Ὁρθρος, Λειτουργία), Κωνσταντινούπολις 1909, τρεῖς τόμοι.

γ) Στὴ συνέχεια ἔχουμε τίς ἐκδόσεις τῶν Πρωτοψαλτῶν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας: Κωνσταντίνου Πρίγγου, Θρασυβόλου Στανίτσα καὶ Βασιλείου Νικολαΐδη. (Δὲς σχετικὰ στὴ μελέτῃ αὐτῇ στὸ κεφάλαιον: Πρωτοψάλτες, Λαμπάδριοι καὶ Δομέστιχοι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ στὸν Κ' αἰῶνα — Κ. Πρίγγος — Θ. Στανίτσας — Β. Νικολαΐδης).

δ) Ἐχουμε ἀκόμη ἀργότερα καὶ ἄλλες μουσικὰς ἐκδόσεις ἐκτὸς Κων/πόλεως ὅπως στὴν Κύπρο, στὰ Ἱεροσόλυμα, στὴν Ἀθήνα, στὴ Θεσσαλονικὴ κ.ἄ.

6) Ἀθανασίου Καραμάνη, Ἡ Μουσικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ αἱ πρὸς αὐτὴν ὑποχρεώσεις τῶν ἀρμοδίων, ἐν Ἐπετηρίδι τοῦ Συλλόγου Φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς, Ἀθήναι 1970, σελ. 49.

Εἰρμῶν ἐν τῷ τέλει), Κωνσταντινούπολις 1869, τόμος 2ος, 628 σελίδες. — Τοῦ ἰδίου, τόμος 3ος, 651 σελίδες. — Δ. Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, Ἀναστασιματῆριον, (ἁλόν ἀργὸν καὶ σύντομον, μελοποιηθὲν παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου), Κωνσταντινούπολις 1877, 560 σελίδες. — Τοῦ ἰδίου, Μουσικὴ Κυψέλη Στεφάνου Λαμπαδαρίου, (Ἀπεριεκτικὴ πάντων τῶν Ἰδιόμελων καὶ Δοξαστικῶν τοῦ Ἑσπερινοῦ, τῆς Λιτῆς, τῶν Ἀποστίχων καὶ τῶν Αἰνῶν, Ἀπολυτικίων καὶ Κοντακίων πασῶν τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν τῶν ἑορταζομένων Ἁγίων τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ τοῦ τε Τριωδίου καὶ Πεντηκοσταρίου), Κωνσταντινούπολις 1882, τόμος 1ος, 464 σελίδες. — Τοῦ ἰδίου, τόμος 2ος, Κωνσταντινούπολις 1883, 328 σελίδες καὶ Παράρτημα, 104 σελίδες. — Γεωργίου Ραιδεστηνοῦ, Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Ἑβδομάδι, (ἀπεριέχουσα τὴν κατὰ τὴν ἑβδομάδα τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆρος ψαλλομένην μέχρι τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Πάσχα Ἀκολουθίαν μετὰ τῶν τυπικῶν διατάξεων, συγκειμένην ἐκ μαθημάτων ἀργῶν τε καὶ συντόμων τῶν τριῶν μελῶν τοῦ τε Παπαδικοῦ, Στιχηρατικοῦ καὶ Εἰρμολογικοῦ μέλους), Κωνσταντινούπολις 1884, 449 σελίδες. — Ἀλεξάνδρου Βυζαντίου, Μουσικὸν Δωδεκαήμερον, (ἀπεριέχον ἅπαντα τὰ ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ συμπιπτόντα Ἰδιόμελα καὶ Δοξαστικά τοῦ Ἑσπερινοῦ, τῶν Ἀποστίχων καὶ τῶν Αἰνῶν), Κωνσταντινούπολις 1884, 195 σελίδες. — Γεωργίου Ραιδεστηνοῦ, Πεντηκοσταρίον, (ἀπεριέχον τὴν ἀπὸ τῆς Παρασκευῆς τῆς Διακαινησίμου μέχρι τῆς τῶν Ἁγίων Πάντων Κυριακῆς Ἀκολουθίαν συγκειμένην ἐξ Ἰδιομέλων καὶ Ἑσπερίων, Λιτῆς, Ἀποστίχων καὶ Αἰνῶν μετὰ τῶν Δοξαστικῶν αὐτῶν καὶ τῶν Καὶ νῦν ἐπὶ τέλους δὲ καὶ τὰ ἑνδεκα Δοξαστικά Ἑωθινά), Κωνσταντινούπολις 1886, 283 σελίδες. — Δημητρίου Γ. Κυψιώτη, (Ἱεροψάλτου ἐν τῇ κατὰ Γαλατὰ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας Καφατιανῆς), Μουσικὸν Ἀπάνθισμα (ἄῃτοι Εὐχολόγιον Βαπτίσματος, Ἀρραβῶνος, Στεφανώματος, Νεκρώσιμος, Φῆμαι Πατριαρχῶν καὶ ὄλων τῶν Μητροπολιτῶν, εἰς τὸ Α' τεῦχος, 90 σελίδες, καὶ Μουσικῶν μέρος, εἰς τὸ Β' τεῦχος, 134 σελίδες), Κωνσταντι-

Μόλις ἐκυκλοφόρησε
ἀπὸ τὴν Ἀπ. Διακονία

Ἰ. Μ. Χατζηφώτη

ΔΕΝΤΡΟ ΑΓΛΑΟΚΑΡΠΟ

Νέα μελετήματα γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο

τοῦ ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Ἕνα θαυμάσιο βιβλίον γιὰ τὸν κορυφαῖον
νεοέλληνα ἀγιογράφο καὶ λογοτέχνη.

Σελ. 142, δρχ. 350

Γράψατε: Ἰακίου 1, 115 21 Ἀθήνα (τηλ.
722.8008).

Ἀπευθυνθῆτε: Δραγατσάνου 2 — Πλατ.
Κλαυθμῶνος (Βιβλιοπωλεῖο).

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ἐνιαυτὸς Κυρίου.

Ο ΝΕΟΣ Χρόνος βρῆκε τὸν κόσμο σὲ κατάσταση παρατεινόμενου ἄγχους. Ἡ ἀνθρωπότητα μπῆκε στὸ 1988 δίχως τὴ βεβαιότητα πῶς, κατὰ τὴ διάρκειά του, θ' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τοὺς ἐφιάλτες της καὶ θ' ἀπολαύσει ἐπὶ τῆς εἰρήνης, παρὰ τὶς ὁμολογούμενως σοβαρὲς προσπάθειες πὺν καταβάλλονν οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς. Ὅμως τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄδυσσος. Ἀποκλείει τὴν ἀπαισιοδοξία.

Ἄς γιγαντώσουμε τὴ χριστιανικὴ ἐλπίδα μέσα στὸ νέο ἔτος κι ἄς εὐχρηθούμε —κι ἄς προσπαθήσουμε— ν' ἀποβεῖ πραγματικὰ «ἐνιαυτὸς τῆς χρηστότητος Κυρίου»!

Γιατί;

ΠΑΡΑΤΗΡΗΘΗΚΕ καὶ φέτις. Πολλοὶ τὶς ἡμέρες τῶν ἐορτῶν πὺν ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια ἀνταλλαγῆς δώρων, ταλαιπωροῦνται ἀπὸ τὴ ματαιοδοξία τους νὰ ἱκανοποιήσουν κάποιες παράλογες ἐπιθυμίες.

Θυμίζουν τὸν τύραννο τῶν Συρακουσῶν Διονύσιο πὺν σιανοχωριόταν ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὸ φιλοσοφεῖ σὰν τὸν Πλάτωνα, καὶ νὰ ψάλλει σὰν τὸν κιθαρωδὸ Φιλόξενο!...

Οἱ φιλοδοξίες ποτε δὲν πρέπει νὰ ξεπερνοῦν τὶς δυνατότητες. Προέκειται γιὰ παραλογισμό. Τ' ἀποτελέσματα στὸν ψυχικὸ κόσμο εἶναι πολλὲς φορὲς τραγικά.

Γιατί κι αὐτὴ ἡ πίεση στὸν ταλαίπωρο ἐναντὶ μας;

Ἀνδρέας Κρήτης πρὸς Βασίλειο Καίσαρείας.

Ο ΜΕΓΑΣ Βασίλειος, ἡ μνήμη τοῦ οἰοῦν φωτίζει τὰ θυρανοίξια τοῦ νέου ἔτους, ὑπῆρξε κορυφαῖο ἀνάστημα τῆς θείας Χάριτος. Πολλὲς οἱ θαυμαστὲς πλευρὲς τῆς ἁγιασμένης προσωπικότητάς του. Μιὰ ἀπ' αὐτές, τὸ χάρισμα τοῦ ποιμένου. Ἀναδείχθηκε ἕνας ἀπὸ τοὺς λαμπρότερους ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας. Πολλὰ ἔχουν νὰ ἐμπνευστοῦν οἱ κληρικοὶ κάθε γενιᾶς καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρὰ τῆς ζωῆς του. Ὁ Καίσαρείας Βασίλειος μὲ τὸ ὑπερεποχικὸ παράδειγμά του μᾶς ποιμαίνει ὄλους. Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια τόνισε,

αἰῶνες ἀργότερα, ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης σὲ παρηγορικό λόγο του σχετικό, ὅπου μὲ ποιητικὸ καὶ ῥητορικὸ οἶστο ἐπικαλεῖται τὸν Ἅγιο Βασίλειο:

«Ποίμαινε ἡμᾶς»!

Πηγὴ φωτισμοῦ.

Ἡ ΜΝΗΜΗ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, τοῦ «Καθηγητοῦ τῆς ἐρήμου», μᾶς ὑπενθυμίζει τὴ σημασία πὺν ἔχει γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας ὁ Μοναχισμός. Μὲ ἀφετηρία αὐτὸν τὸν ὑπερθαύμαστο ἐρημίτη, ὁ Μοναχισμὸς ἔγινε ἡ κοιλίδα τῆς ὁρθόδοξης πνευματικότητος πὺν σφράγισε τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Μοναχισμοῦ πῆγασαν οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μεγάλους Πατέρες, πὺν ἀναδείχθηκαν ὄχι μόνο σοφοὶ κατὰ Θεό, ἀλλὰ καὶ πρότυπα ποιμένων. Ὁ Μέγας Ἀντώνιος, εἶναι πηγὴ ἀστείρευτη φωτισμοῦ καὶ γιὰ κείνους τοὺς κληρικοὺς πὺν στὸν κόσμο ἐπιτέλουν τὴ θεία ἀποστολή τους. Τὸ παράδειγμά του εἶν' ἰδιαίτερα εὐγλωττο.

Ἐπρεπε...

ΜΕ ΤΗΝ ἐμφάνιση τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀνοίχθηκε μιὰ ἀτέλειωτη προοπτικὴ βάρους, πέρα γιὰ πέρα ἄγνωστη κι ἀκατάληπτη γιὰ τὸν ἑλληνικὸ στοχασμό. Μέχρι τότε πίστευαν οἱ Ἕλληνες στὴν παντοκρατορία τοῦ λόγου καὶ ξεκινούσαν αἰσιόδοξα ἀπ' τὴν κατάφαση τῆς ζωῆς. Ἀπὸ κεῖ κι ἔπειτα πρέπει νὰ πιστέψουν στὴν ἀξεπέραστη ἀδυναμία τοῦ λόγου γιὰ νὰ πετύχουν τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἄρρηση τοῦ θανάτου. Πρέπει νὰ νιώσουν τὴν παγερὴ νύχτα τῆς ἐνοχῆς, τὸ βαθὺν παράπονο πὺν συνοδεύει τὴν ὑπαρξη. Πρέπει νὰ σπάσουν κάθε μορφὴ πλαστική, ν' ἀγνοήσουν κάθε λογικὸ φραγμό, γιὰ νὰ πορῶσουν ἐπιτέλους νὰ διαπιστώσουν τὴ φευγαλέα κίνηση τοῦ ψυχικοῦ, νὰ ἐντοπίσουν τὸ ἀνεξερεύνητο ὑπερφυσικὸ νόημα τῆς ὑπάρξεως.

Ἀλλὰ νὰ κερδίσει μόνος καὶ μὲ τὰ δικά του μέσα μιὰ τέτοια θέση, μιὰ τέτοια ἀντίληψη τῆς ζωῆς ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας ἦταν ἀδύνατο. Ἐπρεπε γι' αὐτὸ νὰ φροσῇ ἡ θεία αὔρα τῆς Ἀνατολῆς, οκορπίζοντας παντοῦ τὴ γεύση τοῦ ἀπείρου. Ἐπρεπε ν' ἀντηχήσουν τὰ πρωτάκουστα ῥήματα τοῦ Θεανθρώπου σιτοὺς λό-

φους καὶ τὶς ἀκρογιαλιὲς τῆς Γαλιλαίας.

Ἐπρεπε στὴ συνέχεια νὰ ἐμφανιστοῦν οἱ ἀδρὲς προσωπικότητες τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἐτοί ἔγινε τὸ θαῦμα...

«ὦ ξὴν ἀγγέλειν...».

ΩΚΕΑΝΟΙ ὑπιστῶν διδαγμάτων κατακλύζουν τὶς ψυχὰς μας μὲ τὴ γιορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Δεξαμενὲς ἀπὸ «τετυρωμένον» πνεῦμα ἀνοίγουν τοὺς κρουνοὺς τῶν γιὰ νὰ διαποτίσουν τὸ εἶναι μας. Ἀντι-κρύβουμε τὸ συνδυεῖκό κοῖκο τῆς Θρησκείας, τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων. Ὑμνολογοῦμε τοὺς μεγιστάνες τοῦ νοητικοῦ πλούτου καὶ τῆς ἀκατάβλητης μαχητικότητος. Γαλθανίζομασιν ἀπὸ τὰ φωτεινὰ τοὺς διδάγματα. Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες δανείστηκαν τὰ βέλη ἀπ' τὴ φαρέτρα τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ἐνῶ ἀπ' τοὺς λειμῶνες τῆς Ἑλληνικῆς διανοήσεως κορφολόγησαν τὰ μυρίπνοα λουλούδια τῶν λόγων καὶ διδαγμάτων τῆς.

Ἐτοί συνετέλεσαν καὶ αὐτοὶ σιὸ νὰ δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις, γιὰ νὰ συναντηθοῦν τὸ ἐλληνικὸ πνεῦμα καὶ τὸ χριστιανικόν.

Ο ΠΑΤΗΡ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΟΣΑ χρόνια ὑπῆρχαν ἐδῶ στὴ Μυτιλήνη, στὴν Λαγκάδα, οἱ Φυλακές, κάθε Πέμπτη ἐτελεῖτο στὸ ναῦδριο τῶν Φυλακῶν, τὸν Ἅγιον Ἀνδρέα, ἡ θεία Λειτουργία. Ἐξέδιδε πρόγραμμα ἡ Μητρόπολις σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο ὅλοι οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως, ἕνας κάθε Πέμπτη ἔκαμε τὴν Θεία Λειτουργία καὶ ἐγὼ ἔκαμα ἕνα ὀλιγόλεπτο κήρυγμα καὶ συνήθως ἔψαλα.

Μία Πέμπτη πῆγαμε μὲ τὸν π. Ἀλέξανδρο Ρακαϊζῆ, ἐφημέριον τοῦ Ἁγίου Θεοράποντος. Ἀλλὰ τί Πέμπτη ἦταν ἐκείνη! Ἡ παγερώτερη ἡμέρα τοῦ χειμῶνα. Καὶ ὁ ναὸς τῶν Φυλακῶν ψυγεῖο. Τὸ δάπεδο τοιμέντο χωρὶς ἔστω μία ψάθα. Σόμπα ἢ ἔστω μία κινητὴ ἠλεκτρικὴ θερμάστρα δὲν ὑπῆρχε ποτέ. Ἰσως νὰ μὴν ἐπειρέπετο ἢ νὰ ἐθεωρεῖτο πολυτέλεια. Καὶ ἔτσι πὸν εἶναι χτισμένος ὁ ναὸς «ἐντοιχιζόμενος» στὰ κτίρια τῶν Φυλακῶν δὲν τὸν ἐβλεπε οὔτε στιγμὴ ὁ ἥλιος.

Ὅταν μῆκαμε σιὸ ναὸ μὲ τέτοιες συνθῆκες παγωνιάς, τριβοντίας καὶ χονχουλίζοντίας τὰ χέρια μου, σκέφτηκα τοὺς κρατούμενους. Δὲν ἦταν, βέβαια, ὑποχρεωμένοι νὰ ἔλθουν σιὸ ναὸ ὅσοι δὲν ἤθελαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πὸν ἄλλοτε ἐρχότανε, θὰ ἤθελαν ἀραγε νὰ μείνουν ὅρθιοι μέσα στὴν παγωνιά νὰ παρακολουθήσουν τὴν θ. Λειτουργία; Καὶ εἶπα στὸν π. Ἀλέξανδρο, πρὶν «πάρεαι καιρὸν» καὶ ἀρχίσει τὴν προσκομιδὴν.

—Πόσο ἄραγε σήμερα μποροῦμε ν' ἀπευθύνουμε θαρρετὰ τὸ «ὦ ξὴν ἀγγέλειν τρισὶν ἱεράρχαις, διτι τῇδε διάγομεν τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι»; Ἀλήθεια, πόσο;

Ἐπικοινωνήστε!

«... ΜΙΑ οὐσιαστικὴ γνωριμία προϋποθέτει τὴν ἐλευθερία. Νὰ εἶθε λοιπὸν σίγουροι πὼς ἡ Ἐκκλησία σὰς δέχεται ὅπως εἶστε, ὅχι ὅπως σὰς θέλουν κάποιοι ἄλλοι. Μὲ τὶς ἀπόψεις σας, μὲ τὸν προβληματισμό σας, μὲ τὴ διάθεση γιὰ διάλογο, μὲ τὴν ἀναζήτηση τῆς εἰλικρίνειας, τῆς ἀπλότητος, τῆς κατανόησεως, τῆς ἀγάπης. Τὰ Κέντρα Νεότητος εἶναι ἀνοιχτὰ πρὸς ὅλους, ὅχι ἀπλῶς γιὰ μιὰ ἐπικοινωνία, ἀλλὰ γιὰ μιὰ κοινωνία. Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι λιμνάζουσα ἰδεολογία καὶ ἡ Ἐκκλησία Του δὲν ἀποτελεῖ ἕνα στεγανοποιημένο χῶρο γιὰ θεροκεντρικὰ τελεῖς...».

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ Μῆνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ «πρὸς τοὺς νέους καὶ τὶς νέες»).

—Πάτερ Ἀλέξανδρε, νὰ τὰ ποῦμε γρήγορα σήμερα καὶ σεῖς καὶ ἐγώ. Ἐδῶ εἶναι ψυγεῖο.

—Ἄ, Γιῶργο, μοῦ λέγει ἐπὶ λέξει, ἐγὼ δὲν χαλῶ τὴν γλῶσσα μου. Ἄν ἀρχίσω σήμερα γιὰ τὸ κοῦρο, αὔριο γιὰ τὴ ζέστη, τὴν ἄλλη γιὰ ἄλλο λόγο νὰ τὰ λέγω σύντομα, νὰ τὰ «σαλαπατῶ» ὅπως λέμε, θὰ κακοσυνηθίσω τὴν γλῶσσα μου, καὶ δὲν τὸ θέλω. Τὸ Ἐκκλησίασμα πρέπει νὰ ἀκούη καθαρὰ αὐτὰ πὸν διαβάζουμε. Φτάνει πὸν εἶναι στὴν ἀρχαία γλῶσσα, νὰ τὰ λέμε καὶ μέσα στὰ δόντια μας; γράψε ἀλλοίμονο...

—Δίκηο ἔχετε, πάτερ Ἀλέξανδρε, τοῦ εἶπα. Καὶ πραγματικὰ ἦταν «καθαρόγλωσσος» στὶς εὐχές, στὰ ἀναγνώσματα, στὶς ἐκφωνήσεις πάντοτε ὁ π. Ἀλέξανδρος. Καὶ στὴν τυπικὴ διάταξη «ἄσους».

Τὰ θυμᾶμαι τώρα καὶ τὰ γράφω «εἰς μνημόσυνον αἰώνιον» καὶ ἔτσι ὡς παράδειγμα.

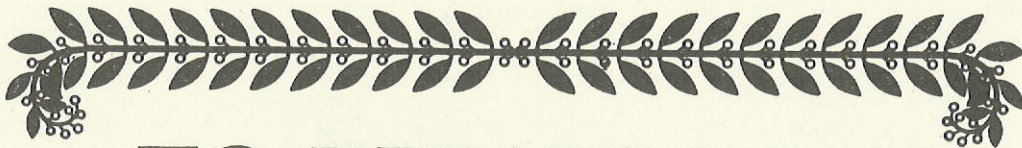
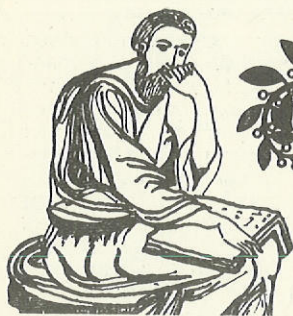
Γ. Σωτηρίου

(Περιοδικὸν «Ο ΠΟΙΜΗΝ»)

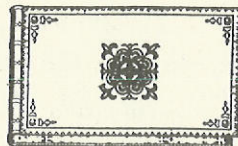
Μιχαὴλ Γαλανοῦ

«ΒΙΟΙ ΑΓΙΩΝ»

Κυκλοφοροῦν ἤδη οἱ 4 πρῶτοι τόμοι ἀπὸ τὸ μνημειῶδες ἔργο τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἀληθινὸ θησαύρισμα γιὰ κάθε διδισθητή. Ἐκδοσὴ Ἀποστολικῆς Διακονίας.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Μοναχού Θεοκλήτου
Διονυσιάτη

«Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΜΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ ΔΙΟΝΥΣΙΑΤΗΣ»

Ἐπιγραμματικῶς θὰ μπορούσε εὐκόλως νὰ πεῖ κανεὶς, γιὰ τὸ νέο βιβλίο τοῦ π. Θεοκλήτου Διονυσιάτη, ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ μονογραφία πού ἀναφέρεται στὸν πνευματικὸ τοῦ πατέρα ἡγούμενο Γαβριήλ πού διαδραμάτισε σημαντικὸ ρόλο στὴ ζωὴ τοῦ συγγραφέα καὶ στὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ κατακύρωσε μὲ τὴ δράση καὶ τὸ κύρος τῆς πνευματικότητάς του.

Ὅμως τοῦτο τὸ βιβλίο, πού εἶναι μιὰ ἐκ θαθέων προσφορὰ τοῦ σ. ἀναλύει, παρουσιάζει καὶ περιγράφει μιὰ ὁλόκληρη ζωὴ ἐνὸς αἰῶνα περίπου, ἔτσι ὅπως αὐτὴ θγαίνει μέσα ἀπὸ κείμενα, μνήμες, περιστατικὰ συγκλονιστικὰ καὶ ντοκουμέντα, πού ἀποτελοῦν εἰκονογράφηση ὁλοζώντανη, ὅχι μόνον μιᾶς σπουδαίας μορφῆς, ὅπως εἶναι ὁ γέροντας Γαβριήλ Διονυσιάτης. Ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρης τῆς πρόσφατης πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἱστορίας τῆς χώρας μας.

Ὁ γέροντας, ἡγούμενος Γαβριήλ Διονυσιάτης (1896-1983) ὑπῆρξε μιὰ πολυσήμαντη ἀγιορείτικη φυσιογνωμία, πού 75 ὁλόκληρα χρόνια γέμισε πράγματι μὲ τὴ φωτεινὴ δράση τῆς τὸ ἅγιον Ὅρος, ἀλλὰ καὶ ἐγκαρδίωσε, ἀνάδειξε καὶ κατεύθυνε ἐπίσης ἄλλες, ἄξιες μορφές, οἱ ὁποῖες συνέχισαν τὴν παράδοση καὶ τὸ ἔργο του.

Αὐτὸ δὲν εἶναι μόνον μιὰ προσωπικὴ ἐμπειρία. Ἀλλὰ μιὰ σημαντικὴ ἱστορικὴ καὶ πνευματικὴ κατάθεση πού ὁ μόνος κατάλληλος ἄνθρωπος, ὁ ὑποτακτικὸς τοῦ π. Θεόκλητος, δόκιμος συγγραφέας, θεμελιώνει μὲ ἀδιάσειστα στοιχεῖα.

Ἐξάλλου τὰ κείμενα πού περιλαμβάνονται στὸ ἀνθολόγιο αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ Γαβριήλ Διονυσιάτη, ἀναδείχνουν ἕνα δόκιμο συγγραφέα, συνεχιστὴ τῶν Δασκάλων καὶ τῶν Λογάρχων τοῦ Γένους.

Γλαφυρὸ ὕφος, ἀντικειμενικότητα, λογοτεχνικὴ χάρη, εἶναι στοιχεῖα πού κάνουν τὸν Γέροντα ἡγούμενο Γαβριήλ Διονυσιάτη, νὰ στέκει πλάι στοὺς μεγάλους κάλαμους τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ.

Ἄγνωστος, ἴσως, στὸ εὐρύτερο ἀναγνωστικὸ κοινό, ὁ πατέρας αὐτὸς τῆς Ἐκκλησίας, χάρις στὸ ἔργο τοῦ π. Θεοκλήτου, ἀναδειχνέται καὶ γίνεται τώρα τροφὴ καὶ πυξίδα αὐτῶν πού ἐνδιαφέρονται νὰ ἐμβαθύνουν καὶ νὰ στοχαστοῦν πάνω στὰ ὅσα ἔγραψε μὲ εὐθύνη καὶ προβλεπτικότητα ἐκεῖνος.

Βιβλία αὐτοῦ τοῦ ὅφους καὶ αὐτῆς τῆς πνευματικότητος καταξιώνουν πραγματικὰ καὶ τοὺς συγγραφεῖς καὶ τοὺς ἐκδοτικοὺς οἴκους, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦν θετικὴ προσφορὰ στὴν ὀρθόδοξη βιβλιογραφία.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΥ, «Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός». Ἔκδοση «ΑΚΡΙΤΑΣ». Ἀθήνα 1985.

«... στίς σελίδες τοῦ βιβλίου, ὁ λόγος τοῦ Ἀγίου πλησιάζεται καὶ παρουσιάζεται ὡς ἱερὴ διδασχὴ αἵματος καὶ παρακαταθήκη πολυτιμότητα γιὰ κάθε χριστιανό

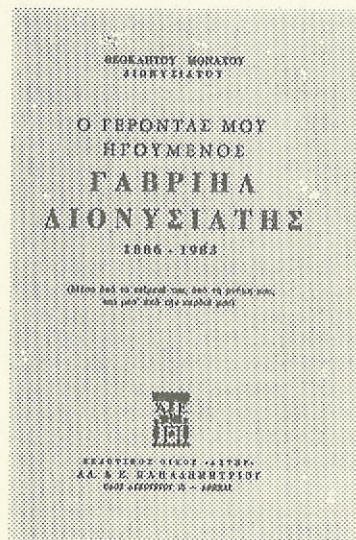
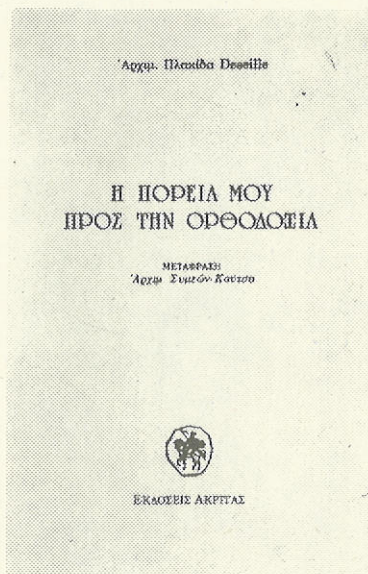
ὀρθόδοξο. Στὸ τέλος τοῦ βιβλίου, σ' ἕνα εἰδικὸ ἐπίμετρο, συνεκδίδονται μερικὰ ἀπὸ τὰ πρὸ ἀντιπροσωπευτικὰ κείμενα τοῦ Ἀγίου, ὅπως μᾶς διασώθηκαν, καθὼς καὶ κάποια ὕμνογραφήματα καὶ παραδόσεις κ.λπ., γιὰ τὸν ἅγιο Ἱερομάρτυρα καὶ ἀπαράμιλλο προφήτη τοῦ Γένους...».

★

ΑΡΧΙΜ. ΠΛΑΚΙΔΑ DESEILLE, «Ἡ πορεία μου πρὸς τὴν Ὀρθοδοξία». Ἀθήνα 1986. Ἔκδοση «ΑΚΡΙΤΑΣ».

«Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν εἶναι μιὰ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, μιὰ ἀνατολικὴ ἔκφραση τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ».

Ὁραῖος πρόλογος τοῦ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανού, Καθηγ. Ἱ. Μονῆς Σίμωνος Πέτρας, Ἀγίου Ὁρους. Γράφει:

«Τὰ κείμενα τοῦ πατρὸς Πλακίδα διέπονται ἀπὸ ἕν ἐμβριθὲς πνεῦμα, ὀρμησμένον μέσα εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ταπείνωσιν. Ἡ πνευματικὴ βιογραφία του

είναι, πράγματι, το ημερολόγιον ενός λάτρου του Θεού και προσκυνητού, όπως το λέγει ο ίδιος, της 'Εκκλησίας».

ΔΕΝΤΡΟ ΑΓΛΑΟΚΑΡΠΟ

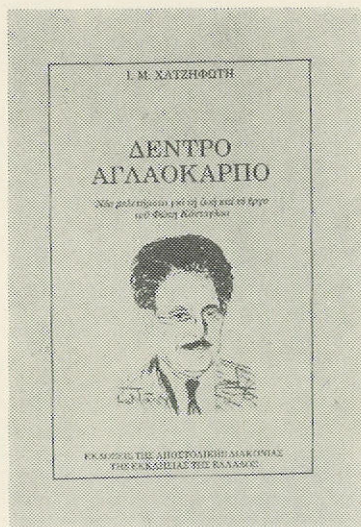
Ι. Μ. Χατζηφώτης

Έκδοση 'Απ. Διακονίας

Κάθε φορά που πρόκειται να μιλήσει ή να γράψει κανείς για τον μοναδικό, τον οδηγητικό Φώτη Κόντογλου πρέπει να το κάνει με περίσκεψη, σεβασμό και μεγάλη υπευθυνότητα. Έτσι, ακριβώς όπως, χρόνια τώρα το επιχειρεί ο Ι. Μ. Χατζηφώτης, όσες φορές καταπιείστηκε με το Φώτη Κόντογλου, και είναι πολλές. Γιατί από νέος ακόμα ό σ. ασχολείται συστηματικά με τη μελέτη της ζωής και του έργου, του νεοέλληνα αυτού, που οι κρουνοί της τέχνης, της πνευματικότητας και της λεβεντιάς του γεμίζουν και τροφοδοτούν με τὰνάματα της 'Ορθοδοξίας, όλόκληρο τον αιώνα μας.

Όμως ο συγγραφέας, λόγιος και κριτικός Στέλιος Ι. Αρτεμάκης, στον πρόλογο του βιβλίου, όλα αυτά τὰ λέει με ευθυκρισία και αντικειμενικότητα. Γι' αυτό ας δούμε ένα απόσπασμα. Γράφει, λοιπόν, ανάμεσα στ' άλλα ό κ. Αρτεμάκης:

«Ό σημερινός Έλληνισμός όφείλει στο λογοτέχνη, ζωγράφο και άγιογράφο Φώτη Κόντογλου κάτι παράλληλο μ' αυτό που όφείλει στον Άλέξανδρο Παπαδιαμάντη: Σεβασμό και εύγνωμοσύνη.

Σεβασμό για τη στάση του μέσα στον κοινωνικό και τον πνευματικό χώρο.

Εύγνωμοσύνη για το έργο και

το έλληνοκεντρικό παράδειγμα ζωής που άφησε πίσω του.

Και ακριβώς, τον σεβασμό αυτόν, την εύγνωμοσύνη αυτήν, εκφράζουν, ύλοποιούν και προεκτείνουν στον χρόνο, οι μελέτες που αφιέρωσε στην παραδειγματική και οδηγητική μορφή του Κόντογλου ό καθιερωμένος με τη ζηλευτή ένεργητικότητα και την αξία του μελετητής και κριτικός κ. Ι. Μ. Χατζηφώτης...

«Ό μόχθος του συγγραφέα είναι πραγματικά μεγάλος. Το συνειδητοποιούμε, με το διάβασμα των κειμένων του, που μάς οδηγούν στο έσωτερικό μιας μοναδικής στὰ χρόνια μας, πνευματικής μορφής. Της μορφής του Φώτη Κόντογλου...».

Μερικά από τὰ περιεχόμενα θεθαίωνουν ακριβώς την προσέγγιση αυτή, του μεγάλου πνευματικού ανθρώπου, από τον Ι. Μ. Χατζηφώτη.

«Κόντογλου ό άμετασάλευτος». «Σημειώσεις για τον Πέτρο Καζάς».

«Είκοσι χρόνια σπουδών στο έργο του».

«Συμβολή στο εικαστικό έργο του Κόντογλου».

«Α' Ένα άγνωστο έργο του: Μανώλης ό Αϊθαλιώτης».

«Δώδεκα άνέκδοτα γράμματα του», και άλλα πολλά.

Πρόκειται δηλαδή για μια οικείωση μακρόχρονη του Ι. Μ. Χατζηφώτη με το Φώτη Κόντογλου, που ανακαλύπτεται στὰ κείμενά του. Και ή όποια φαίνεται από την έμβάνθυση και τη στοχαστική διερεύνηση που επιχειρεί σ' όλες τις αναφορές του, στον όρθόδοξο αυτό καλλιτέχνη, ό όποιος κεραυνοβόλησε, πράγματι την έποχή μας με την όρμητική παρουσία του.

ΜΙΛΗΣΑ

ΜΕ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΚΤΑΡΙΟ

Μανώλη Μελινού

Πραγματικά, στο χώρο της 'Εκκλησίας, θά λέγαμε ότι το πρωτότυπο αυτό βιβλίο του Μανώλη Μελινού αποτελεί μια εξαιρετική δημοσιογραφική προσφορά, που στηρίζεται στην έπιμονή, στην ύπομονή και στο μεράκι του.

Είναι ένα ανθολόγιο από 31 συνεντεύξεις που πήρε ό ίδιος ό σ. με ανθρώπους, οι όποιοι έζησαν κοντά στον Άγιο Νεκτάριο, μίλησαν μαζί του ή συνεργάστηκαν. Και τώρα με την δημιουργική παρεμβολή του Μ. Μελινού, αυτές, οι ταπεινές και άγνωστες ίσαμε τώρα ύπαρξεις, καταθέτουν τις φωνές τους για την άγιασμένη βιωτή του Γέροντα Νεκτά-

ριου Κεφαλά, του 'Αγίου της 'Ορθόδοξης 'Εκκλησίας μας.

Ό τρόπος εξέτασης που είναι γραμμένο το βιβλίο τούτο, οι πολλές φωτογραφίες και τὰ πλούσια ιστορικά στοιχεία, όχι μόνο προσθέτουν την άγάπη του λαού για το ιερό πρόσωπο του 'Αγίου Νεκταρίου, μά και άποτελούν μαρτυρίες ιστορικής συμβολής, στη φιλολογία του θέματος.

Ανακαλύπτει κανείς την πίστη των ανθρώπων. Ταυτόχρονα όμως συνθέτει με τὰ νέα στοιχεία - μαρτυρίες προσωπικές, τη θαυότερη σύσταση της άγιασμένης μορφής του 'Αγίου Νεκταρίου, μέσα από την άναστροφή και την έπικοινωνία με τους ανθρώπους στον καθημερινό βίο. Έτσι, ώστε να θεβαιώνεται ή άποψη του σ. στον πρόλογό του, ότι «κάτι καινούργιο, θέλω να πιστεύω - τόσο σαν δομή έργου, όσο και σαν περιεχόμενο - έχει τούτη ή προσπάθεια να πεί».

Γεωργίου Κωδινού

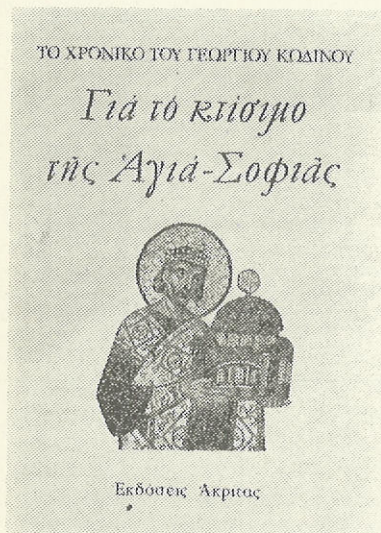
ΓΙΑ ΤΟ ΚΤΙΣΙΜΟ
ΤΗΣ ΑΓΙΑ - ΣΟΦΙΑΣ

Είναι θέβαιο ότι κάθε τί που αναφέρεται στην ιστορία και στὰ «χρονικά», που έχουν σχέση με την καρδιά και του σύγχρονου Έλληνα, το Βυζάντιο και την Άγία Σοφία, συγκινεί θαυότατα τη λαϊκή ψυχή.

Γι' αυτό και παρόμοιες συγγραφές, ανά τους αιώνες, κυκλοφορούσαν άφθονες, δίνοντας ύλικό για να τρέφεται και να έδραιώνεται ή παράδοση.

Η παρουσίαση όμως του χρονικού «Για το κτίσιμο της Άγίας Σοφίας» από τις εκδόσεις «Ακρί-

τας» είναι το κάτι άλλο! "Όχι μόνο έπειδή ως βιβλίο έρχεται στην κατάλληλη ώρα να διαβαστεί από τους Νεοέλληνες. 'Αλλά και γιατί ως προσφορά και δομή με την αριτιότητά του, το ύφος του και την προσεγμένη έκδοσή του, το βιβλίο αυτό αποτελεί ανάγνωσμα και αισθητική απόλαυση, πρώτου μεγέθους.

Καταρχήν είναι μεταγλωττισμένο από τον Γιώργο Πρίντζιπα με σχόλια πλούσια για πρόσωπα, ιστορίες και πράγματα.

Στη συνέχεια υπάρχουν περιεκτικά και πάρα πολύ κατατοπιστικά προλεγόμενα από τον δόκιμο, κριτικό και λογοτέχνη γνωστό μας Τάσο Λυγνάδη. Και ωραιότατα σχέδια και καλλιτεχνική φροντίδα, που έχουν γίνει από την Έλλη Σολομωνίδου - Μπαλάνου.

Πρόκειται δηλαδή για μια έκδοση με άρετες που ξεχωρίζει μέσα στον πακτωλό της νεοελληνικής έκδοτικής δραστηριότητας.

Ίδιαίτερα, το χρονικό αυτό του άγνωστου θασικά συγγραφέα, στη σημερινή μορφή του από το Γιώργο Πρίντζιπα, είναι, σ' αλήθεια, ένα ωραίο, φιλολογικό κατόρθωμα. Γιατί έγινε προσπάθεια όχι κατά λέξη, αλλά να αποδοθεί κατά το νόημα. Και στη συνέχεια, με πλούσια, κατατοπιστικά σχόλια, να ξαναζωντανέψει δημιουργικά το κείμενο και να πάρει τη μορφή που του δόθηκε, ώστε ο αναγνώστης να το κατανοήσει και να το απολαύσει, μεταφερόμενος στο εύλογημένο εκείνο κλίμα της ορθόδοξης μεγαλωσύνης του ναού της Αγιά Σοφιάς.

Προνοιά Μητροπ. Γρεβενών κ. ΣΕΡΓΙΟΥ ΣΙΓΓΑΛΑ. «Ερμηνεία

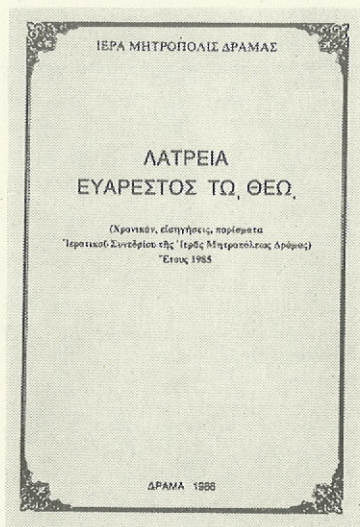
εύσεβεις περί Μιμήσεως Χριστού». Έκδοση του ίδιου. Γρεβενά 1985, σελ. 514.

★

ΒΙΡΓΚΙΑ ΓΚΕΩΡΓΚΙΟΥ. «Ο Δερμάτινος χιτώνας». Μυθιστόρημα. Μετάφραση από τα Γαλλικά: Βάσως Γουνελά. Έκδοση «ΑΚΡΙΤΑΣ». Αθήνα 1985, σελ. 376. «Η λύση έρχεται σαν τελική έξοδος και καθαρή μέσα από την κορύφωση της αγάπης μιάς ψυχής που θυσιάζεται...».

★

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΡΑΜΑΣ. «Λατρεία εύρεστος τῷ Θεῷ». Χρονικό, εισηγήσεις, πορίσματα 'Ιερατικού Συνεδρίου της 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Δράμας, έτους 1985. Δράμα 1985, σελ. 108.

★

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΡΑΜΑΣ. «Σύγχρονες Μυροφόρες». Χρονικόν, εισηγήσεις, πορίσματα Συνεδρίου Πρεσβυτέρων της 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Δράμας, έτους 1985. Δράμα 1985, σελ. 86.

★

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ν. ΣΙΜΩΤΑ, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου. «Η προσωπικότης και ἡ ἐπιστημονική προσφορά τοῦ Βιβλικοῦ Θεολόγου Βασιλείου Στογιάννου». Ἀνάτυπο ἐκ τοῦ «Ορθόδοξου Τύπου». Αθήνα 1987, σελ. 70.

★

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤ. ΣΙΩΤΟΥ, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου. «Ὁ ἀριθμὸς τῆς ταυτότητος τοῦ ἀντιχρίστου 666 (ΧΞΣΤ')». Έκδοση

Συλλόγου «Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης», Ἀθήνα 1987. Διατίθεται ὑπὲρ ἀποπερατώσεως τοῦ 'Ι. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου ἐπὶ τοῦ Τάφου του στὶς Καρυές Ἁγίου Ὁρους.

★

ΑΝΔΡΕΟΥ ΙΩΑΝ. ΦΥΤΡΑΚΗ, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου. «Ἡ θέσις καὶ ἡ ἀποστολή τῆς ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν σημερινὴν δυτικὴν Εὐρώπην». Αθήνα, 1984.

«Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ὀρθόδοξος, ἐν τῇ συγχρόνῳ Εὐρώπῃ, διασπορᾷ ἦλθεν εἰς ἀμεσώτεραν ἐπαφὴν μετὰ τῶν, εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν, ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς καθόλου θρησκευτικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τῆς Δύσεως καὶ κατέστη οὕτω δυνατόν νὰ διαφανῇ καὶ νὰ κατανοηθῇ πληρέστερον καὶ ἡ ἐν τῷ συγχρόνῳ πνευματικῷ στερεώματι τῆς Εὐρώπης θέσις της, ὡς καὶ τὸ πρόβλημα τῆς, εἰς τὴν νέαν της αὐτὴν κοιτίδα, ἀποστολῆς της».

★

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ. «Μοναστηριολογία». Τόμος Β', Δωδεκάνησα (Β). Ἀφιερώνεται στὴν Α. Θ. Π. τὸν Οἰκουμένικὸ μαρ Πατριάρχῃ κ.κ. Δημήτριον, σὲ ἐνδειχὴν υἱικῆς ἀφοσιώσεως. Ἀθήνα 1987, σελ. 104.

★

ΜΟΝΑΧΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ. «Χαρίσματα καὶ χαρισματοῦχοι». Ἀνθολογία χαρισματικῶν ἐκδηλώσεων. Ἐκδόσεις 'Ιερᾶς Μονῆς Παρακλητοῦ, Ὁρωπὸς Ἀττικῆς 1987.

«Μὲ τὴν ἐργασία αὐτὴ ἀποβλέπουμε στὴν ἐνημέρωσι, στὴν πνευματικὴ τέρψι καὶ στὴν ψυχικὴ ὠφέλεια τῶν ἀναγνωστῶν, οἱ ὁποῖοι, παράλληλα μὲ τὸν προσωπικὸν τους ἀγῶνα, δέχονται μέσα στὸ «μόνο ἐλεύθερο ὀρθόδοξο κράτος» καὶ ἕναν καταγισμὸ ἐτεροδόξων καὶ κακοπίστων μηνυμάτων».

Δ. Φερούσης

Κυκλοφορεῖ προσεχῶς ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

γιά τὸν Ἀντίχριστο,
τὸ 666 καὶ τὸν ΕΚΑΜ
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
'Αλεξανδρουπόλεως
κ. Ἀνθίμου

ΒΙΟΙ ΑΓΙΩΝ

Τοῦ ΜΙΧ. ΓΑΛΑΝΟΥ (†)

**18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ: Μνήμη τῆς ἁγίας
μάρτυρος Θεοδούλης καὶ τῶν μαρτύρων
οὔτινες ἐπίστευσαν δι' αὐτῆς.**

Ἦκμασεν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ, ἦτο δὲ ἀπὸ τὴν Διο-
καισάρειαν τῆς Κιλικίας. Προκληθεῖσα ἀπὸ τὸν ἑπαρ-
χον Πελάγιον νὰ ἀρνηθῇ τὸν Χριστὸν ἀντέτακτεν εἰς
πάσαν πρόκλησιν του, ὅτι εἶναι καὶ θὰ μείνῃ χριστιανή.

Ὁ Πελάγιος τὴν καθυπέβαλεν εἰς μαρτύρια, ἀπὸ
τὰ ὅποια ὅμως ἐστάθη ἁνωτέρα ἢ γυναικεῖα τῆς φύσεως
μὲ τὴν δύναμιν τῆς θείας χάριτος. Καὶ τοιαύτη ὑπῆρξεν
ἡ ἐντύπωσις τῆς σεμνοτάτης καὶ ἡρωϊκῆς διαγωγῆς
τῆς, ὥστε καὶ ἄνθρωποι τοῦ ἐπάρχου, οἱ ὅποιοι ἦσαν
πρὶν μεταξὺ τῶν θασανιστῶν τῆς, ἐδήλωσαν πρὸς αὐ-
τόν, ὅτι παρεδέχοντο καὶ αὐτοὶ ὡς Θεὸν τῶν τῶν Ἰη-
σοῦν.

Ὁ ἠθικὸς οὗτος θρίαμβος τῆς Θεοδούλης ἔκαμεν
ἔξω φρενῶν τὸν Πελάγιον. Τὴν ἔρριψε λοιπόν, ὁμοῦ
δὲ μὲ ταύτην καὶ τὸν Εὐάγριον καὶ τὸν Μακάριον, εἰς
κάμνον. Δύο ἄλλοι, ὁ Ἑλλάδιος καὶ ὁ Βοηθός, ἐτε-
λειώθησαν διὰ ξίφους. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ περιλαμ-
πρὸς οὐρανὸς τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ ἐστολίσθη καὶ
μὲ τοὺς νέους τούτους ἑξαίσιους ἀστέρας.

**19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ: Μνήμη τῆς ἁγίας
μάρτυρος Εὐφρασίας.**

Πατρίς τῆς ἦτο ἡ Νικομήδεια, ἔζησε δὲ κατὰ τοὺς
χρόνους τοῦ βασιλέως Μαξιμιανοῦ. Ἡ οἰκογένειά τῆς
διεκρίνετο διὰ τὸ ἐπίσημον τοῦ γένους τῆς, ἡ δὲ παρ-
θένος αὕτη ἔλαμπεν ἀπὸ τὴν περιστῆν σωφροσύνην καὶ
εὐσέβειαν. Καταγγελλομένη, ὅτι ἐπίστευεν εἰς Χριστόν,
ἐκινδύνευσε νὰ ἀτιμασθῇ, διὰ νὰ πληρωθῇ τοιοῦτοτρό-
πως εἰς ὅ,τι πολυτιμότερον εἶχε. Καὶ τότε ἐκείνη προσε-
πάθησε νὰ διαφυλάξῃ ἀκεραίαν καὶ ἀπείρακτον ἔως
τέλους τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀγνότητά τῆς.

Ὁ ἑπαρχὸς τὴν εἶχε παραδώσει εἰς ἀγροῖκον καὶ
σκαῖον δάρβαρον, διὰ νὰ καταστήσῃ, ὡς ἐνόμιζε, πι-
κροτέραν τὴν ἀτίμωσιν τῆς. Αὕτη ὅμως, ἔστρεψε τὸ
πρᾶγμα ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ τῆς. Εἶπε δηλαδὴ πρὸς τὸν
ἀμειβόμενον, ὅτι, ἐάν τὴν ἄφηνεν ἀπείρακτον, θὰ τοῦ
ἐγνωστοποιεῖ κάποιο φάρμακον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπρο-
φυλάττετο εἰς τὰς μάχας ἀπὸ πάσαν πληγὴν καὶ αὐτοῦ
ἀκόμῃ τοῦ ξίφους. Καὶ τοῦ προσέθηκεν: «ἐάν θέλῃς νὰ
πεισθῇς περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου, ἰδοὺ ὁ ἰδι-
κὸς μου λαίμωρος· κτύπα δυνατὰ μὲ τὸ ξίφος σου· θέλεις
ἰδεῖ ὅτι δὲν θὰ μὲ δλάψῃ».

Ὁ δάρβαρος ἐδοκίμασεν· ἀλλ' ὑπὸ τὸ κτύπημά του
ἀπεκόπη ἡ κεφαλὴ τῆς ἁγίας· καὶ οὕτω μὲν κατέπεσεν

αἰμόφυρτος, ἀλλ' ἡ τιμὴ τῆς ἐσώθη, καὶ ἡ ἀγνή παρθέ-
νος ἔλαβε τὸν βασιλικὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου.

**22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ: Μνήμη τοῦ ἁγίου
Ἀποστόλου Τιμοθέου.**

Ἦτο ἀπὸ τὰ Λύστρα τῆς Λυκαονίας, ἐκ πατρὸς
Ἑλλήνος καὶ ἀπὸ μητέρα Ἰουδαίαν. Γνωρίζομεν τὸ
ὄνομά τῆς. Ἐλέγετο Εὐνίκη. Ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἀπὸ τὴν
μάμμην του, τὴν Λωῖδα, ὁ Τιμόθεος, στερηθεὶς ἐνωρίς
τὸν πατέρα του, ἐδιδάχθη παιδιόθεν τὰς Ἀγίας Γρα-
φάς. Ὅτε ὁ Παῦλος ἐπέραςεν ἀπὸ τὰ Λύστρα, κατὰ
τὴν πρώτην ἀποστολικὴν περιοδεῖαν του, ὁ Τιμόθεος,
νεώτατος, τὸν ἠκροάσθη καὶ προσήλθεν εἰς τὴν χριστια-
νικὴν πίστιν. Καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος, ἐκτιμήσας τὰ
πνευματικά του χαρίσματα, διείδεν ἕνα σπουδαῖον ἀπο-
στολικὸν ἐργάτην καὶ τὸν διεπαιδαγώγησεν πρὸς τοῦτο.

Κατὰ τὴν δευτέραν ἀποστολικὴν περιοδεῖαν τοῦ
Παύλου ὁ Τιμόθεος ἦτο συνοδὸς καὶ στρατιώτης του.
Ἡ ἀρετὴ τῆς, ὁ ζῆλος τῆς, ἡ πολλὴ ψυχικὴ του εὐγέ-
νεια, τοῦ ἔδωσαν λίαν διακεκριμένην θέσιν εἰς τὴν
ἀγάπην, τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου Ἀ-
ποστόλου. Τὸν ὀνομάζει γνήσιόν του τέκνον ἐν πίστει
(Α' Τιμ. α' 2), ἀγαπητόν του τέκνον (Β' Τιμ. α' 2),
τέκνον του ἀγαπητόν καὶ πιστὸν ἐν Κυρίῳ (Α' Κορ.
δ' 17), κατ' ἐξοχὴν ἰσόψυχόν του (Φιλιπ. 6' 19-20).
Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους, ἰστ' 10 λέγει περὶ αὐτοῦ·
«τὸ ἔργον Κυρίου ἐργάζεται ὡς ἐγώ». Εἰς τὴν πρὸς
Ρωμαίους, ις' 21, τὸν ἀποκαλεῖ συνεργόν του. Εἰς τὴν
Α' πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἀδελφόν του καὶ διάκονον τοῦ
Θεοῦ καὶ συνεργόν του εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Τιμόθεος ἦτο συνεργὸς τοῦ Παύλου καὶ δοθηθὸς
του κατὰ τὴν δευτέραν περιοδεῖαν του εἰς τὴν Ἰδρυσιν
τῶν Ἐκκλησιῶν Φιλιππων, Θεσσαλονίκης, Βερροίας,
Κορίνθου, Ἐφέσου καὶ εἰς τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν κόπους του.
Τὸν συνώδευε καὶ κατὰ τὴν τρίτην περιοδεῖαν του. Ἐ-
μεινε τότε μαζί του τρία ἔτη εἰς τὴν Ἐφεσον, ἐξετέ-
λεσεν ἀποστολήν του εἰς Μακεδονίαν μαζί μὲ τὸν Ἑρα-
στον (Πράξ. ιθ' 22) καὶ ἄλλην εἰς τὴν Κόρινθον (Α'
Κορ. δ' 17). Συνώδευσε τὸν Παῦλον καὶ κατὰ τὴν
τρίτην εἰς Κόρινθον μετὰδασίν του.

Μὲ τὸν Παῦλον προσυπογράφεται εἰς τὰς ἐπιστο-
λάς Β' πρὸς Κορινθίους, πρὸς Φιλιππησίους, πρὸς Κο-
λασσαεῖς, Α' καὶ Β' πρὸς Θεσσαλονικεῖς, πρὸς Φιλή-
μονα. Καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Παῦλος ἀπηύθυνε δύο ποιμαν-
τικὰς ἐπιστολάς του, τὴν Α' πρὸς Τιμόθεον, τῇ 65-66,
ἐκ Μακεδονίας, καὶ τὴν Β' πρὸς Τιμόθεον, τῇ 67, ἐκ
Ρώμης.

Ὁ Τιμόθεος συνώδευσε τὸν Παῦλον εἰς Ρώμην, με-

ταδάντα ἐκεῖ πρώτην φοράν κατ' ἀξιώσιν του, διὰ τὰ δικαιώματα ὡς ῥωμαῖος πολίτης ἐπὶ τῶν κατηγοριῶν, τὰς ὁποίας τοῦ προσήπτον οἱ Ἰουδαῖοι. Ἡ διήγησις τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων σιωπᾷ διὰ τοὺς συνοδοὺς τοῦ τὴν παρουσίαν ὅμως τοῦ Τιμόθεου τὴν πιστοποιοῦν αὐθεντικώτατα αἱ ἐκ Ρώμης ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου πρὸς Φιλιππησίους, πρὸς Κολασσαεῖς καὶ πρὸς Φιλήμονα. Εἰς αὐτὰς φέρεται καὶ ὁ Τιμόθεος ὡς συνεπιστέλλων μετὰ τοῦ διδασκάλου του καὶ ἀρχηγοῦ του. Μετὰ τὴν τότε ἀπαλλαγὴν τοῦ Παύλου, μετέβησαν μαζί εἰς Ἐφεσον ὅτε δὲ ὁ Παῦλος ἀνεχώρησε διὰ Μακεδονίαν, ὅθεν, ὕστερα, διὰ τὴν Ἀχαΐαν καὶ Ἡπειρον, εἰς τὸν Τιμόθεον ἀνέθεσε νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν Ἐφεσον, διὰ νὰ ἐπισκοπεύσῃ ἐκεῖ, ἰδίᾳ ἕνεκα τῶν σκανδάλων, τὰ ὁποῖα ἐπροκαλοῦσαν μεταξύ τῶν ἀδελφῶν Ἰουδαϊζόντες ἐτεροδιδάσκαλοι (Α' Τιμ. α' 3). Ὅτε, μετὰ ἔτος, ὁ Παῦλος μετέβη πάλιν εἰς Ρώμην, ἐκουσίως τώρα, διὰ νὰ ἐγκαρδιώσῃ τοὺς ἐκεῖ ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι ὑφίσταντο τὴν τρομερὰν σύνθλιψιν τοῦ Νέρωνος, συνελήφθη δὲ καὶ ἐφυλακίσθη καὶ ἦτο δέδικαιος ὅτι, τώρα πλέον, τὸν ἐπερίμενεν ὁ μαρτυρικὸς θάνατος, ἠθέλησε νὰ ἐπανιδῇ τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ μεταβῇ, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολήν του. Τὸν ἀποκαλεῖ εἰς αὐτὴν τέκνον ἀγαπητόν, τοῦ λέγει ὅτι τὸν ἐνθυμεῖτο ἀδιαλείπτως, νύκτα καὶ ἡμέραν, εἰς τὰς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις του, καὶ τοῦ δηλώνει ὅτι ἐπεπόθει νὰ τὸν ἴδῃ, ἵνα χαρὰς πληρωθῇ, πληροφορημένος δὲ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ὅτι ὁ θάνατός του ἤγγιζε, τοῦ ἐσύστησε νὰ ἐπισκεύσῃ τὴν ἀφιξίν του. «Σπούδασον ἔλθεῖν πρὸς με ταχέως».

Εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν (ιγ' 23) γράφεται: «γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὀφθαλμοὶ ὑμᾶς». Εἰκάζεται ὅτι καὶ ὁ Τιμόθεος ὑπέστη ποτὲ φυλάκισιν. Δὲν ὑπάρχουν ὅμως ἐνδείξεις διὰ τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον.

Μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Παύλου, ὁ Τιμόθεος, ἐπιστρέψας εἰς Ἐφεσον, ἐξηκολούθησε τὴν ἐκεῖ ἐπισκοπὴν του. Κατὰ τὴν ἱερὰν ἱστορικὴν παράδοσιν, ἔλαβεν ἐκεῖ μαρτυρικὸν καὶ αὐτὸς θάνατον ἀπὸ τοὺς

ἐξαγριωθέντας ἐναντίον του ὄχλους τῶν εἰδωλολατρῶν, ἐπειδὴ ἐπέκρινεν ὄργια τὰ ὁποῖα διέπραξαν, ὑπερβαίνοντες κάθε ἄλλοτε ἀκολασίαν τῶν εἰς μίαν σειράν ἑορτῶν τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας. Οἱ χριστιανοὶ του παραλαβόντες τὸ λείψανον τὸ ἔθαψαν τὰ δὲ ὅσα του, τὸν τέταρτον αἰῶνα, διεκομίσθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπετέθησαν εἰς τὸν γὰρ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Οὕτω καὶ εἰς τὸν γνήσιον μαθητὴν, τὸν Ἰσόφυον, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαναληφθῇ ὅτι τοῦ εἶχε γράψῃ ὁ διδάσκαλός του, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐγγιζόντος τέλους του «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα» λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος Κριτής» (Β' Τιμ. δ' 7-8).

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη 'Αναστασίου τοῦ Πέρσου.

Ἐξῆς τὸν 7ον αἰῶνα μετὰ Χριστὸν ἐπὶ τοῦ βασιλείως τῶν Περσῶν Χοσρόης καὶ τοῦ αυτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἡρακλείου, υἱὸς Πέρσου, ἐκ τῆς τάξεως τῶν λεγομένων Μάγων, εἶχε λάβει ἀξιόλογον ἐκπαίδευσιν καὶ εἶχε μεγάλο ἐνδιαφέρον διὰ τὰ φιλοσοφικά καὶ θρησκευτικὰ προβλήματα.

Ὅταν ὁ Χοσρόης ἐκυρίευσεν τὰ Ἱερσόλυμα τῷ 614 καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Περσίαν τὸν Τίμων Σταυρόν, οἱ πεπαιδευμένοι Πέρσαι ἐνδιαφέρθησαν πολὺ διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν θρησκείαν του. Καὶ ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐζητοῦσαν πληροφορίας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἐν Περσίᾳ Χριστιανούς. Ἐνὰς ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους ἦτο καὶ ὁ Μαρζοενδάτ, ὁ υἱὸς τοῦ Βάδ, ὁ ὁποῖος καὶ κατέληξε εἰς τὸ ν' ἀποφασίσῃ ν' ἀσπασθῇ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Μετέβη πρὸς τοῦτο εἰς Ἱερσόλυμα, ὅπου καὶ ἐδαπτίσθη καὶ μετωνομάσθη Ἀναστάσιος. Ἀπὸ τὰ Ἱερσόλυμα μετέβη εἰς τὴν Καισάρειαν, τὴν πολιτικὴν πρωτεύουσάν τῆς χώρας. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ περσικὴ φρουρά, καὶ ὁ Ἀναστάσιος ἐθεώρησε καθήκον του νὰ κάμῃ μεταξύ τῆς προσηλυτισμὸν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ἦτο βέβαια πολὺ ἐπικίνδυνον ἄλλ' ὁ Ἀναστάσιος εἶχε γίνῃ Χριστιανὸς ἐν πλήρει γνώσει ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ μαρτύριον.

Εἰς τὴν προσπάθειάν του αὐτὴν κατηγγέλη. Ὁ πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς διοικητὴς Μαρζαθανᾶς διεπίστωσε κατὰ τὴν ἀνάκρισιν ὅτι ἦτο υἱὸς σοφοῦ Μάγου, καὶ μετεχειρίσθη κάθε ὑπόσχεσιν καὶ ἀπειλήν, διὰ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν περσικὴν θρησκείαν. Ἀπέτυχεν καὶ διέταξε τὴν θανάτωσίν του δι' ἀπαγχονισμοῦ. Τὸν ἐπνίξαν συσφίγγαντες περὶ τὸν λαιμὸν του σχοινίον, ἀλλὰ καὶ ἐφρόντισαν νὰ τοῦ τὸ λύσουν, ὅτε ἀντελήφθησαν ὅτι ἐπέκειτο τὸ τέλος, διὰ νὰ ἴδῃ ὅτι καὶ θὰ τὸν ἀπεκεφάλιζαν.

Τὸ εἶδε, καὶ τὰ χεῖλη του ἠδυνήθησαν νὰ μειδιάσουν. Ἦτο ἡ ἔκφρασις τῆς εὐτυχίας του διὰ τὸ ὅτι ἠξιώθη ὄχι μόνον νὰ πιστεύσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ πάθῃ διὰ τὸν Χριστόν.

(Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν Γ' ἔκδοσιν τοῦ ἔργου του «Βίοι Ἀγίων» εἰς τὴν ὁποίαν προβαίνει ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία).

«ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ»

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία μὲ τὸ εἰδικὸ ἱεραποτολικὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ Ἔθνη»

* πληροφορεῖ ὑπεύθυνα γιὰ τὸ ἱεραποτολικὸ ἔργο πού ἀσκεῖ σήμερα ἡ ὀρθόδοξὴ Ἐκκλησία,

* περιγράφει τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο ἀσκεῖται ἡ ἱεραποστολή.

Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομητὲς μποροῦν νὰ στέλνουν τὴν ἐτήσια συνδρομὴ τους (300 δρχ.) στὴ διεύθυνση:

Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος — «Πάντα τὰ Ἔθνη», Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα. Τηλ. 7212.112.

ΤΟ ΘΕΜΑ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑΣ ΚΛΗΡΙΚΩΝ - ΕΚ-
ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

δέν έχει δυστυχώς βρει τη λύση που του άρ-
μόζει, με αποτέλεσμα να προκύπτουν διαρκώς
νέες δυσχέρειες και να καλούνται οι Κληρικοί -
Εκπαιδευτικοί να επιστρέψουν χρηματικά ποσά
που τους καταβλήθηκαν, χωρίς δόλο εκ μέρους
των ή των Υπηρεσιών που ενήργησαν την πλη-
ρωμή. "Όπως γράφει στο ύπ' άρ. Φ 30)659)30.
11. 87 έγγραφό του ο Σεβ. Μητροπολίτης Άλε-
ξανδρουπόλεως κ. "Ανθιμος προς τους ύπουρ-
γούς Προεδρίας, Παιδείας και Οικονομικών,

«... Τό "Ελεγκτικό Συνέδριο με τό ύπ' άρι-
θμόν 26179)1877)29.10.87 έγγραφό του προς τά
Δημόσια Ταμεία του Κράτους ζητεί νά γίνη κα-
ταλογισμός εις θάρος τών Ιερέων - εκπαιδευτι-
κών και νά επιστρέψουν τά χρήματα που πήραν
με τό "Ενιαίο μισθολόγιο από την έφημεριακή
των θέση σέ δύο χρονικές περιόδους μετά την
ισχύ του Νόμου 1505)84. Οί οικογενειάρχες αυ-
τόι Ιερείς, οί όποιοι κατά άγαθή σύμπτωση στον
"Εθρο είναι όλοι πολύτεκνοι με 4-8 παιδιά, κα-
λούνται νά επιστρέψουν χρήματα τά όποία έπfi-
ραν χωρίς καμμία εϋθύνη και χωρίς δόλο. "Η
άνυπαρξία εϋθύνης και δόλου ισχύει και για τίς
ύπηρεσίες τους. "Αλλωστε τό Γενικό Λογιστήριο
του Κράτους με την ύπ' αριθμόν 87638)2410)
4.9.87 "Εγκύκλιό του δέχεται ότι «όρισμένες "Υ-
πηρεσίες (άπό παραδρομή ίσως) μισθοδοτούν
τους Ιερείς εκπαιδευτικούς και από τίς δύο θέ-
σεις με τό έναίο μισθολόγιο» και ζητεί θεβαίως
την έφαρμογή τών παρά πάνω διατάξεων.

"Ο Σεβ. κ. "Ανθιμος, «έξ όνόματος 1500 πε-
ρίπου Ιερέων - εκπαιδευτικών», άπευθυνόμενος
στούς άρμοδίους παράγοντες της Πολιτείας ζη-
τεί:

1. Νά ένεργήσουν για την μη έπιστροφή χρη-
μάτων ύπ' αυτών στο Δημόσιο, έπειδή δέν εϋθύ-
νονται για τίς άποδοχές που πήραν.
2. Νά διατάξουν την άναστολή έφαρμογής
της άποφάσεως έπιστροφής χρημάτων μέχρις έκ-
δικάσεως της προσφυγής τών Ιεροδιδασκάλων
στο Συμβούλιο "Επικρατείας.
3. Νά άναγνωρισθί ή έφημεριακή προϋπηρε-
σία για την βελτίωση άποδοχών στη κύρια θέση
ώς εκπαιδευτικών τών κληρικών καθηγητών -
διδασκάλων.
4. Νά έπανεξετάσουν την δικαιότερα έπίλυση
του προβλήματος της μισθοδοσίας τών "Ιερέων
έκπαιδευτικών και εκ τών δύο θέσεών των, σέ
εϋρύτερα και μόνιμα πλαίσια.

Του κ. Εϋαγγέλου Π. Λέκκου

ΣΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΙΕΡΑΤΕΙΟΥ

της "Ι. Μητροπόλεως Νικαίας, που συνήλθε
πρόσφατα με γενικότερο θέμα τη θέση της "Εκ-
κλησίας στο σύγχρονο κόσμο και τίς σχέσεις
της προς την Πολιτεία (εισηγητές οί Καθηγη-
τές π. Γ. Μεταλληνός και κ. Κ. Μουρατίδης)
περιέχονται οί έξης θέσεις τών Ιερέων - διακό-
νων:

1. "Εκφράζουν την έμπιστοσύνη τους προς
την Σεπτή "Ιεραρχία της "Εκκλησίας της "Ελ-
λάδος, ή όποία χειρίζεται τό λεπτό θέμα, που
προκάλεσε ό Νόμος 1700)87.

2. Αισθάνονται χαρά, διότι μετά την τελευ-
ταία συνάντησι "Αρχιεπισκόπου - Πρωθυπουρ-
γοϋ, φάνηκε νά έπέρχεται έξομάλυνσις τών σχέ-
σεων "Εκκλησίας και Πολιτείας.

3. Διατρανώνουν την πίστι τους, ότι στις ή-
μέρες μας, όπου έπιχειρείται ό άφελληνισμός
του Γένους και ό πνευματικός άποπροσανατολι-
σμός της Νέας Γενιάς, ή Πολιτεία έχει άνάγκη
της προσφορής της "Εκκλησίας, ή όποία πάν-
τοτε ύπiρξε ή τροφός του "Ελληνικού Γένους.
"Η "Εκκλησία χωρίς την Πολιτεία μπορεί νά ζή-
ση. "Η "Ελληνική Πολιτεία χωρίς την "Εκκλησία
δέν μπορεί νά ζήση.

4. "Εκφράζουν την άνησυχία τους, μήπως και
μετά τά συμπεφωνημένα μεταξύ "Αρχιεπισκό-
που - Πρωθυπουργοϋ, παραμείνι σέ ισχύ ό άν-
τιεκκλησιαστικός και άντισυνταγματικός Νόμος
1700)87.

5. Παραμένουν άγρυπνοι και άποφασισμένοι
ν' άγωνισθοϋν με έπί κεφαλής τους ποιμένες
της "Ελλαδικής "Εκκλησίας για τό αϋτοδιοίκητο
και την άνεξαρτησία της "Εκκλησίας. Μόνο ζων-
τανή και έλευθέρα "Εκκλησία μπορεί ν' άνταπο-
κριθί στην άποστολή της, και μάλιστα στα δύ-
σκολα αϋτά χρόνια.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ ΟΙΚΟΓΕ-
ΝΕΙΑΣ

της "Ι. Μητροπόλεως Δημητριάδος συμπλή-
ρωσε ήδη 11 χρόνια λειτουργίας. Στο διάστημα
αϋτό ή κοινωνική αϋτή ύπηρεσία, που στελεχώ-
νεται από την Κοινωνική Λειτουργό δ. Ειρήνη
Παπακωνσταντίνου, τόν άιδεσιμ. π. Μιχ. Βαΐου
και ένα έπιτελείο ειδικών έπιστημόνων, άνέπτυ-
ξε σημαντική δραστηριότητα σέ πολλούς τομείς

που έχουν σχέση με την οικογένεια. Στη διάρκεια του έτους 1987, το Κ.Σ.Ο. γνώρισε μια ευρεία ανάπτυξη των τομέων του, πράγμα που έγινε απαραίτητο από τις νέες ανάγκες που εμφανίσθηκαν. Συγκεκριμένα και παράλληλα με το καθ' αυτό έργο του Κ.Σ.Ο. που συνίσταται στην ήθικη και οικονομική συμπαράσταση σε κλονιζόμενες οικογένειες, που ανήλθαν μέσα στο 1987 σε 110 περιπτώσεις, λειτούργησαν και οι παρακάτω τομείς: α) 'Η Σχολή Γονέων με 85 περίπου «μαθητές», νεαρά ζευγάρια ως επί το πλείστον, και με ενδιαφέρουσες εισηγήσεις πάνω σε έπικαιρα και φλέγοντα προβλήματα. β) 'Ο Συμβουλευτικός Σταθμός Προβλημάτων 'Εφηβείας που με ένα έκλεκτο επιτελείο Ιατρών και κληρικών επιλωμβάνεται προβλημάτων των νέων, όπως είναι τα ναρκωτικά, το κάπνισμα, το AIDS κ.λπ. και με φυλλάδια, προβολές, διαλέξεις και διάλογο προωθεί την επίλυση των προβλημάτων αυτών σε επίπεδο γονέων και παιδιών. γ) 'Η Πρόνοια Μελλονύμφων, που προσφέρει στα μελλοντικά ζευγάρια έπαφή με την 'Εκκλησία, σε μια προσπάθεια δημιουργίας προϋποθέσεων για την ίδρυση χριστιανικών οικογενειών.

ΤΟ 23ο ΙΕΡΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

των κληρικών της 'Ι. Μητροπόλεως Χαλκίδος, 'Ιστιάδας και Β. Σποράδων πραγματοποιήθηκε στη Χαλκίδα κατά το διήμερο 23 - 24.11.87, υπό την προεδρία του Σεβ. κ. Χρυσόστομου, ενώ στην έναρξη παρέστησαν εκπρόσωποι των τοπικών 'Αρχών που χαιρέτισαν τους συνέδρους. 'Αναπτύχθηκαν εισηγήσεις από τον 'Αρχιμ. κ. Διον. Μάνταλο ('Ιεροκήρυκα και Γεν. 'Αρχιερατικό 'Επίτροπο) στο θέμα 'Εκκλησία και υλικά αγαθά και από τον 'Αρχιμ. Χρυσ. Τριανταφύλλου ('Ιεροκήρυκα και Γραμματέα της 'Ι. Μητροπόλεως) στο θέμα Ποιμαντική της οικογένειας. 'Ακολούθησε εποικοδομητικός διάλογος, ενώ ο 'Αρχιμ. Νεκτ. Τσούβαλης υπέδειξε μεθόδους για την επιτυχή διεξαγωγή του 'Εράνου της αγάπης και ο Σεβ. Μητροπολίτης, κλείνοντας τις εργασίες του Συνεδρίου, συνόψισε τα πορίσματά του κι έδωσε οδηγίες για την εφαρμογή τους.

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΒΡΑΒΕΥΣΕ

κατά την πανηγυρική συνεδρία της 29ης Δεκεμβρίου 1987, για το πολύχρονο ιεραποστολικό τους έργο σε χώρες του εξωτερικού:

● Με άργυρο μετάλλιο τον αρχιμ. Χρυσόστομο Παπασαραντόπουλο (μεταθανάτως) και τον Καθηγητή Θεοφ. 'Επίσκοπο 'Ανδρούσης κ. 'Αναστάσιο (Γιαννουλάτο).

● Με το χάλκινο μετάλλιο τους αρχιμανδρί-

τες κ. Χαρίτωνα Πνευματικάκη και κ. Σωτήριο Τράμπα και την αδελφή 'Ολγα Παπασαραντού.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

λόγω θανάτου ιερέως, είναι τα έπόμενα:

α) Αίτηση της χήρας πρεσβυτέρας και των ενηλίκων ορφανών τέκνων επί χαρτοσήμου και κληρικοσήμου, στην οποία να αναγράφονται το γένος της χήρας, ή μόνιμη διεύθυνσή τους, ο αριθμός της ταυτότητός των, ή έκδοσα 'Αστυνομική 'Αρχή και ο πλησιέστερος 'Αστυνομικός Σταθμός.

β) 'Επίσημο αντίγραφο ληξιαρχικής πράξεως θανάτου του ασφαλισμένου επί χαρτοσήμου.

γ) Πιστοποιητικό οικογενειακής καταστάσεως, εκδιδόμενο παρά του οικείου Δημάρχου ή Προέδρου Κοινότητας που να εμφάνει: 1) την έγγραφη στάμη των γονέων της Κοινότητας ή Δήμου του θανόντα και το έτος γεννήσεώς του, 2) την οικογενειακή κατάστασή του, το έτος γεννήσεως των τέκνων του και την αγαμία ή αναπηρία ή μη τούτων, 3) ότι η πρεσβυτέρα βρίσκεται στη ζωή και διατελεί εν χηρεία, 4) το χρόνο τελέσεως του γάμου των και 5) προκειμένου περί θετών τέκνων, τη χρονολογία ως και τον αριθμόν της αποφάσεως περί υιοθεσίας.

δ) Φύλλον διακοπής μισθοδοσίας του ασφαλισμένου (εκδίδεται από το οικείο Δημόσιο Ταμείο) που να εμφάνει αναλυτικά τις αποδοχές του τελευταίου μήνα.

ε) Βεβαίωση του οικείου Μητροπολίτου επί χαρτοσήμου και κληρικοσήμου, που να εμφάνει το χρόνο χειροτονίας του θανόντα, αρχικού διορισμού και τυχόν μεταθέσεων του εις άλλες ένορίες, κατά χρονολογικήν σειράν και διάρκεια χρόνου παραμονής σε κάθε ένορία (από... έως...) μέχρι την ημέρα του θανάτου του, τις τυχόν επιβληθείσες σ' αυτόν ποινές αργίας με στέρηση ή όχι των αποδοχών του, το χρόνο κατά τον οποίο επεβλήθησαν αυτές και τη μισθολογική κατηγορία στην οποία ανήκε μετά του χρόνου κατατάξεώς του εις αυτήν ή τον μισθόν εις τον οποίο διεβαμίσθη ο θανών από 1.7.1968, κατόπιν του Α.Ν. 469) 68.

στ) Βεβαίωση 'Εκκλησιαστικού Συμβουλίου του 'Ιεροῦ Ναοῦ στο οποίο εφημέρευε ο αποβιώσας, εμφάνιουσα την καταβολή σ' αυτόν ή μη δώρου έορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, από του έτους 1958 μέχρι και του 1962 αναλυτικώς, μαζί με τα καταβληθέντα κατά περίπτωση ποσά.

ζ) Δελτίο φορολογικής ενημερότητας των αι-

τουσών για τὰ πρὸς τὸ Δημόσιο τυχὸν χρέη τους, ἐκ τοῦ οἰκείου Δημοσίου Ταμείου ἐκδιδόμενο, ἀπαραιτήτου διὰ τὴν καταβολὴν σ' αὐτὲς τοῦ ἀπονεμηθσομένου ἐφάπαξ βοηθήματος τοῦ Ταμείου Ἀρωγῆς TAKE.

η) Για τοὺς τυχὸν συνταξιοδοτούμενους καὶ ἀπὸ τὸ Δημόσιο, θεθαίωση για τὸ ποσὸ τῆς καταβαλλομένης συντάξεως.

θ) Τὰ βιβλιάρια νοσηλείας τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ θανόντα, ἐκδόσεως TAKE.

ι) Ὑπεύθυνη δήλωση τῶν αἰτούντων σὲ σφραγιστὸ χαρτί, ὅτι ὁ θανὼν δὲν διετέλεσε ἡσφαλισμένος τοῦ ΙΚΑ - ΤΕΒΕ κ.λπ. καὶ σὲ καταφατική περίπτωση, ὅτι διετέλεσε ἡσφαλισμένος αὐτοῦ με Α.Μ.Η. καὶ για χρονικὸ διάστημα ἀπὸ ... μέχρι ...

Για τὴν περίπτωση ὑπάρξεως καὶ ἀγάμων θυγατέρων ἢ ὀρφανῶν ἄνω τοῦ 15ου ἔτους, ἀπαιτεῖται καὶ ὑπεύθυνη δήλωση αὐτῶν, σὲ σφραγιστὸ χαρτί, προσυπογεγραμμένη για τὰ ἀνήλικα τέκνα καὶ ἀπὸ τὴν πρεσβυτέρα, ὅτι δὲν ἀσκοῦν οἰοδήποτε βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα, οὔτε κατέχουν οἰαδήποτε ἐμμισθὴ θέση. Για τὴν περίπτωση συνταξιοδοτήσεως γονέων ἢ ἀγάμων ἀδελφῶν, πρέπει νὰ ὑποβάλλεται πιστοποιητικὸ ἀπορίας καὶ θεθαίωση τῶν ἀρμόδιων Ἀρχῶν, ὅτι συνετηροῦντο ἀπὸ τὸν θανόντα γιὸ ἢ ἀδελφῶ.

Η Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ Ν. ΣΜΥΡΝΗΣ

κυκλοφόρησε ἓνα ἰδιαίτερα καλαίσθητο «Ἐγκόλιον ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1988» (12X17 ἐκατ.), τυπωμένο ἐξ ὀλοκλήρου σὲ χαρτί ἱλουστρασιόν. Στὶς 128 σελίδες του, ποὺ οἱ περισσότερες εἶναι σὲ τετραχρωμία, περιέχεται τὸ Μέρος Α': Τυπολογικὸν (σσ. 15-62) καὶ Μέρος Β': Διοικητικὸν (σσ. 63-128).

Τὸ Ἡμερολόγιον εἶναι ἀφιερωμένο «εἰς τὸν Ἐθνομάρτυρα Μητροπολίτην Σμύρνης Χρυσόστομον ἐπὶ τῇ 65ῃ ἐπετείῳ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου του» (1867 - 1922), ὡραιότατη φωτογραφία τοῦ ὁποῦ κοσμοῦν τὸ ἐξώφυλλο καὶ τῇ σελ. 5 τοῦ βιβλίου, ἐνῶ στῇ σελ. 6 δημοσιεύεται φωτογραφία τοῦ ἐγκολπίου Σταυροῦ του. Περί τοῦ Ἐθνομάρτυρος γράφει τὰ δέοντα ὁ Σεβ. Ν. Σμύρνης κ. Ἀγαθάγγελος στὶς σελ. 7-10.

Ἀγαθὴ ἐντύπωση προκαλοῦν οἱ ἐὺ χ ε ς για τὸ ἔτος 1988 ποὺ ἀπευθύνονται στοὺς χριστιανούς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἀπὸ τὸν Σεβ. κ. Ἀγαθάγγελο καὶ τοὺς Αἰδ. Ἐφημερίους, καθὼς καὶ ἡ πολὺ χρήσιμη παράθεση ὅλων τῶν στοιχείων ποὺ ἀφοροῦν στὴν ὀργάνωση καὶ διοίκηση τῶν Μητροπολιτικῶν Γραφείων, τῶν Ἱδρυ-

μάτων, τῶν Ἐνοριακῶν Ναῶν κ.λπ. Καλλιτεχνικὲς φωτογραφίες ἀπὸ τῇ ζωῇ καὶ δράση τους κοσμοῦν τὶς σελίδες τοῦ Ἡμερολογίου, ποὺ ἐμπλουτίζονται καὶ ἀπὸ ἐνδιαφέροντα ἱστορικὰ στοιχεῖα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δίκαια συγχαρητήρια για τὴ θαυμάσια ἐκδοση ποὺ ἀνήκουν στὸν Σεβ. Ν. Σμύρνης κ. Ἀγαθάγγελο, ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι ἡ ἐκδοση ἐπιτεύχθηκε χάρι στὴν ἐπιμέλεια καὶ συμπαράσταση τοῦ κ. Ἰω. Ν. Παπαμιχαλάκη, ἐκδότου καὶ συμβούλου Δημοσίων Σχέσεων - Μ. Ἀρχοντος Χαρτοφύλακος τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας.

★

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

— Ἀγγελάκης Γ., ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 62.127, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.360.559.

— Δελλῆς Δ., ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 62.127, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.360.388.

— Χαλκίδης Σ., ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 62.127, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.395.478.

— Βεντίστας Κ., ἱερέυς, Β)4, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 67.365, ἐφάπαξ 1.413.298.

— Καμπάς Λ., ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 62.127, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.375.176.

— Καραμπαγκιώλης Χρ., ἱερέυς, Β)6, ἔτη ὑπηρ. 22, σύνταξη 40.840, ἐφάπαξ 861.303.

— Χριστόπουλος Χρ., ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 62.127, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.387.672.

— Ἀλεξάκης Σωτ., ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 61.973, ἐφάπαξ 1.350.754.

— Καντάς Γερ., ἱερέυς, ἔτη ὑπηρ. 33, σύνταξη 58.661, οἰκ. ἐπίδ. 1.450, ἐφάπαξ 1.281.434.

— Κατσαίτης Γεώργ., ἱερέυς, Α)2, ἔτη ὑπηρ. 18, σύνταξη 37.914, ἐφάπαξ 798.703.

— Οἰκονόμου Γρηγ., ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 62.127, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.345.098.

— Σιγαλάκος Ἰω., ἱερέυς, Α)2, ἔτη ὑπηρ. 35, σύνταξη 72.912, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.536.676.

— Νιτσοτόλης Ἀπ., ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 34, σύνταξη 60.433, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.266.469.

— Σπαθάρης Ἡλίας, ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρ. 31, σύνταξη 55.349, οἰκ. ἐπίδ. 2.900, ἐφάπαξ 1.229.129.